

เทพนางงาม ในวรรณคดี

895-911092

ป 5731 ก

ก 5/00/2566

4/1/1999

ตำนานสร้างโลกในวรรณคดีสันสกฤต กล่าวว่า เมื่อพระพรหมสร้าง
 “บุรุษ” ขึ้นแล้ว ก็เห็นว่าโลกของพระองค์ออกจะกระด้าง ขาดความอ่อน
 โยน จึงคิดจะสร้างความอ่อนโยนให้แก่โลก จึงทรง.....

หยิบเอาความกลมแห่งดวงจันทร์	ความคดเคี้ยวแห่งเถาไม้เลื้อย
ความเกาะเกี่ยวแห่งเถาวัลย์	ความหวานไหวแห่งยอคหญ้า
ความอ่อนแอแห่งใบอ่อน	ความยียวนแห่งดอกไม้
ความเบาแห่งใบไม้	ความคมแห่งตาเนื้อ
ความแจ่มใสแห่งดวงตะวัน	น้ำตาแห่งหมอก
ความไม่แน่นอนแห่งพระพาย	ความใจเสาะแห่งกระต่าย
ความโอ้อ่างนกกยูง	ความนุ่มนวลแห่งขนอ่อนของวิหค
ความแข็งแห่งเพชร	ความหวานแห่งน้ำผึ้ง
ความครุร้ายแห่งพยัคฆ์	ความอบอุ่นแห่งไฟ
ความเย็นแห่งหิมะ	ความพุดมากแห่งนกกระจอก
ความครวญครางแห่งนกเขา	พิษงู

นำมาระคนปะปนกัน และสร้างเป็นมนุษย์เพื่อให้โลกกลายจากความ
 กระด้าง และมีความอ่อนโยน ด้วยสิ่งอันน่าพิศวงเหล่านี้ สตรีจึงบังเกิด
 ขึ้น ความงามของเธอย่อมเป็นเครื่องทำความหวานไหวให้แก่โลกมาแต่
 บราณกาล เป็นเครื่องจรรโลงใจกวี ซึ่งได้วาดภาพของเธอขึ้น ด้วยภาษา
 อันน่าพิศวง ดังที่ท่านจะได้อภิรมย์ชมเชยจากบทประพันธ์อันไพเราะ และ
 ภาพงามใน “นางงามวรรณคดี” เล่มนี้

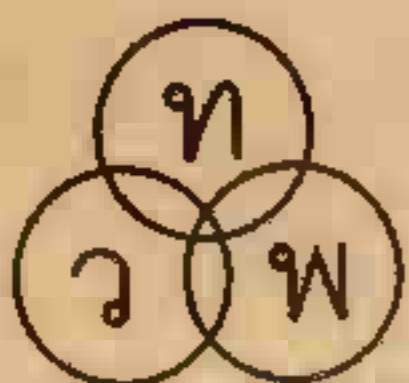
11
 ๐
 ๑๙๙๙

ภาพนางงามวรรณคดี

นายตำรา ณ เมืองใต้, บำรุง กัตต์เจริญ.....จัดเรื่อง

เหม เวชกร.....เขียนภาพ

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ไทยวัฒนาพานิช.....จัดพิมพ์

คำนำ

ไทยวัฒนาพานิชมีความยินดีเสนอภาพประกอบวรรณคดีอีกชุดหนึ่ง คือ นางงามวรรณคดีเล่มที่ท่านถืออยู่ และโดยที่โครงการจะรวมภาพฝีมือ “เหม เวชกร” ไว้ให้ครบถ้วน จึงได้เพิ่มภาพชุดละครนอก และภาพชุดรูไบยาด ไว้ในหนังสือเล่มนี้ด้วย

คำบรรยายประกอบภาพนั้น ช่วยกันถึง ๓ คน คือ นายคำรา ณ เมืองใต้ ให้คำในชุดรูไบยาด ประจิม กมลศิลป์ ให้คำเรื่องละครนอก บำรุง กถัตเจริญ ให้คำชุดนางงามวรรณคดี

เชื่อว่าภาพชุดนี้จะให้ความเพลิดเพลินแก่ท่านทั้งในทางเนื้อเรื่องและภาพ ซึ่ง เหม เวชกร ได้ตั้งใจวาดอย่างดีที่สุด เท่ากับที่ท่านเข้าชมอุทยานอันงดงามของวรรณคดีไทยอีกประการหนึ่งด้วย

เปลื้อง ณ นคร
ที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ

นางงามวรรณคดี

สีดา	เทราปดี
มัทรี	พินทุมดี
ทมยันตี	ศกุนตลา
สาวตรี	อุษา
พระเพื่อนพระแพง	กากี
พิมพิลาไล	สุวรรณมาลี
เกษรา	รจนา
เมรี	มะโนรา
มัทนา	กนกเรขา
วาสิฏฐี	บุษบา
เตยวเสน	เมี่ยมะนิก

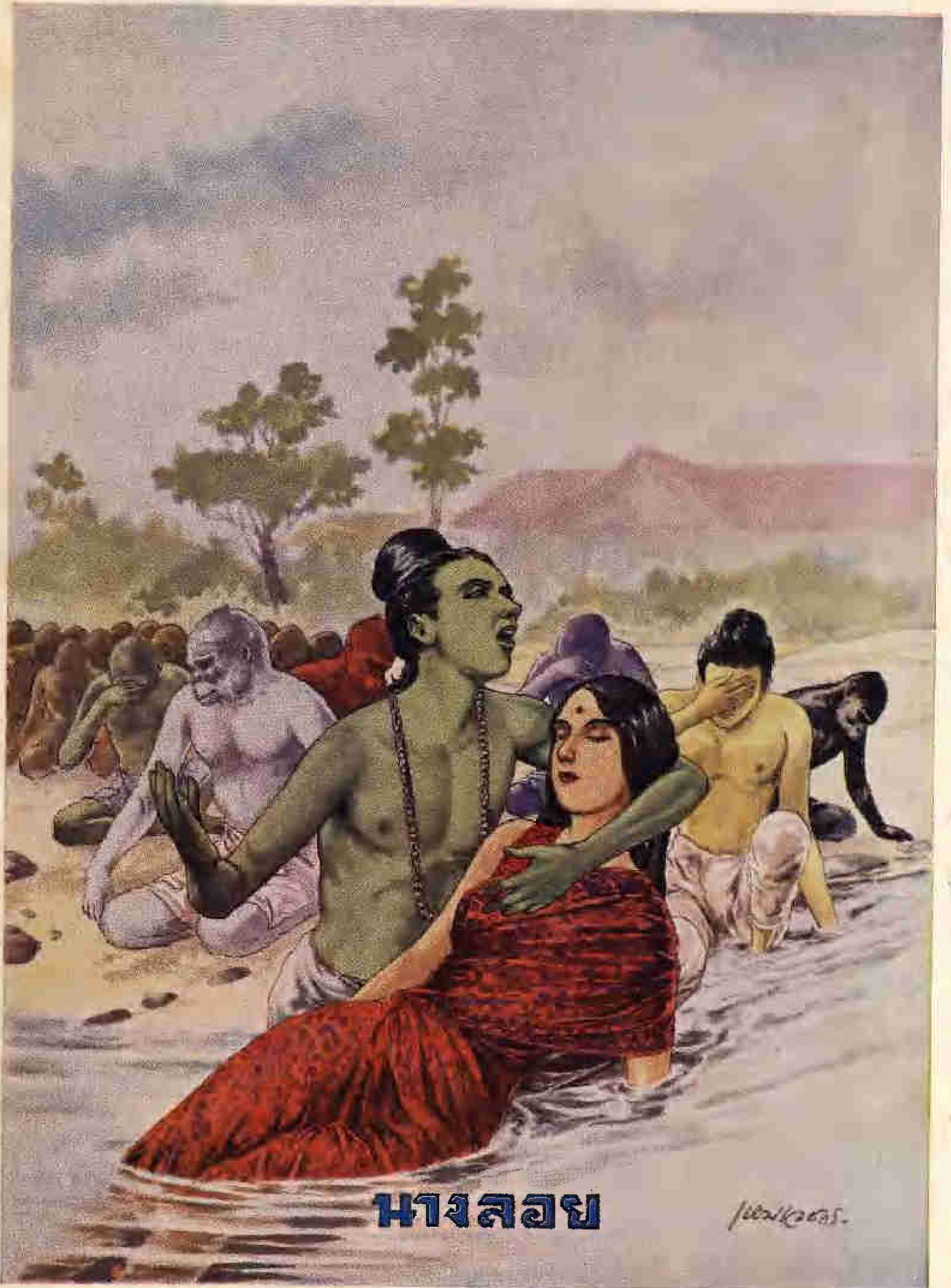
และนิทาน

ระเด่นต้นไค.....กาวิ.....ไกรทอง.....มณีพิไชย...

กับ

รูไบยาด.....ของ.....โอมาร์ คัยฮาม

ไทยวัฒนาพานิช จัดพิมพ์

महाभारत

10/12/2005.

สีดา

“พระชอกเกศขนวางคัก
พิศพัศตร์แล้วรับขวัญ
ยังคิดยังกระสัน
ยังโศกเศร้าในวิญญาณ์”

เมื่อพระรามเห็นเบญกายปลอมเป็นสีดา ทำ
ตายลอยน้ำมา ก็ผวาวิ่งเข้าไปกอดนาง และ “อุ
ตัน้อยู่แค่นั้น” นี่แหละคือความงามอันยิ่งยวดของ
สีดา เป็นความงามที่ทำให้ชายลืมเหตุผลหมดสิ้น
(เหม เวชกร เขียนภาพตลกนี้ตามจินตนาการของ
เขา)

เมื่อพระโยคีชนกจักรวรรดิ ซึ่งบำเพ็ญพรต
มาหลายปี เปิดผอบเห็นนางสีดา ก็ชมเปาะ ดังนี้
“เปิดชนเห็นโฉมพระธิดา
งามยิ่งนางฟ้าในสวรรค์
นรลักษณ์พัศตราวิลาวัลย์
รับขวัญแล้วอุ้มนางเทวี”

วันที่นางสีดาสวยที่สุด ก็เห็นจะเป็นวันที่นาง
อภิเษกกับพระราม ท่านจะเห็นว่า วันนั้นนางสีดา
สวยเพียงไร ก็ให้พิจารณาจากถ้อยคำของพระราม
ตอนเข้าห้องนางสีดา ว่า

“ตลอดศีลเห็นอุปถัมภ์แก้ว นังชิดพิศโฉมนางเทวี งามพัศตร์คั่งดวงศศิธร งามเนตรคั่งเนตรมฤคา งามโอษฐ์โอษฐ์เอี่ยมคั่งจะเข้ งามจรตกริยาวิลาวัลย์ ยังพิศยังคิดสวาทถลุ่ม แสนรักศุครักวนิดา	ห้องแห้วฤทัยเกษมศรี มีศรีเสาวภาคย์จำเริญดา งามโขงงโก่งอนคั่งเสขา งามมาสิกเสถลัมงามกรรณ งามเกศงามแก้มงามถัน สารพันพร้อมพร้อมทั้งภษา ให้มูรังเ็นความเสน่ห์หา จึงมีปัญชาครตีไป”
---	---

แม้นางสีดาจะเสกสมรสแล้ว ความงามของ
นางก็หาได้ลดน้อยลงไปไม่ ดูกลับจะงามมากขึ้น
ด้วยซ้ำไป นางสามนักษณ้องท้าวทศกัณฐ์ เมื่อได้
เห็นนาง ก็ตะลึงที่เดียว

“กรันถึงกาลพาพาเวศ
จึงเห็นเองก็อัครราชา
อรชรอันแอนทั้งอินทรีย์
มีสิริวิลาศประหลาดนัก

สอดสายนัยน์เนตรระเง้าหา
ทรงโฉมโสภาว์โลกกัณณ์
งามตำนานไรไมโครจักร
ผิวพัศตร์ห้องเพียงจันทร์”

นางสามนักษณ้องท้าวทศกัณฐ์ ยังได้พรรณนาความงามของ
นางสีดาให้ทศกัณฐ์ฟังอีกว่า

“เมื่อนั้น
ทูลว่าอันหญิงทั้งแค้นใคร
ซึ่งจะเอาพินางมณโฑเปรียบ
เปรียบขนงแพ้นงนงเยาว์
เปรียบปรางสีดาก็นำชม
เปรียบพัศตร์ห้องแห้วคั่งดวงจันทร์
เปรียบนาสาหางามเสถลัม
เปรียบทรงแห้วทรงโดยกระบวน
เปรียบทั้งมารชาทก็แพ้วด้วย
เลิศกัณณ์ทรงเบญจกัณษา

น่องท้าวผู้มีอชฌาตย์
ถึงจะงามก็ไม่พร้อมเพรา
เทียบเทียบ โกลกันตักพันเท่า
เปรียบทรงสอดแล้วก็โกลกัน
เปรียบเนตรเนตรคนคมสัน
เปรียบถันคั่งประทุมระอองนวก
เปรียบโอษฐ์เห็นเอี่ยมเป็นที่สรวล
เปรียบนวลแพ้วนวลนางสีดา
ชาดสวยเป็นที่เสน่ห์หา
ทั้งโลกจะเปรียบก็ไม่มี”

ทศกัณฐ์เอง เมื่อได้เห็นนางสีดาเข้าจริงๆ ก็
คงจะเห็นว่าค่านางสามนักษณ้องนั้น ไม่เกินความจริง
เลย เช่น

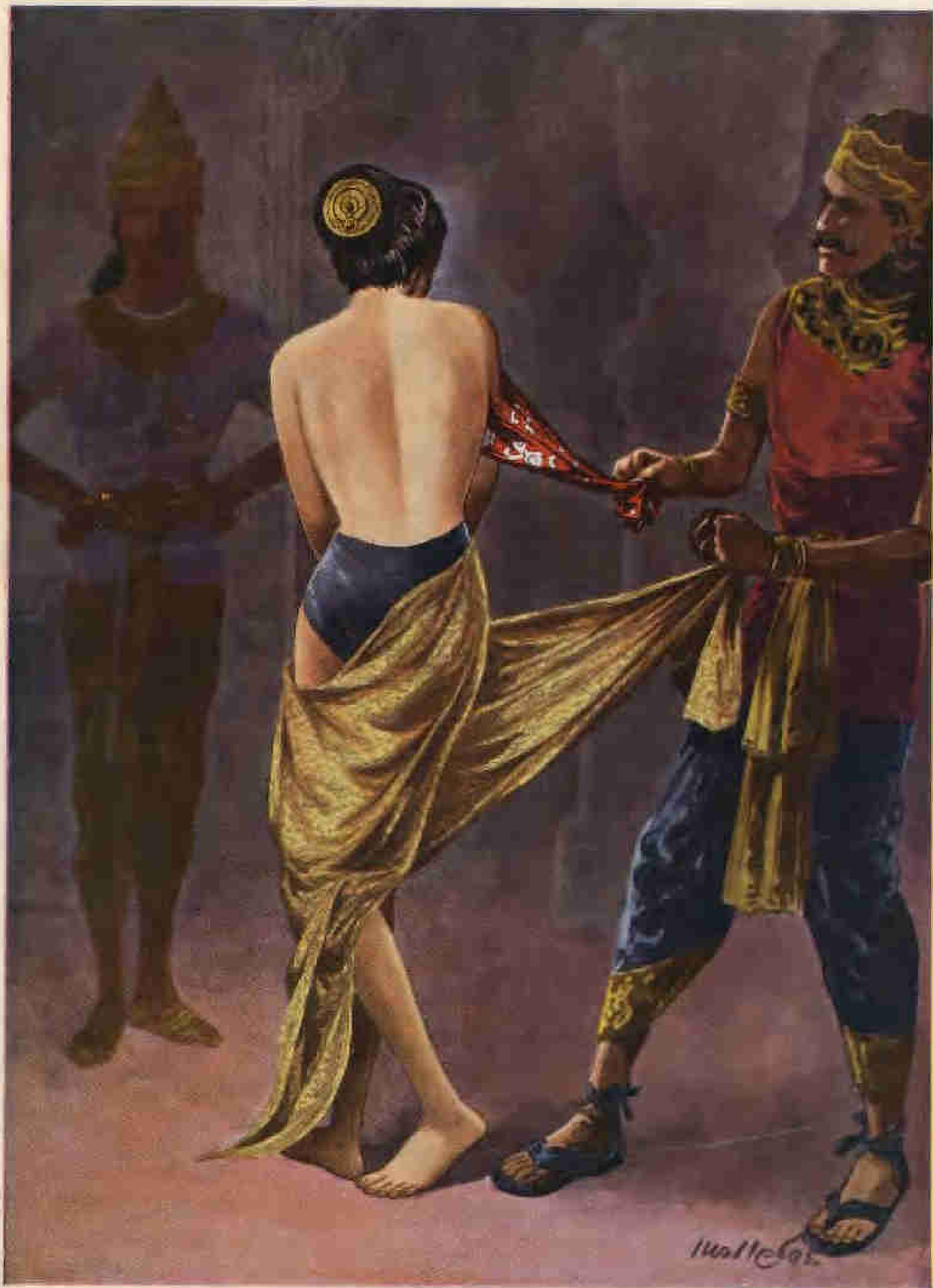
“พิศพัศตร์ห้องพัศตร์คั่งจันทร์
พิศเนตรคั่งเนตรมฤคิน
พิศโอษฐ์คั่งหนึ่งจะเข้สรวล
พิศปรางคั่งปรางทองพราย
พิศจรูไรคั่งหนึ่งเกล้งวาด
พิศกรคั่งวงกชางหงส์
พิศถันคั่งประทุมเกษร
พิศผิวผิวคั่งคั่งทองทา
ยังพิศยังเพลิมจำเริญรัก
ตำรวญเอี่ยมอัมพรินไพโร

พิศขนงก่องอนคั่งคันศิลป์
พิศทนต์คั่งนิลอันเรือบราช
พิศนวลคั่งคั่งคั่งคั่งฉาย
พิศกรรณกล้ายกลีบบุษบง
พิศคอวิลาศคั่งสอดหงส์
พิศทรงคั่งเพทกัณษา
พิศเอวเอวอ้อมคั่งเสขา
พิศจรตกริยาที่จับใจ
พระชายกัณณ์กรวญกิตพิศมัย
ก็ตรงเข้าไปยังกู่”

ท้าวมาลีวราช ตอนเชิญนางสีดามาให้การ
เมื่อแรกเห็นนางสีดา ก็ยังชมว่า

“นาครแม่นั่งองค์พระอุมา
นางสุจิตราเทวี
ทั้งสุพรรณมาเสกราญ
ท้าวสุวรรณคั่งขันฟ้าสุราลัย
กระเนมฤททศกัณฐ์
พาโคตรวงศ์โนลงกา
แต่คู่ผู้ทรงทศธรรม์

นางสุชาดาโฉมศรี
สุนันทานารีอรโท
จะเปรียบงามเขาวมาลัยก็ไม่ได้
โกลกันกับโฉมนางสีดา
จะไม่ผูกพันสนนทา
แสนสุรโยชชวาวยปราวณ
ยังหวาดหวั่นเคตมไปด้วยสงสาร”

เทราปตี

นาม “เทราปตี” ไม่คุ้นหูเราเหมือนนางงามในวรรณคดีคนอื่นๆ ที่ท่านได้ชมมาแล้ว อาจเป็นเพราะเรื่องราวของนางไม่ค่อยจะแพร่หลายนักในหมู่คนไทยเราก็ได้ แต่ชื่อเสียงของนางเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ชาวภารตะทั้งหลาย

เทราปตี เป็นนางงามผู้เลอโฉมในเรื่อง “มหากาทรคชยุทธ” อันเป็นวรรณคดีชั้นเยี่ยมเรื่องหนึ่งของอินเดีย คู่กับเรื่อง “รามายณะ” หรือรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นวรรณคดีเก่าแก่ลายคราม เป็นอมตะมานานแล้ว และจะคงเป็นอมตะตลอดไป มหากาทรคชยุทธเป็นกาพย์กลอน ภาษาสันสกฤต มีกาพย์ถึง ๘ หมื่นบท เป็นตำนานของชนชาติอินเดีย กล่าวถึงการสงครามครั้งใหญ่ระหว่างญาติด้วยกัน ณ ทูมกูรเกชทร ในอินเดียตอนเหนือ ราว ๘๐๐-๕๐๐ ปี ก่อนพุทธกาล และลงเอยด้วยธรรมะย่อมชนะอธรรม

เนื่องจากมหากาทรคชยุทธเป็นกาพย์ภาษาสันสกฤต จึงหาคนที่อ่านเข้าใจแตกฉานได้ยาก ประคต/จันทรพรอย ปราชญ์อินเดีย ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ แบบคำต่อคำ แต่ก็อ่านเข้าใจยาก ต่อมาธราทรราชเอนทรสจึงได้แปลเป็นภาษาอังกฤษแบบความเรียง ซึ่งหลวงบริวารบรรณรักษ์ (นิยม รักไทย) ได้แปลเป็นภาษาไทย และพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ นี้เอง

เรื่องย่อมีว่า ท้าววิจิตรวีรย์ กษัตริย์ผู้ครองกรุงหัสตินปุระ มีโอรส ๒ องค์ ทรงพระนามว่า ธฤตราษฎร์ ซึ่งดาบอดแต่กำเนิด และปาณฑุ เมื่อท้าวเธอทิวงกต ปาณฑุก็ได้ครองราชย์ แต่พระองค์ทรงพอพระทัยในความสงบ จึงอพยพพาพระมเหสีเสด็จไปพำนักยังอาศรมในป่า จนมีพระโอรสกับพระมเหสี ๕ องค์ ทรงพระนามว่า ยุधिษฐิ ผู้ยึดมั่นในสัจจะ กับ ผู้ทรงพลัง อรชุน รบเก่ง นกุล และสหเทพ เป็นน้องฝาแฝดสุดท้อง

เมื่อท้าวปาณฑุทิวงกต พระมเหสีก็พาโอรสกลับเข้าเมือง มาอยู่ในวังของธฤตราษฎร์ พระปิตุลา เมื่อเจริญวัยขึ้น ทูรโยธน์โอรสของธฤตราษฎร์ริษยาในความเก่งกล้าสามารถของทั้ง ๕ ภราดา เพราะมีฝีมือรบดีกว่าเธอ ก็วางแผนการประหาร แต่ทั้ง ๕ ภราดาทราบเรื่องเสียก่อน จึงพาพระราชมารดาหนีข้ามแม่น้ำคงคาไปจนถึงปัญจาตนคร

เทราปตี เป็นราชธิดาผู้ทรงโฉมของท้าวทุรบท ผู้ครองปัญจาตราชธานี ท้าวเธอเคยได้ทราบถึงความ

ห้าวหาญในการณรงค์ ของปาณฑุ ภราดาทั้ง ๕ พระองค์ ก็อยากจะยกราชธิดาให้แก่อรชุนผู้แก้วมรกต จึงทรงจัดพิธีเลือกคู่ให้แก่ธิดาวิธีหนึ่ง โดยมันในหฤทัยว่าจะทำได้ก็แต่อรชุนองค์เดียว คือได้ทรงสร้างธนูใหญ่คันหนึ่งขึ้นไว้ สร้างปลาทองตัวใหญ่แขวนไว้ที่ยอดเสาสูง มีจักรหมุนเวียนโดยเร็วภายใต้ตัวปลาทองนั้น และข้อสัญญาว่า

“ผู้ที่จะเป็นเนื้อคู่ของพระราชธิดา ต้องเป็นผู้สามารถโก่งธนูนั้นขึ้นได้ด้วยกำลัง และลั่นลูกธนูนั้นลอดใบจักรไปถูกตาปลา ให้ปลานั้นตกลงมายังพื้นดิน อนุญาตให้ผู้ที่ทำการประกวดฝีมือทุกคนใช้ลูกธนูเพียง ๕ ลูกเท่านั้น”

การประลองฝีมือเพื่อชิงนางครั้งนี้ นักชกตรีและเจ้าชายทั้งหลายมาชุมนุมกันคับคั่ง รวมทั้งปาณฑุ ๕ ภราดาด้วย แต่ปลอมเป็นพราหมณ์มา บังเอิญโชคดี อรชุนได้รับชัยชนะงดงามและบุพเพสันนิวาสตกลงใจให้เทราปตีผู้หาที่เปรียบมิได้รู้สึก ปฏิพัทธ์ในพราหมณ์หนุ่มมากกว่าราชาทั้งหลาย “นางยิ้มด้วยอารมณ์ชื่น พลางอย่างเอียงว่องไวออกไปหาผู้มีชัย เธอพวงมาลัยเจ้าสาวสวมกอดให้” เมื่อท้าวทุรบทได้ทรงทราบความเป็นจริงของพราหมณ์หนุ่มแล้ว พริ้ออาวาทมงคลก็ได้จัดขึ้นอย่างสมศักดิ์แห่งชาติราชาธิราชทุกประการ

ครั้นท้าวธฤตราษฎร์ทรงทราบเรื่องราวของ ๕ ภราดา ก็เชิญให้กลับหัสตินปุระ ทรงแบ่งดินแดนให้ครึ่งหนึ่ง พระราชินีและสตรีผู้สูงศักดิ์ต่างๆ “พากันวิ่งไปต้อนรับเทราปตี - กิริยามารยาทและรูปโฉมของนางสมพระราชหฤทัยพระญาติหญิงชื่อนัก ประยูร ญาติ ทุกองค์ก็ รักและ ชมเชย นาง อย่าง ปลื้มใจ” ทั้ง ๕ ภราดาได้ไปสร้างเมืองอยู่ใหม่ ชื่อ อินทรีบัสต์ แต่ภายหลังแพ้ทูรโยธน์ในการพนันสกา ต้องเสียเมือง และถูกเนรเทศให้ไปเดินป่า ๑๒ ปี พร้อมทั้งเทราปตี ทั้ง ๖ องค์ปลอมเป็นราษฎรสามัญไปของานทำในราชสำนักพระเจ้ากรุงวิราฎ เทราปตีได้เป็นนางกำนัลของพระราชินี พระนางทรงพิศวงในความงามของเธอ ถึงกับอุทานว่า “ฉันนึกประหลาดใจว่าทำไมหนอ รูปร่างของหล่อนจึงไม่บืดเป่าอุปัทวภัยให้คลาดแคล้วไป”

เทราปตี ซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อพระสวามี ชื่อนัก น้ำใจเด็ดเดี่ยว ฉลาดเฉลียว สมเป็นยอดหญิง ภาพนี้เป็นตอนทูรโยธน์ทำทูลาจารย์ นางเทราปตีในท้องพระโรง ขณะพวกภราดาแพ้สกา

15/03/2565

15/03/2565

มัทรี

พระนางมัทรี พระมเหสีผู้จงรักภักดี ของพระเวสสันดร ขัตติยราชแห่งกรุงสทศชัย เป็นนารีผู้ทรงคุณสมบัติพิเศษ พระจริยวัตรของนางสมเป็นแบบแห่งนารีรัตน์ แล้วด้วยกวีลักษณ์อันวิจิตร ของสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส และเจ้าพระยาพระคลัง (หน) พระนางมัทรีก็เป็นนารีอันเป็นที่เลื่อมใสยกย่อง ของคนทั้งหลายผู้ได้ สดับมหาเวสสันดรชาดก

โอรสของท่านเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ทำให้เรารู้สึกนึกเห็นความงามของนางได้ถนัดขึ้น..... “เจ้าผู้มัทรีอัน มุคต่องเสมอน หนึ่ง เอานาทองเข้ามาทาบทับประเทืองผิว ร่าวกะว่าจะลอยลี้วเลือนลงจากฟ้า ใครได้เห็นเป็นขวัญควเต็มหลงละลายทุกขปลุกปล้มอารมณ์ชายให้ชยชื่น จะนั่งนอนเดินยืนก็ต้อยอย่าง พร้อมด้วยเบญจางคจริศรูปจำเริญโฉมประโลมโลกล่อแหลมวิไลลักษณ์...”

พระเวสสันดรได้ทรงบำเพ็ญทานปรมัตถบารมีจนทำให้มีคำอุปมาว่า “ใจดีเหมือนพระเวสสันดร” แต่ผลแห่งความใจดีได้ทำให้ พระองค์ ต้องนิราศราชนิเวศน์ไปบำเพ็ญพรตอยู่ ณ เขาวงกต พระนางมัทรี อัครมเหสี ผู้จงรักภักดีก็ตามเสด็จพร้อมกัณหาชालีราชกุมารราชกุมารี

ในการโดยเสด็จพระราชสวามิฉันั้น พระนางมัทรี มีเหตุผลกราบทูลพระเจ้ากรุงสทศชัยว่า “...สามมอยู่แล้ว เสมือนถักรแก้วอันกันเกศ งามหน่งงามเนตรทุกเวลา พระคุณเอ๋ย เป็นหม้ายชายหย่าแรกรุ่งจิวเริญร้างไม่มีสบาย....” และอีกหลายประการ จนพระเจ้ากรุงสทศชัย ต้องทรง อนุญาต ให้ ไปกับ พระเวสสันดรได้ อย่างไรก็ตามก็ต่อนี้ก็ไม่สำคัญเท่ากับตอนที่พระนางต้องไปอยู่ในป่าเปลี่ยว และต้องรักษาพรหมจรรย์ นี้เห็นจะนับเป็นยอดแห่งคุณสมบัติของพระนาง นั่นคือความอดกลั้น ซึ่งจะหาได้โดยยากในเพศหญิง

ในต้นกัณฑ์กุมารบรรยายเรื่องพระนางมัทรีฝันร้าย ว่ามีบุรุษตัดดอกไม้แดงสองหูดูสง่า ถีบประตูห้องเข้าไปพ่นแขนและกวีกลูกตาพระนางนั้น พระ-

นางมัทรีได้สะดุ้งตื่นขึ้นในยามดึกรีบลุกไปยังอาศรมพระเวสสันดร ตอนนั้นเข้าที่มาก เวลาเทศน์ตอนนั้นก็ดี ฟังแล้วเกิดความคิดหลายอย่าง

“ทรงขยับยกพระกร ขึ้นเกาะ พระทวารดังเกาะก้องกิง ศัพท์สำเนียงเสียงสนั่นถึงพระกรรมตระหนัก ท้าวเธอจึงตรัสทักออกมาว่า

“โก เอโส ไกรนั้นหนา ไกรนั้นเสียว

“พระพุทธเจ้าข้า เกลาักระหม่อมฉันมัทรี

“เอ๊ะเจ้ามัทรี มาไยเวลาปานละนี้พระน้องเอ๋ย ผิดเวลากาล หรือเจ้าลืมคำปฏิญาณแรกนิยาม ว่าไม่คบหาสมาคมกันเป็นเชิงชั้นฆราวาส เวลานั้นก็ผิดประหลาดอยู่แล้วนะเจ้าเป็นไรเล่าจึงล่วงมา

“พระพุทธเจ้าข้า เกลาักระหม่อมฉันฝันพิกล จึงร้อร่นเป็นธูระ ครั้นว่าจะนั่งเฉยเลยละเกรงว่าจะลืมหลง มานี้หวังว่าจะให้พระองค์ทรงทำนวยทวยทัต

“อ้อกระนั้นหรือพระน้องรัก เจ้าฝันเป็นประการใด เจ้าอย่าเข้ามาใน นั้งอยู่แต่ นอก บอกสุนทรคดีเข้ามาเถิดพี่จะทำนวย....”

คุณ สมบัติอัน ยอดยิ่ง ของ พระนางมัทรี ก็คือ ความรักลูกอย่างชีวิตจิตใจ ในกัณฑ์มัทรีนั้น ท่านเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้รจนาความทุกข์ระทมของพระนางได้ราว กับถอด หัวใจของ มารดาออกมาเขียน และเมื่อได้ประกอชกับท่านองเทศน์แห่งกัณฑ์นี้แล้ว ผู้ฟังน้อยรายที่จะอดช้ำน้ำตาเสียได้

“...อกแม่นี้ให้อ่อนหิวสุดระห้อย ทั้งดาวเดือนก็เคลื่อนคล้อยลงลับไม้ สุดที่แม่จะติดตามเจ้าไปเมื่อยามนี้ ผุ่งลึงค่างบ้างชะนีทันนอนหลับ ก็กลิ้งกลับเกลือกตัวอยู่ยิวเขย ทั้งนกหกก็จ้วเจียเหงาเงียบทุกรวงรัง แต่แม่เทียวเซซังเสาะแสวงทุกแห่งห้องหิมเวศ ทัวประเทศทุกคราวป่า สูดสายนัยนาที่แม่จะตามไปเส็งแล....”

ภาพนี้เป็นตอนที่พระนางมัทรีมาที่ต้นไทร ซึ่งกัณหาชालีเคยมานั่งเล่นเป็นประจำ. “อนิจจๆ เอ๋ยเห็นแต่ไทรทองถัดกันไป กิ่งก้านใบรวกห้อยย่นระย้า เจ้าเคยมาห้อยโหนโยนชิงช้าชวนกันแคว้งไถว....”

พินทุมดี

เรื่องย่อๆ มีว่า พระสมุทโฆษโอรสภษัตรีย์แห่งพรหมบุรี เสด็จไปคล้องช้างและตั้งประทับแรมในป่า พระโพเทพารักษ์มีความเมตตา จึงอุ้มพระสมุทโฆษ ไปสม นางพินทุมดี ในปราสาท เมืองรมยนคร แต่พอจวนสว่างก็พามาไว้ที่ป่าตามเดิม ทั้งสององค์ต้นบรรทมไม่พบกันก็เศร้าพระทัย นางพินทุมดีก็รำครวญถึงพระสวามี และด้วยความช่วยเหลือของนางขาร์พระพี่เลี้ยง ประกอบกับท้าวสี่หนรคุปต์พระบิดาของนางพินทุมดี จะประกอบพิธียกสรเพื่อทำการสุมพรธิดา พระสมุทโฆษยกสรได้ จึงได้อภิเษกกับพินทุมดี แต่ภายหลังทั้งสองพระองค์ต้องพลัดพรากจากกันได้รับความลำบากมาก พระสมุทโฆษ ต้อง เทียวติดตาม นาง อยู่เป็นเวลาถึง ๘ เดือน จึงได้พบกันและเสด็จกลับเมือง

ความงามของพินทุมดี ตอนแรกกล่าวถึงนั้น กวีพรรณนาไว้เพียงเล็กน้อยว่า

“ธิดาอันอุดมชื่อพิน— ทูมดินทรลำเพาพาล
เสาวภาคคืออมฤตยสาร และงามแก่งเงลา”

พระโพเทพารักษ์ เมื่ออุ้มพระสมุทโฆษไปวางลงบนแท่นบรรทมของนางพินทุมดี ยังเพลนิชมทั้งสองพระองค์ ว่า

“วางท้าวเทียมท้าวสุสม เทพาชั้นชม
และแลประเมิลสองศรี
แสนงามลิมแลภษัตรีย์ แดพระนางฤนดี
ต้นแลดูแก้วกัลยา
สองท้าว โลมเยสภประดิมมา พระเห็นพรรษา
สรรเสริญคะคือยอวอพร”

พระสมุทโฆษ ขณะเสด็จกลับพรหมบุรีด้วยความตรมพระทัย และทรงรำพึงถึงพระมเหสีในฝันของพระองค์ ว่า

“อ้าแม่ผู้มีหน้า คือศศิอันเรืองรอง
ราชตรี์ระการสงข สุขเล่นฤดีศรี
คิดเอวลำเพาเฮา— พลพาสะพัลลั
คิดนมแก้วหุบเมี รันรันนเรียมผอง
คิดท้าวค่านวนนวย คือชมนูนก่งอง

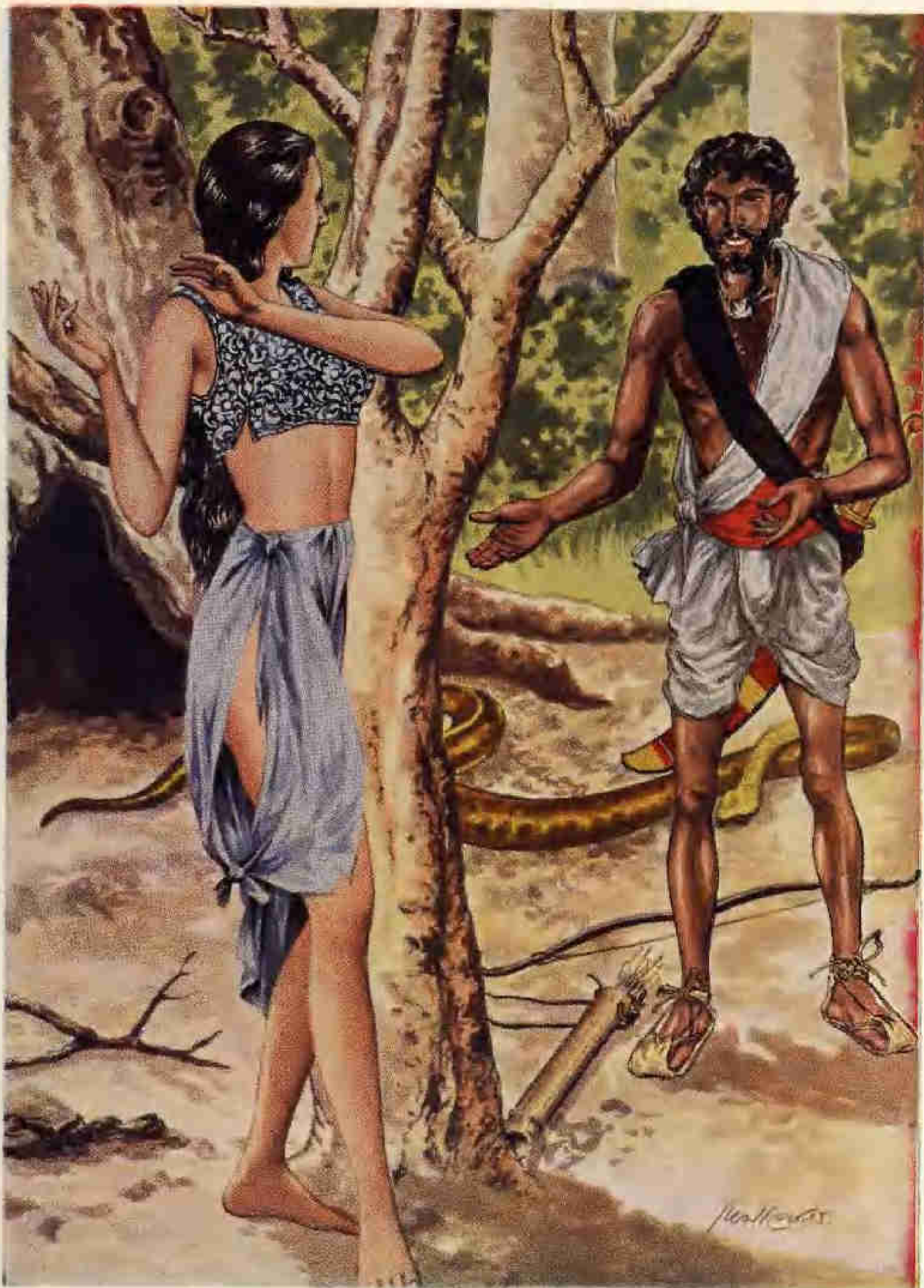
ครุคาตระบอกบง
คิดท้องสระแทบพาง
คิดแก้มสระแล่มไส

บมิแล้วและคิดใจ
นพโรมเรืองไร
และครุศกัศสมบุรณไปรง”

เมื่อ พระสมุทโฆษ เสด็จถึง อุทยาน นอกเมืองพบพราหมณ์ชาวเมืองรมยนคร ๔ คน ก็ตรัสถามว่า ในเมืองรมยนครมีสิ่งใดสวยงามบ้าง พราหมณ์กราบทูลว่าสิ่งที่สวยที่สุดและประเสริฐที่สุด คือ พระราชธิดา แล้วก็พรรณนาต่อไปว่า

“เข้านั้นมีโฉมก็จะประโลม ทั้งแหล่งหล้าและฟ้าดิน
พรงนามกรบวรพิน— ทุมคือนโถมเฉลา
เสาวภาคคือพาลพินดา คือสุธามาโกศเกลลา
เมื่อเกลี้ยงสมบุรณบวรเฮา— ะออย่าว่าจะมีสอง
เลศาระววยระทระทวย ประเล่ห์พางมยุรพอง
ไรเศศพพรายรัศมีร้อง คือโรมอัสตรณกา
พักตราภฤคิอับริสุท— ขพูนอันโสภา
ดุจจันทร์โสพศกระลา และนะเน้งมะนวลอนงค์
กรรมาถือกลับกมลระโก มละกามแก่งผอง
พรงกาณจนกมลชลยรรยง มณีพรายพิราราม
นาสาล่ายของคือขอค่านวณ กละครกือชอชกาม
แก้มไปรงประโลมรศย์ยาม กนโคตองก็คิดใจ
ลำขากือกาณจนกมลลี และลำเพ็ญลำพาลโส
สองนมชะชิตวิจิตรใน อูรารัตนโถมเฉลา
กัวก็อ้อมก็ถือถลกฤทณ— ะออันก่งแะเสถดังเกลลา
พระเนศรพรายพิมลเพรา และพะพรงข้งคางอง
ริมโอบฐพรายคือมณโไพ จุขยรัตนเรืองรอง
ข้มแฉ้มและกำไกรและบปอง เกอณงกสงกม
พระทันตะเพียงพิชรรคาน์ และระเรียมระเบียบสม
ทรวงรบคือฐานรัตนบรรทม ทพิษคามกร์ชา
กรแก้วอันงามประดุจดัง กขง่างพระโอยรา
นิ้วสวยสะแล่มขนนิภา และพรรณเรียงเรียวรี
เอวกลมกำกษมรจนา กือพันดลกละตาศรี
ชกอย่างและที่ทั้งขรณี ผิจจะว่าบค่างว
คางเพลาออกกรวิมลกรร— ฐุกกือคือแลงสรวก
โครชายกรันชายชลรัญจวน จิตต์ไม่หะลวงโถม
เมื่อเล็งแลดูถันยกุล สิบพรับและพิศโถม
ลิมแลดูนากันพโรม และโถมระเช
เมื่อพิศดูพักตระกูลจะแฉ้ม ล้มดูแก้มสระแล่มศรี
พิศโพวจิตต์พิศมฤดี ดูไรเศศอันงามกัน
พิศเนตรนฤมลถือสร สมรราชข้งขร
แสดงกามกมลฤทอพร— ปและลิมดูพระกรรมา

เชิญชมภาพ นางพินทุมดีตอนให้นางพิจิตร เลขาवादรูปภษัตรีย์ในฝันให้นางดู

ทมยันตี

ทมยันตี เป็นนางงามในวรรณคดีสันสกฤต ชื่อ นโลปชยานัม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำมานิพนธ์เป็นพากย์ไทย ชื่อ พระนลคำหลวง อันเป็นหนังสือคำหลวง เรื่องสุดท้ายในวรรณคดีไทย

ทมยันตี เป็นราชธิดาแห่งท้าวภิมะ เจ้ากรุงวิทรภ พระนางเป็นนารีเลิศโฉม ที่แม้เทวดาก็ใคร่ได้นางเป็นชายา และความรักของนางก็เกิดขึ้นด้วยความฝัน คือ นางได้รู้สึกรักพระนล เจ้าชายหนุ่มแห่งกรุงนิมิต เพียงได้ฟังคำขอลาจากพญาหงส์

พระสรีโรดมของพระนางนั้น ปรากฏในคำพรรณนาหลายตอน เช่น

เมื่อถึงกาลที่นางจะมีคู่ พระบิดาได้จัดพิธีศุภุมพร ปี่วรวงกษัตริย์ร้อยเอ็ดเจ็ดนครให้พระธิดาเลือก เรื่องนี้เลื่องลือไปถึงสวรรค์ เทวดาก็ลงมาให้นางเลือก เทวดานั้น มี พระอินทร์ พระอัคนี พระวรุณ พระยมราช ทั้งสี่องค์นี้มาพบพระนลกลางทาง และบังคับให้พระนลไปพบนางทมยันตี ให้นางบอกว่า จะเลือกมนุษย์เป็นคู่ไม่ได้ ต้องเลือกเทวดาทั้งสี่ พระนลได้ลอบไปสู่อ้อมทมยันตี โดยอำนาจทิพย์ของเทวดาสี่องค์นั้น เมื่อพระนลได้เห็นองค์พระนางในห้องมรรทม ก็ถึงกับ

“ฝ่ายว่าพระนลทรงชมรม์ พิศโฉมแจ่มจันทร์
ธิดาวิทรภกษัตริย์
ซึ่งสถิตสถานถาวร
อยู่กลางระหว่างสหัสธนา
ศุภรสีสว่างงามตา
ณาศจรธชาตรี
พิศดูสะอากเอี่ยมศรี
วิสิฐสุดลักษณ์งวราญ
งามทรงสิริสุกุมาร
ประหนึ่งนิมิตแสร์งมา
เฮวกลมสมท้วภาษา
งามเนตรล้านักขวนใจ
แม่แสงศศิขรพ่องใส
ไม่เทียบเท่าแสงวรมุข

พิศโฉมแจ่มจันทร์
งามเลิศบังอร
ดูสังควงภา—
วรวรรณินี
หัตถ์กรอ่อนปาน
ซึ่งพิศเพณินตา
แสงเห็นเป็นใจ

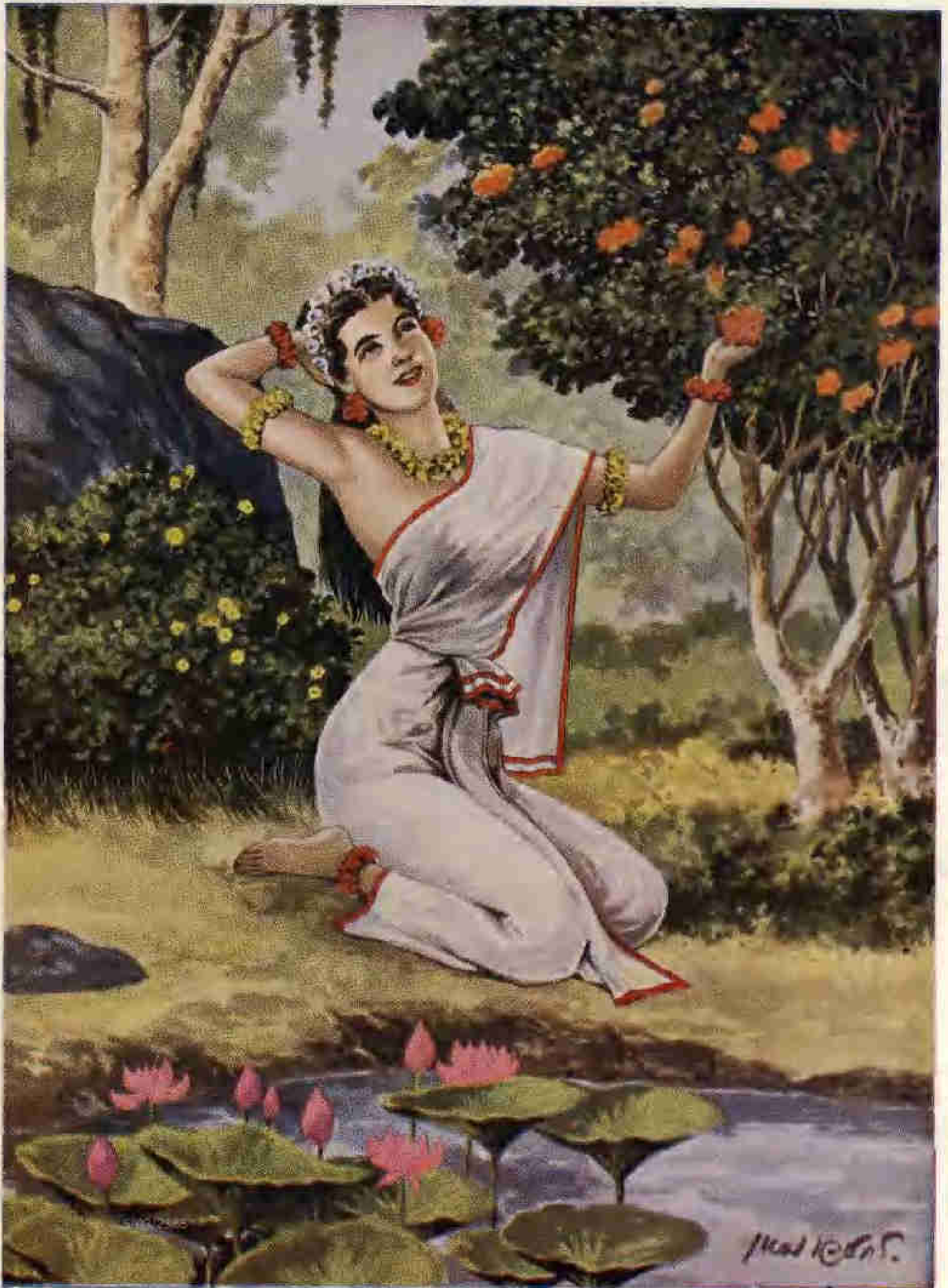
แสงนางกระจ่างแจ่มสุด นวลละของผ่องหุด
พิไลยะลักษณะนารี”

อย่างไรก็ตาม ในที่สุดนางก็เลือกพระนล เทวดาทั้งสี่เห็นน้ำใจอันมั่นคงของนาง ก็อวยพรให้นางครองชีวิตกับพระนลด้วยความเจริญสุข แต่ว่ามีปีศาจชาติทุรชน ชื่อ กลี ซึ่งปรารถนาจะได้นางเหมือนกัน เมื่อทราบว่านางได้เลือกพระนลเป็นสามี ก็โกรธด้วยใจพาล แล้วยึดโอกาสทำลายท้าวเธอ โดยทำให้พระนลลุ่มหลงในสกา จนเล่นเสียบ้านเมืองแลทุก ๆ สิ่งให้น้องชาย ที่ชื่อบุษกร พระนลและนางทมยันตีผู้ภักดี ต้องละพระนครออกคั่นเดินป่า ได้รับทุกข์เวทนา

พระนลทรงเห็นว่า หากทำให้นางกลับคืนราชธานีของพระบิดา ก็จะไม่ต้องทนทุกข์ยากอยู่กับพระองค์ จึงทรงหนีนางไป ขณะที่นางนอนหลับ ครั้นนางตื่นขึ้นไม่เห็นพระนล ก็เที่ยวคั่นคั่นตามหาไปเจอรู้อยู่ ถูกมันรัดเจียนจะวายชนม์ พอดีพรานบ้านายหนึ่งผ่านมาทางนั้น เข้าช่วยประหารงูตายครั้นแล้วมันก็ เฟ่ง พิศรูป อันงามเล็ก ที่ เกื่อม จะไร้ เครื่องปิดบัง

“โฉมนางแจ่มนัยอนารี ศัพทงอนงศ์มี
เพียงกิ่งซึ่งปีดวราภย
โสณีกถ่อนกลมภมกาศ ทั้งทรวงโฉมฉาย
ก็ดูมก็เต่งเร่งชม
ดูรูปเน่งนัยอกถอชมย์ คุน่านนิม
คังรูปนี้มีตวิจิตรมา
พิศวงวงพิศตรลักษณ์
จรัสจางหวัดนิภาพร
งามเนตรคังดารากร
คังศรสมเค็ชมันหวาน
แสมเสนาะเพราเสื่องนงทราญ สุนทรอ่อนหวาน
ปานมธุรสจคหทัย”

ภาพที่เห็นนั้นเป็นตอนพรานไพรหลงไหลในเรือนร่างอันแทบเปล้าเปลือยของนางทมยันตี

ศกุนตลา

ศกุนตลา เป็นนางงามในนาฏกะ เรื่องศกุนตลา หากท่านได้ทราบเรื่องนี้บ้าง ก็จะทำให้ท่านนึกเห็นความเจิดจรัสของศกุนตลาได้

ศกุนตลา เป็น ธิดา พระวิศวามิตร มุนี กับ นางเมณฑา ซึ่งเป็นนางฟ้า พระวิศวามิตรนั้นเดิมเป็นกษัตริย์ แต่อยากเป็นพราหมณ์ และอยากเป็นพรหมฤๅษี จะได้มีฤทธิมาก ๆ จึงละบ้านเมืองไปบำเพ็ญตบะ จนพวกเทวดาพากันเคียดรื้อนไปทั่ว พระอินทร์จึงให้นางเมณฑา นางฟ้า ลงมาใช้ความงามช่วยวอนพระวิศวามิตร จนต้องเลิกบำเพ็ญตบะ และได้นางเป็นเมีย และได้ธิดา คือ ศกุนตลา เมื่อได้ธิดาแล้ว พระวิศวามิตรเกิดได้คิด จึงได้บอกนางเมณฑาให้กลับไปสวรรค์ พระองค์เองจะออกไปเขาจักรวาล ตั้งหน้าบำเพ็ญตบะให้เป็นผล แล้วก็เลยทิ้งนางไป ส่วนนางเมณฑาก็กลับไปสวรรค์ ศกุนตลา ต้อง ถูกทิ้ง อยู่ในป่า ตั้งแต่เป็นทารกน้อย ๆ มีพวกนกมาช่วยกันเลี้ยงอยู่คราวหนึ่ง นางจึงได้นามว่า ศกุนตลา แปลว่า นางนก

พระกัณโถวรบสไปพบนางที่กลางป่า จึงได้เก็บมาเลี้ยงไว้อย่างบุตร กรันเจริญวัยเป็นสาวรุ่น ท้าวทวยษัณฑ์มาประพาสป่า พบนาง เกิดความรักใคร่กัน เรื่องต่อมาปรากฏในบทละคร เรื่องศกุนตลา นั้นแล้ว

เรื่องนี้ เดิมเป็นภาษาสันสกฤต กาลิทธา สรรคกวี เป็นผู้แต่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลเป็นภาษาไทย และทรงอุทิศเป็นของขวัญพระราชทานแก่พระนางเจ้าวิมลภาเทวี มีคำกลอนพระราชทานไปกับพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ว่า

“นาฏกะกลอนนี้ฉันมีจิต ผู้สอดเสนาหารวี ขอให้พล่อนรับพลีไมตรีสมาน เปรียบดังแหวนเพชรรักทวยษัณฑ์ แต่ผิดกันตัวฉัน ไม่ลับหล่อน จนตะวันเดือนดับลับโลกไป	ขออุทิศแด่มังการวี วิมลภาเทวีชอชวัน เป็นพยานความรักสมักรมัน ฝ่าทวยษัณฑ์ศกุนตลาไซรี จนสาทรเหือดแห้งไม่มรึงไหล จะรักชอชออกซาใจจนวันตาย”
---	--

เรื่องของศกุนตลาจึงมีความระลึกทางใจปะปนอยู่
ว่าถึงความงามของศกุนตลา จะเห็นได้จากคำ
ของท้าวทวยษัณฑ์เมื่อแรกพบนาง ที่อาศรมพระฤๅษี
วิศวามิตร

“นี่ฤๅษีพระคาบศ
อนิจจาบิดาท่านแสวงให้
คูหิวฉิววอดละของอ่อน
สองเนตรงามกว่านฤคิน
งามโอษฐ์คังใบไม้อ่อน
งามรูปเลอสรรพวิญญา
ควรฤๅษีมาบ่งภาครอง
ควรแต่เป็นชอชคนงคราญ

งามหมลหาใครจะเปรียบได้
มารคต้นไม้พรวมดิน
นะลิซ้อนค้ำไปนมคณ
นางนี้ขึ้นเป็นโลกา
งามกรคังลายเสชา
งามอังกูฬผาแบ่งงาน
ควรแต่เครื่องทองไพศาล
ควรคู่ผู้ผ่านแผ่นดินไหว”

ตอน หัวหน้า พราหมณ์ มาทูลเชิญท้าวทวยษัณฑ์
เสด็จไปที่อาศรม เพื่อป้องกันผีปีศาจที่จะมารัง-
ควาน ท้าวทวยษัณฑ์เสด็จออกจากหุบ ไม้มาสนพนา
กับนางศกุนตลาที่ชมว่า

“โฉมนางแฉ่งน้อยช้อยชด
ฤทธิ์รักช้อยชอชออกใจ
งามเทพทะบงองอาจ
ควรศักดิ์บักอยู่แทบอุรา

งามหมลหาที่คิดมีได้
คือไฟเผาควงหัตถา
ผาดแผงสรแค้นรูปผา
หอมขันทนาธานาอันดี”

ความงามของนางศกุนตลาอีกตอนหนึ่ง จะ
เห็นได้จากตอนท้าวทวยษัณฑ์ โต้มนางศกุนตลาว่า

“ยามที่แรกเห็นนางก็มาง
ชานิ่งพิณจพิศพรรณ
หอมกลิ่นนวลศิลาจำปาทอง
หอมกลิ่นนุหงาซาไป

ที่ทมิธอนางคงสรแค้นชอช
เลอสรรพรูปเรียมเอี่ยมไร
หอมชุกกลิ่นนึ่งที่ไม้ได้
หอมกลิ่นอรไทไม้ลาด”

เมื่อนางศกุนตลา จะ อยู่ใน ชุด แต่ง กาย อย่าง ผู้
บำเพ็ญพรต ท้าวทวยษัณฑ์ก็ยังชมว่างามพออยู่แล้ว
เมื่อนางได้ตกแต่งร่างกายด้วยพัสดราภรณ์ เขียงนาง
กษัตริย์ นางจะต้องงามเลิศอย่างไม่ต้องสงสัย ดัง
ตอนนางโคตมีช่วยแต่งตัวให้ มีกลอนว่า

“ชำระสระสนานชำระอุองค์
ศุคนธาอุบไล้อินทรีย์
จัดแต่งเสภาสกาแซม
อัญชันทาด้วนฤมล
นุ่งผ้าฉกทองผ่องพรรณ
ห่มผ้าปักทองผ่องอุไร
ประดับรัตนาวารภรณ์
งามละม่อมพร้อมพร่งทั้งกายา

ขัดสีใจของห้องฉวี
หอมกลิ่นมาลีรุ่งปน
ผัดหน้าแจ่มด้วยแป้งปั้น
ใครชดก็ชอชพิงใจ
ซึ่งนางที่จัดสรรเอามาให้
วิไลเหมือนอย่างนางฟ้า
ทองกรธำมรงค์มีค่า
ดวงศุคาไปเฝ้าพระทรงพรต”

เรื่องราวของศกุนตลา ปรากฏอยู่ในบทละคร
ซึ่งมีความยาวประมาณ ๓๐ หน้ากว่าๆ เท่านั้น จึง
ออก จะเป็นการยากที่จะหยิบยกลักษณะ และความ
งามของนางมากล่าวให้ละเอียด

ภาพที่เห็นนั้น เป็นตอนศกุนตลาเปลื้องเพลิน
อยู่กั้นดอก ไม้ใกล้อาศรม

สาวตรี

สาวตรีเป็นธิดาแห่งท้าวอศิวดี ราชานแห่ง มัทรราชบุรี เชอมีความงามเลิศขบรูษครันคร้าม ชนทั้งหลาย แห่ง แคว้น มัทร ราชบุรี พากัน กล่าว ว่า “เราได้นางฟ้ามาไว้เทียวหนอ” พระนารทเมื่อได้ ยลโฉมสาวตรี ก็กล่าวกับท้าวอศิวดีว่า

“ราชะ อันพระธิดาไท้ รูปเด่นแล้วพอใจเป็นนักหนา
ผิวพิศมัยส่องพรหมแดงจันทรา ลักษณะราวพระศรีอวตาร
กิริยามารยาทพิลาศล้ำ ทั้งวาจาถ้อยคำก็อ่อนหวาน
อภิศงขรรคมกำกับในสันดาน เห็นเป็นยอดนางคราญในโลกนี้”

ครั้นขอโฉมสาวตรีแล้ว พระนารทก็แสดง
ความประหลาดใจว่า

“เหตุใดนท้าวไทไม่ทัก มาสมสู่อยู่กรงมารศรี
อันองค์พระธิดาทอดตาเร่ จะอยู่หมั้นเช่นนี้ว่าเสียใจ”

ก็น่าเสียใจจริงอย่างทีพระนารทว่า อะไรจะนำเด็กใจยังไปคว่า ตางาม ที่พาดนชมเชยไม่ได้ ท้าวอศิวดีก็..... “ทาได้นิ่งนอมใจไม่”ได้ครั้นขอมให้พระธิดาหาญตามใจปรารถนา สาวตรีไม่รอให้ พระบิดาต้องร้อนพระทัย ได้ออกจากพระนคร เสด็จประพาสไปตาม ราวไพร ก็ไปพบเจ้าชายในฝัน ก็คือพระสตัยวาน ไอรสมแห่งท้าว ทยุมัคเสน ราชานพระเนตรบอด แห่งชนบทสาละวะ ท้าวทยุมัคเสน ค้องเนรเทศพระองค์มาอยู่ป่า พร้อมกับเหสีและพระโอรส เพราะบัจจามิตรจูโจมเข้ามาชิงราชสมบัติได้

พระนารทพรหมฤๅษีได้ฟังว่า สาวตรีได้เลือก เอาพระสตัยวานเป็นคู่ครองก็ตกใจ กล่าวว่พระ- สตัยวานนั้นเลิศหมดทุกอย่าง มีเสียอยู่ประการเดียว ที่ทำให้ความเลิศจ้ออื่น ๆ ไม่มีความหมาย นั่นคือ ตั้งแต่วันที่พระนารทพุดนนี้ต่อไปอีกหนึ่งปี พระสตัยวาน จะต้องถึงแก่กาลมรณะ พระนารทเป็นพระพรหม- ฤๅษี จึงรู้อายุขัยของคนทั้งหลายได้

ถ้าบอกเล่าอันน่ากลัวของพระนารทนี้ มิได้ทำ ให้สาวตรีหวั่นไหว นางคงยืนกราน ที่จะรับเอา พระสตัยวานเป็นสามี (เพราะขันชื้อว่ากรรมร้น แล้ว จะหาใครเสมอหญิง หาได้ไม่) พระบิดาก็ต้อง ยอมอนุญาต เพราะพระองค์ได้ค้นพระวาทแล้วว่ จะยินยอมให้พระธิดาเลือกคู่ตามใจขอม

ท้าวอศิวดีพร้อมเสนาพลากร ก็เสด็จออก ไปยังราวไพร ณ ที่พำนักของพระสตัยวาน เมื่อ ได้จัดการอภิเษกสมรสให้พระธิดาแล้ว ก็เสด็จคืน

พระนคร

ฝ่ายสาวตรี กรันได้เป็นชายาพระสตัยวานโดยชอบแล้ว ก็ ประพฤติตนโดยควรแก่การไว้ครมีได้บกพร่อง “นางทำให้พระ- ภรรยาพอพระทัยด้วยมธุวาทา ด้วยความซำนึซำนาญในการงานทุก อย่าง ด้วยความไม่โกรธ และโดยสำแดงความเส่มหาในทึรโหราน..... และทุกวันที่ผ่านไป นางก็ได้พามาไว้ด้วยกะเนน จนอีกสัวันจะถึง ภาส ทีพระสวามีจะวาชชนม์ตามคำทักทายของพระนารท นางก็เริ่ม บำเพ็ญศึรราครรชงค์ ก็คือออกอาหารสามวันสามคืน จนถึงวันสุดท้าย นางได้ยื่นนึ่งเน่วสะกดอารมณ์ บรรดาฤๅษีพรหมณ์ทั้งหลายก็ช่วย สวตมนศึร เพื่อให้พระสตัยวานพ้นภัยจากมฤตยู

ในวันนั้นนางว่าพอตะวันตกดิน นางก็จะเริ่ม เสวยอาหาร เพราะสันครีราครรชงค์แล้ว พระสตัย- วานก็เตรียมตัวออกป่า ด้วยคิดว่าการบำเพ็ญพรต ของพระนางได้ช่วยเธอสำเร็จแล้ว แต่นางก็ยังมิ ความเป็นห่วง ขอดติดตามไปด้วย

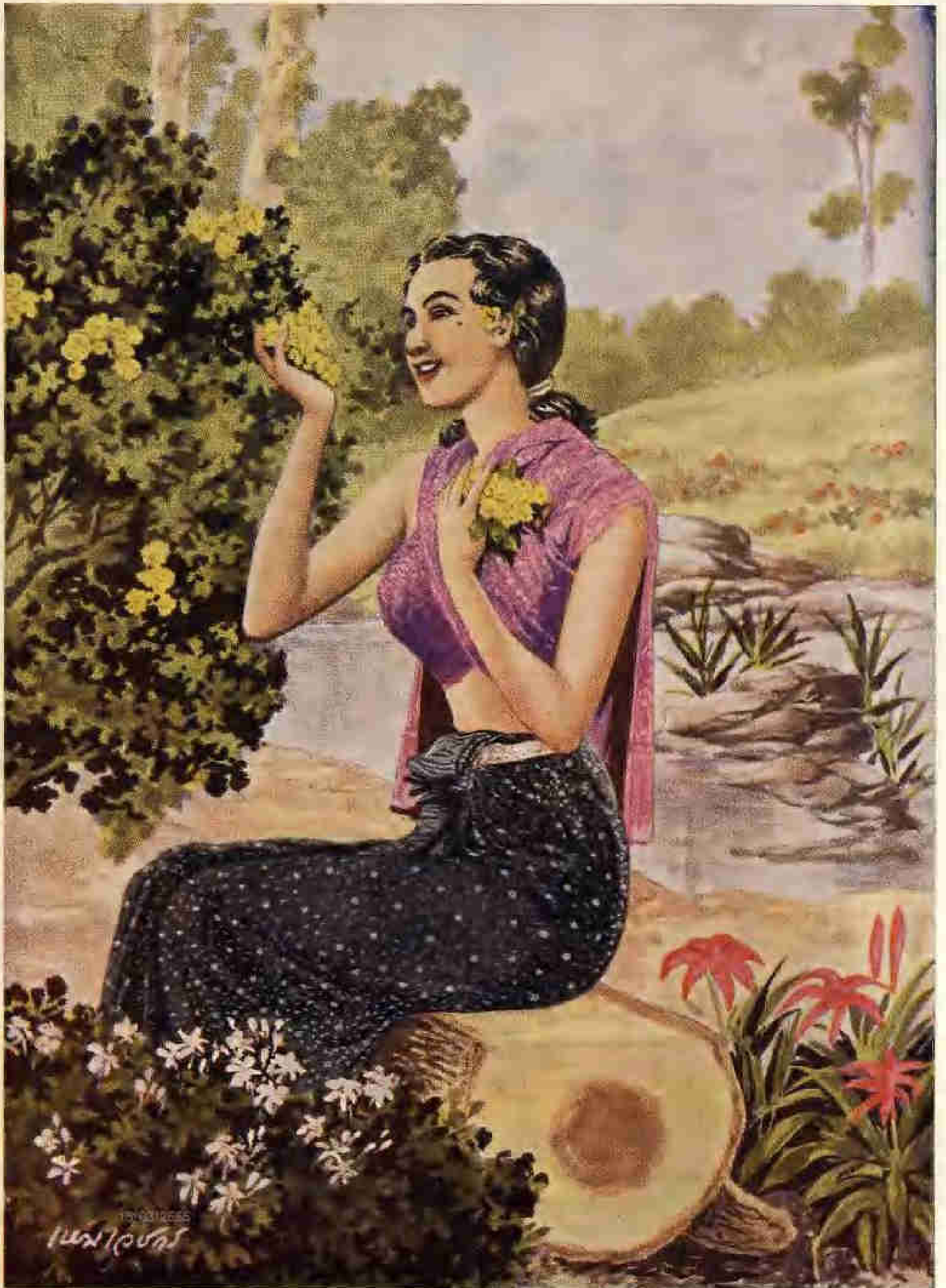
ในระหว่างที่ทั้งคู่พากันเดินไป ในป่าอันงดงาม ด้วยธรรมชาตินั้น พระสตัยวานก็ถึงวาระ เชอรู้สึก เหนื่อยอ่อน ทอดกายลงเหนือพสุธา บัดนั้น พระยม ก็ปรากฏพระองค์ พร้อม ด้วย บ่วงคล้อง วิญญาณ อยู่ ในหัตถ์ กล้องเอาวิญญาณพระสตัยวาน เพื่อพาไป ยมโลก และทันใดนั้น สาวตรีก็ออกเดินตามพระ- ยมด้อย ๆ ไป พระยมจะบอกกล่าวว่ เหนื่อยเปล่า ไร้ประโยชน์ นางก็ไม่ยอมฟังเสียง ตลอดทางได้พุด กับพระยม อังภามิคอันน่าฟังต่าง ๆ มาให้พระยม ฟัง คำกล่าวสุดท้าย นางว่

“การดำเนินร่วมทางอย่างเป็นมิตร กับผู้สุจริตย่อมเป็นศึร พระองค์เป็นยอดธรรมจารี หม่อมฉันนี้จึงตามเสด็จจร
เสวนากับบัณฑิตเป็นกิจขลอม ประกอบด้วยกุศลสโมสร
อันธรรมจารีศึรสุนทร นรากรได้ฟังจึงเย็นใจ”

โดยประการฉะนี้ พระยมจึงยอมให้พระสตัย- วานมีชีวิตอยู่ได้อีกต่อไป

โชคดีจึงมี แก่ชายผู้ได้ภริยา อันมีคุณสมบัติ เลมอสาวตรี อย่าเพิ่งกล่าวถึงอันเลย แม้นมีอัน ถึงความตาย เธอยังทำให้กลับคืนชีพขึ้นมาได้

ภาพที่ท่านเห็นเป็นตอนสาวตรี อ่อนวอนพระ- ยมขอชีวิตพระสตัยวาน

1965
Sonalini

อุษา

อุษา ซื่อสัตย์ ใจใฝ่เพราะจับใจ อุษาแปลว่า แสงเงินแสงทอง เธอเป็นนางในฝัน หากใครฝัน เห็นนางงาม ตื่นขึ้นเห็นนางงามเคียงอยู่ข้างๆ จริ่ง ดังความฝันกันนั้นแหละอุษา แต่ว่าท่านไม่ใช่พระ- อุณรุท ท่านคงไม่มีโชคได้ฝันเช่นนั้น และได้พบ นางงามเช่นนั้น

อุษาเป็นนางเอกในเรื่องอุณรุท ละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เป็นนางที่มีคนรู้จักกันมากสมัย ก่อน แต่ว่าบัดนี้เราอาจลืมอุษาเหมือนลืมความฝัน อุษาเดิม คือนางสุจิตรา ชายาของพระอินทร์ จุติลงมาเกิดในสระบัวกลางป่า พระฤๅษีสฤทธาวาส มาพบ นาง จึงรับนางไปเลี้ยงไว้ ให้ชื่อนางว่า ศรีอุษา แต่ เราเรียกกันสั้นๆ ว่า อุษา

เธอเจริญวัยขึ้นท่ามกลางธรรมชาติอันสวยงาม บริเวณอาศรมพระดาบส

“จำริญรู้น้ำชาได้เจ็ดปี
กล้องมกลังนั่งน้ออำไพ
เทริดทรงองค์อ้อมพริ้มเพรา
งมละม่อมพร้อมจรตักิรียา
พจนารถแสนฉลาดเฉลียวล้ำ
ไม่มีโรคร้ายแผ้วพาน
เข้าเย็นที่เขวถ่นวิมอาวาส
เลือกเค็ดดอกดวงพวงพรรณ
ล้ำควนสารกัมมะลิลลา
เบญจมาศชาคนุชชัประยงค์

สูงศรีห้องเพียงเขไท
วิลาศเลศวิไลลักษณ์
คังทองทิพย์หล่อหลาเลขา
ศรีสวัสดิ์คัมภีร์วิชาชาญ
ด้วยคำสุนทรอ่อนหวาน
แสนสุขสำราญทุกคืนวัน
ชมช่อบุปผชาติเกษมสันต์
ซึ่งรายรอบอรอุญภูคัง
แก้วกุหลาบจำปามหาหงส์
กาหลงอสูรพิศุลาอุจน์”

ครั้นเจริญวัย พระเจ้ากรุงพาน พญายักษ์มา พบ เกิดความเมตตา จึงขอพระนักสิทธิ์ไปเลี้ยงเป็น ธิดาบุญธรรม พญายักษ์หวงแหนนางเป็นอย่างยิ่ง ให้อยู่ในปราสาทเจ็ดชั้น ฟ้นจากสายตาของบุรุษ จึง นับว่า นาง เป็น นารีที่ สายตา ของ บุรุษ ไม่ เคย สัมผัส บริสุทธิ์ยิ่งกว่านางใด

อย่างไรก็ตามปราสาทเจ็ดชั้น ก็ไม่พ้นฤทธิ์

เทวดา คือว่า เมื่อพระศรีอุณรุทเจ้าชายแห่งกรุงมร- กกาไปประพาสป่า เมื่อไปประทับแรมใต้ต้นไทร พระไทรเทพารักษ์เกิดชอบพระทัย เพราะการบวง- สรวงสังเวชลงพระอุณรุท จึงได้อุ้มพระอุณรุทใน ขณะหลับสนิท พาเหาะเข้าปราสาทเจ็ดชั้น แล้ว วางเจ้าชายรูปงามลงไว้เคียงข้างนางอุษา

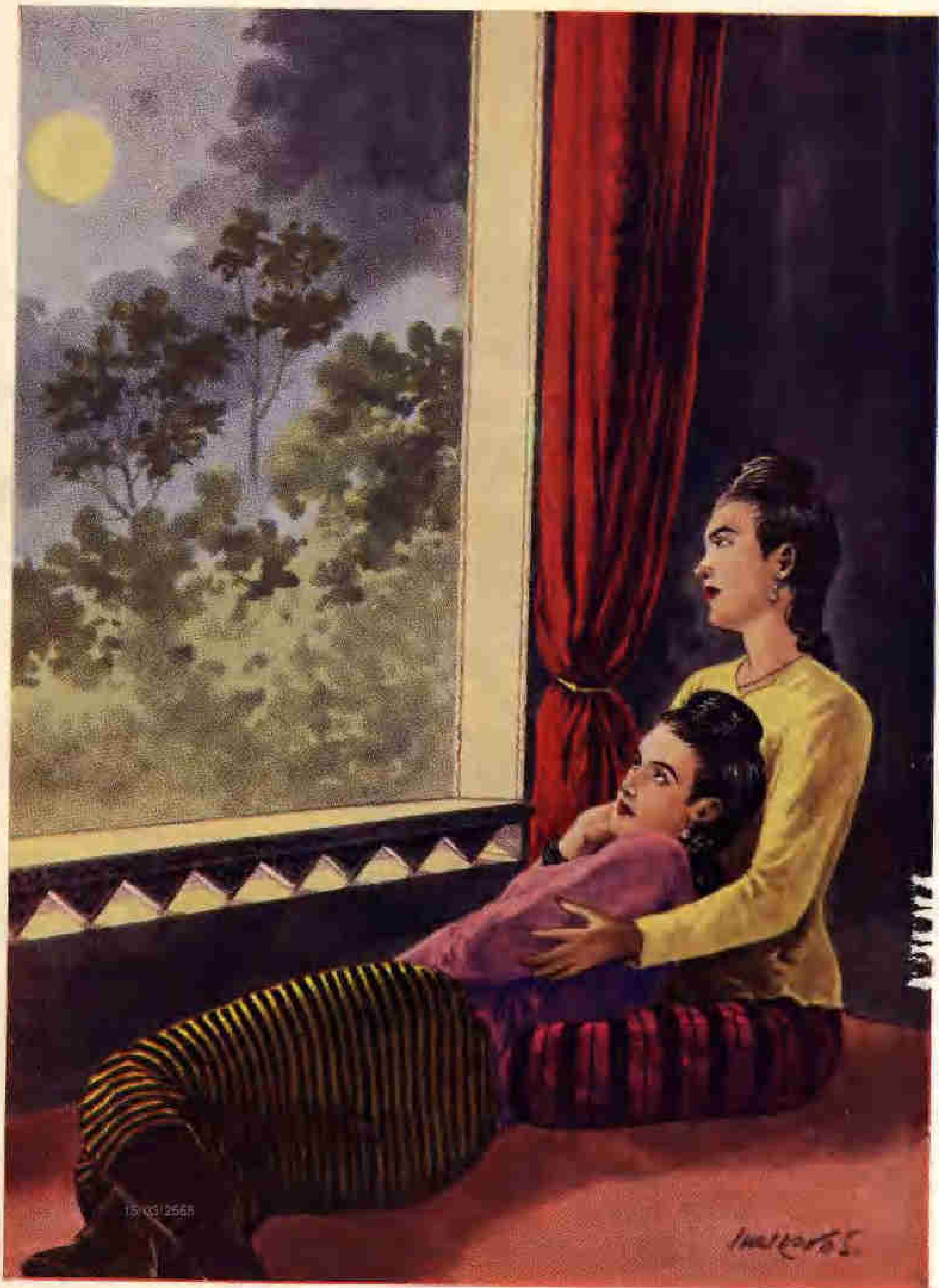
พระอุณรุทตื่นขึ้นเห็นนาง ก็ฉงนพระทัย

“แลดูบรรจลรณ์ที่สถิต
วิไลเลิศลักษณ์ดาวฉาย
นึ่งนึ่งพิศพิศแล้วพิศวง
ฤกษุมานชนในอรอุวา
เมื่อเห็นแจ้งประจักษ์ตระหนักจิตร
จึงคิดด้วยปริชาโว
รู้คุณสังเวชคุณ
พระแสนโสมนัสถาวร
พิศพิศศรีงามทักตร์สุดผ่อง
พิศเกษเกษสรุณณา
พิศขงก่งกันดังกันศิลป์
พิศทรงนาสาไม่ราลี
พิศโชนรู้งามเอี่ยมเต็มจะแยม
พิศกรรมเพียงกลีบบุษบัน
พิศณันดังดวงปทุมมาศ
พิศกรคังวงคเขนทร
พิศสรรพงามสารพวงค้องค์
วิไลลักษณ์เลิศล้ำขำดม
พิศพิศแล้วพิศวาสาบ
ประดองหัตถ์สัมผัสสอรไท

เห็นองค์แนบชิดภิรมย์ขวัญ
เพียงอัปสรสาวสวรรค์กัลยา
งวยงพระทัยกัษา
นิทรากลายเคลิ้มฝันไป
จะนิมิตละนั้นก็มิใช่
ชะรอยว่าพระไทรฤทธรอน
พามาสมศรีสโมสร
ชมสมรมาโมชะระสูงลาน
คังแว่นทองพิมพืมาศฉายาน
ปานมกศแก้วกัลยาณี
พิศเนตรคังนิตจรัสศรี
คังขอแก้วมณีพรายพรรณ
พิศกัมเปรีชยปรางทองสวรรค์
พิศศอกคอสุวรรณหงส์จร
อันโอภาดกลีบกลดกมล
เอวน้อยสรชรงค์กลังกลม
พิศทรงงามทรงประเดริฐสม
พิศชมงามชวนให้หวานใจ
เสี้ยวขาบข่านจิตพิศมัย
ลุ่มได้เชยแก้วกัลยา”

ความคังนี้ เป็น ความงาม ของนาง ในฝัน แท้ ๆ เป็นความงามที่พรรณนาได้ โดยการเปรียบเทียบเท่า- นั้น

ภาพที่ท่านเห็นนี้ ก็เขียนตามจินตนาการ ของจิตรกร อุษาเป็นสาวรุ่นอยู่ในอ้อมแขนของ ธรรมชาติ ซึ่งท่านจะพิศอะไรเปรียบกับอะไร นอก เหนือ ไปจากคำกลอนก็แล้วแต่ความฝันของท่าน

พระเพื่อนพระแพง

“จะหางามสามโลกก็เหลือหา สมเป็นนาพระชายาในสูงสุด
ไม่ควรคู่ผู้ใดในมนุษย์ ควรสมมุติแก่จักรพรรตรา
คุณศรีวิศิษฐ์กรงไหนไม่สวยสม จะคู่ก็ยกภริยาเล่นหา
เว้นไว้แต่ละอองพระบาทา นอกค่านั้นจะหาไม่มีเลย”

นี่เป็นบทขับชอ กล่าวชมโฉม พระเพื่อนพระ-
แพง จากบทละครเรื่องพระลอของเจ้าพระยาเท-
เวศรวงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว. หลาน กุญชร) แต่งใน
รัชกาลที่ ๕ และในตอนเดียวกันนั้นเอง ที่นักเลง
มโหรีรับพาทย์ได้นำเอาบท ร้อยกรองไป เป็นบทร้อง-
เพลง ซึ่งเรานำมาลงคั่นทุกอันคืออยู่ คือ

“เมื่อนั้น ฟังกล่าวโฉมสองสุภาพาพิณ ด้วยบุพเพพาสมาสนอง อกุศลคลจิดควาในข บัดนี้มีสอ ชาติอา ทรงโฉมประโลมละลานใจ อาชูเขาวเรกรุ่นเจริญศรี งามทรงงามองค์อรชร	พระลอพราหมณ์เกิดฉิน พระภูมินทร์สี่ขาววมฤทัย นางทั้งสองเคียงร่วมพิสมัย รับสั่งให้มาขับชอพลัน ลักษณะ แลศล้าในตำได้ บุตรให้องค์พระพิชฌุกร พระเพื่อนพระแพงน้องสองสมร ดังอัปสรหยดฟ้าล มาเอช”
---	--

นางงามในวรรณคดีตอนนี้ ออกจะแปลกกว่า
คราวก่อนๆ คือ ท่านได้ชมความงามในคราวเดียว
พร้อมกันสองคน ทั้งพระเพื่อนและพระแพง เพราะ
ว่าพระเพื่อนพระแพงนั้นตั้งใจเรา จนแยกกันไม่ออก
จะว่าเป็นฝาแฝดก็ดูไม่สม ถ้าว่าเป็นคนคนเดียวกัน
ดูจะสนิทกว่า และพฤติการณ์ทุกอย่างก็ชวนให้คิด
ไปเช่นนั้น

ความงามของพระเพื่อนพระแพง ตอนแรก
กล่าวถึงในหนังสือลิลิตพระลอ นั้น แม้จะสั้นเหลือ
เกิน แต่ก็ได้รับความหมายคลุมไปหมด ถึงจะไม่ชัด-
เจนก็ตาม

“อยู่นานมานับบุตร ทรงโฉมจันทรีงามเงื่อน จักษุแสงโฉมเลิศล้วน แห่งต้องคิดใจ	สุดสวาทกษัตริย์สององค์ ชื่อท้าวเพื่อนท้าวแพง งามดีพิศงามล้วน บารมี”
--	--

เอาความว่า พระเพื่อนพระแพง ทรงโฉมงาม
เหมือนดวงเดือน จะกล่าวชมโฉมแห่งใดก็งามเลิศ
ล้วน สองนางงามทุกอย่าง งามทั่วทุกแห่ง

ในรัชกาลที่ ๓ กรมพระราชวังบวร มหาศักดิ์-
พลเสพ ได้ทรงพรรณนาความงามอย่างละเอียดของ
พระเพื่อนพระแพง ไว้ในหนังสือบทละครเรื่อง
พระลอมรตักข์ณี ตอนขับชอชมโฉมพระเพื่อนพระ-
แพง ว่า

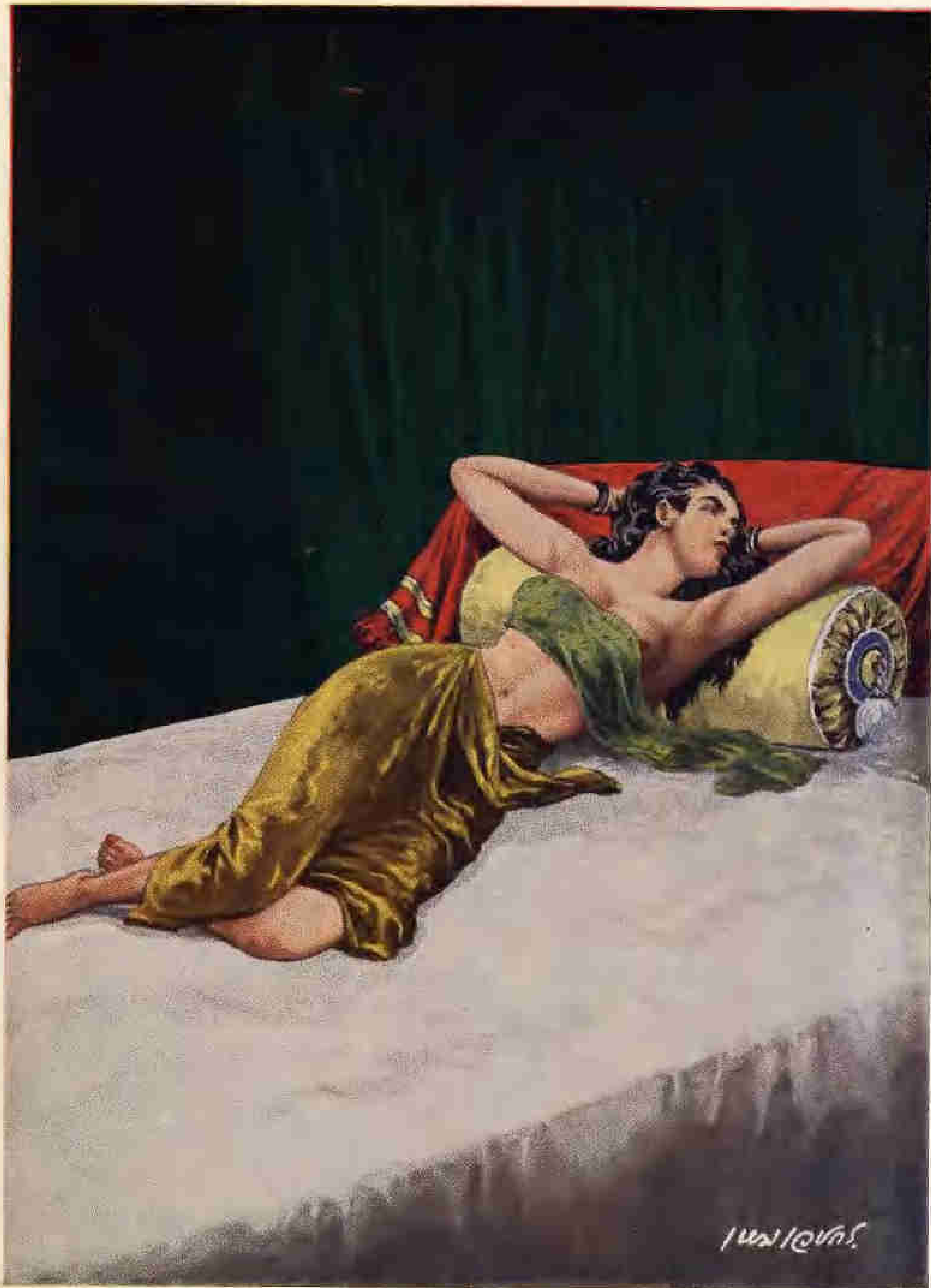
“ไม่สูงค่าค่าชาวพิศอม อรชรอันอันเอนอวองค์ พิศพิศก็ไม่มีถมสอง ขนงนนครเกษมแก้วไข่มุก พระกรรมที่ขบเปรียบกลับบุษบง ดำเนินเดินทอดระหวายคาย โดยรู้บ้างอย่างสี่สิ้นจิ้ม เกศาตำระดับขลับเป็นมัน สองถันสันทัดศตคบุษย์ ขึ้นบังไมโสศคหมดมกลทิน	พริ้งพร้อมสรรพางค์ตั้งนางหงส์ ดวงพิศศรีโฉมของดวงเดือน พิศน้องก็ไม่มีเสมอเหมือน เหมือนจะเดือนให้ต้องตาชาย นาสิดทรงวางขอวีเชียรฉาย ครกรายทลายวงเระวาว งามพริ้มเพราสมดมสัน ทนต์นั้นที่ขมสัมณินิล พิงผุดพันท่าชลาสินธุ์ กุมรินยังมี ได้ใกล้เคียง”
--	--

บทขับชอชม โฉม พระเพื่อนพระแพง มิได้เกิน
ความจริง เพราะเมื่อพระลอได้พบพระเพื่อนพระ-
แพงภายในอุทยาน ก็มีอาการไม่แพ้โอหนาพบุษบา
เหมือนกัน คือ

“คำรงใจได้อ่อน สองบังกล์เคารพ โฉมสองชั้นคาบ พิศพิศน้องให้ บัวทองเด็ดคแต่น้ำ และว่าดวงดาวา ฤจันทร์จากเวหา เรียมเร่งคิดหน้าหน้า	อายชม อยู่นา กราบไหว โจราช ท่นท้าวลุ่มตน เอามา ฤแถ หยาดฟ้า หาพี่ พระเอช หมุ่มหน้าคิดใจ
--	---

นางรินและนางโรย เทียบเข้าของตนว่า พิศให้ให้ว่าให้ พิศอ่อนก็ศศิธร พิศคู่มอกอร เดือนขมเข้มเข้มหน้า	พากันชื่นชมและเปรียบ กนิกร แจ่มฟ้า โตล่ง น้า ออกหรืออันใด”
---	--

พระเพื่อน พระแพงก็ เป็น หลิ่ง แบบเดียวกับ
นางเกษรา คือไม่ทิ้งหวง ถ้าสตรีทุกคนเป็นแบบ
หมด พวกผู้ชายคงได้ใจกันใหญ่
เชิญท่านชมภาพพระเพื่อนพระแพง ตอน
พระเพื่อนพระแพงนั่งใจเดือนลอยน้กถึงพระลอ

1910/1911

กากี

กากี เป็นนางงามที่รู้จักกันแพร่หลาย มาล ความงามของนางนั้นจัดว่าเป็นเลิศ และความงาม นั้นเองเป็นภัยแก่คน เพราะทำให้ชายที่พบเห็นไม่ อาจเว้นรักนางเสียได้ นอกจากกากีจะทรงโฉมเป็น เยี่ยมแล้ว นางยังมีคุณสมบัติพิเศษที่สตรีทั้งหลาย ไม่มี สิ่งนั้นคือ “เนื้อหอม” มาแต่กำเนิด ชายใด ได้สัมผัส กลิ่นจะติดตัวไปนานถึง ๗ วัน

“ท้าวมีมเหสีโลดลกษณ์ ประไพพิศตร์เพียงเทพสาวสวรรค์
ชื่อกากีสรีวิลาสดังดวงจันทร์ เนื้อนันทอมพุ่งจรวง
เปรียบเสมอเหมือนกลิ่นมณฑาทอง ผู้ใดต้องสัมผัสพิศมัย
กลิ่นกายติดชายผู้นั้นไป นับได้ถึงเจ็ดทิวา”

ท้าวพรหมทัต เมื่อถูกพระยาเวไนยธิดาพา
กากีหนีไปวิมานฉิมพลี ก็ทรงคร่ำครวญถึงกลิ่นเนื้อ
หอมของกากีด้วยความอาลัย

“จะหาทรงสุคาณัตรียี่สิบ จะหากลิ่นสิ้นภพไม่หอมถึง”

นาฏกเวณ หรือ คนธรรพ์ แกล้งร้องเพลงยั่ว
พระยาเวไนย ตอนเล่นสกากับท้าวพรหมทัต ก็
ยังยกเอาเรื่องกลิ่นเนื้อหอมของกากีมากล่าว

“โอ้พระพวยชายกลิ่นมารวิจรวน หอมหวานนาสาเหมือนกากี
วันวันชื่นจิตที่จำได้ เหมือนเมื่อไปร่วมภิรมย์ประสมศรี”

ความงามของกากี ตามสายดาของพระยา
เวไนยนั้นว่า

“ถึงนางหกฟ้าชั้นที่สรรทรง จะเปรียบองค์สมได้ไม่มีสอง”

ตามหนังสือกากีคำฉันท์ ผู้แต่งได้พรรณนา
ความงามของกากีไว้อย่างละเอียดว่า

“มือศิโรตยา	เป็นปิ่นสุคา
ทรงงามกากี	อรองค์เพริศเพรา
ทรงเขวากษัตริ์	เป็นมณีโลกี
เพียงอปสรสวรรค์	
พิศพิศตร์ผิวผ่อง	ปรางเปรียบปรางทอง
ไรเศศคือกัน	พระกรรมนฤมถ
กลดลับบุษบัน	นาสาสรรพรสวรรค์
ปานขอไฮยรา	
กางก้อกางสีห์	กอถ่อนฤกั
โอษฐ์มอ้มเจรจา	แสงทนต์คังชลบั

ยะยับกษา
วิเศษเลี่ยมสาร
ก้าวคือเกาทัดศั
คังคณคุดปาน
สมสรรพวงค์พาล
คังฐานขรรยง
กรค้องวงถข
มะเน่งน้อยทรง
พิศสันค้อบง
คุดแต่งตรงมาลัย
พระสุรสำเนียง
ชวนจิตลวงลาญ
พิศวาสแควดล
อ้ามฤกโสรจสรง
ไทรพิศพิศมัย
เนตรเพียงพิศวง
นุ่งมาดจิตจง
องศ์อิศรราชา”

คังปีกกุมรา
โนยเนตรเมี่ยมมัน
เอวอ่อนท่อนถสม
พระทรงเขวามาลัย
น้วนน้อยช้อยชค
วรลัทธิสรรพรสวรรค์
กขมาศผอง
ไพเราะเพราะเพรื่อง
ไทรอินพจนารถ
เสนาะฤทัยปาน
ค้องจิตคิดนัยน์
ไครเสพสังวาส
ใจเสน่ห่อนงศ์

นิยายพิศวาสเรื่องกากีนี้ มีมูลมาจากนิบาต-
ชาดก และกุณาลชาดก เข้าใจว่า คงจะแพร่หลาย
มาแล้วแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา จะเห็นได้ว่า เจ้าฟ้า-
ธรรมมาธิเบศร ได้นำเอาตอนหนึ่งของเรื่องนี้มาแต่ง
เป็นกาพย์เห่เรือ ส่วนคำว่า “กากี” นั้น ได้กลาย
มาเป็นคำที่มีความหมายถึงหญิงใจง่าย หลายใจ ใน
คำกลอนตอนเริ่มเรื่อง ผู้แต่งคือเจ้าพระยาพระคลัง
(หน) ได้บอกไว้ว่า

“ขอแสดงแจ้งนิทานในกาลก่อน
แต่ครั้งองค์ทรงสีลชินวร เท้าวัดจจรหมายประโยชน์โพธิญาณ
เสวยพระชาติเป็นสกุณาพระยานก จึงชักเรื่องชาดกมาบรรหาร
หวังแสดงแจ้งจริงที่หญิงพาล ให้ชายชาญรู้เชิงกษัตริ์”

แม้ความประสงค์จะเป็นอย่างนั้น แต่ในการ
ดำเนินเรื่อง ผู้แต่งก็ได้แต่งให้กากีเป็นหญิงที่
ซื่อซ้าเกินไปนัก ความจริง การที่กากีต้องเสียตัว
นั้นก็น่าเห็นใจอยู่ เพราะโดยปรกตีสตรีนั้น ไม่อาจ
คุมสถานการณ์ของตนได้ ยิ่งสถานการณ์ของกากี
ด้วยแล้ว ตกอยู่ในภาวะที่ล่อแหลมอันตรายทั้งนั้น
ไหนเลยจะสามารถต่อต้านการจู่โจมของชายได้

เพลงแก้ว เข็มทองมหาพิศ

1 เมษายน ๒๕๐๕

03/2565

พิมพิลาไล

พิมพิลาไลเป็นสามัญชน ไม่ได้เป็นนางกษัตริย์เหมือนนางในวรรณคดีอื่น ๆ ที่ท่านได้ผ่านมาแล้ว แต่รู้ดีกว่า พิมพิลาไลจะใกล้ชิดสนิทสนมกับเรามา เพราะเธออยู่แก่เมืองสุพรรณ เวลาที่เธอมีชีวิต ก็ไม่ห่างไกลอย่างสีดาหรือบุษบา

เมื่อก่อนพิมจะเกิด นางศรีประจันมารดาฝันว่า พระพิศณุกรรมถือแหวน เหาะมาสวมให้ท้าวของนาง ครั้นตื่นขึ้นก็เล่าความฝันให้พันศรโยธาสามีฟัง พันศรโยธาแก้ฝันว่า

“พันศรโยธาผู้สวมแก้ว ฟังเมียเล่าแล้วหัวร่อว่า
จึงทำนายฝันไปมิได้ซ้ำ ว่าเจ้าฝันนั้นหนาจะมีครรภ์
ได้แหวนประดับลูกจะเป็นหญิง รูปร่างงามจริงตะลึงสตรีกี่
ด้วยเป็นแหวนของพระพิศณุกรรม จะเป็นช่างใครนั้นไม่ทันเลย”

ความงามของพิมเริ่มแสดงให้เห็นตั้งแต่ยังไม่เกิด ครั้นเกิดแล้วอายุได้ห้าขวบ ความงามก็เริ่มเบ่งตัวให้เห็นชัด

“ชวดทรงสังศรีไม่มีแก่น อรชรอ้อมแอ้นประหนึ่งพหลา
ผมสลวยสวยขำงามเงา ให้ชื่อเจ้าว่าพิมพิลาไล”

เมื่อรุ่นสาว เณรแก้วมาพบเข้า ถึงกับทักว่า
“ชื่อว่าสีดาพิมพิลาไล สวยขึ้นสวยกระไรเพียงบาดตา”

ขุนช้าง หนุมรูปร่างอูกุศล เห็นพิมในวัน
เทศน์มหาชาติ แล้วก็กลับมาคร่ำครวญพรา่ำเพ้อถึง
ว่า

“อรชรอ้อมแอ้นเอวบาง หมิ่นนางก็ไม่เหมือนนางเดียว
เจ้าห่มสีกับทิมริมชลิตทอง สอดสองซบในสไมเขียว
แซมอ่อนท่อนท้ายแม่หวังเพริช งามตาเมื่อเจ้าเหลียวชำเลืองมา”

แม้จะถูกนางพิมตำว่าอย่างสาเดเสียเทเสีย.....
ขุนช้างก็ยังชมนางพิมพิลาไลอยู่เสมอ

“รักใครไม่เหมือนพี่รักพิม เจ้างานพริ้งงานดีงามถั่งถ้วน
งามรูปงามจรดกระบิลกระบวน งามล้วนขำตมเจ้าสมงาม”

ความงามของพิมในวัยสาวนั้น จะหาได้หลาย

แห่งจากปากคำของพลายแก้ว และความงามของพิมนี้เอง ที่ทำให้เณรแก้วร้อนเหมือนอยู่ในกองไฟ พลายแก้วบอก

“นี่ร้อยบุษชาติสะอาตโถม งามประโลมนำรักเป็นหนักหนา
จะคูไหนปลั่งปลั่งทั้งกายา ดังดอกฟ้าลอยฟ้อนชะอ้อนงาม”

และ
“จับมือถือนิ้วเจ้าพิมชม สวยสมสืมนิ้วเสนาหา”

และ
“โถมแต่ดัมเก็บอ้อมพริ้มเพรางอน งามเนตรเมื่อเจ้าค่อนพ้อมชม
คอดามบางแถมกระหัดรัด กล้วยขาวขาวขัดดูงามสม”

ไฟสวาทเผาผลาญเณรแก้วจนตบะแตก ต้อง
สึกจากเณรรับมาหาพิม และชมนางไม่รู้เบื่อ

“ประทีปอัจฉลันทามอร่ามตา ต้องพักตราผิวเนื้อเป็นนวลจันทร์
งามโศกคดแถมเมื่อยามเศร้า ปุ่มประหนึ่งจะเข้าประคองขวัญ
งามทรงสังศรีดีวีรกรรม สารพันงามจรดนำชิดชม”

กลัว ออก จะ เบียดเผย ความงามของพิมโจ่งแจ้ง
ไปสักหน่อย แต่ก็ทำให้เรารู้ว่าพิมเป็นสตรีที่มีเนื้อ
หนังมังสาอย่างเราๆ ไม่ใช่นางงาม ที่เป็นความฝัน
เช่นบุษบาหรือสีดา อย่างเช่นตอนพลายแก้วชวน
พิมอาบน้ำกลางดึกและกลางแสงจันทร์ว่า

“เจ้าพลายชกชายสไมห่ม ฉันทาขนมไธหม่อมมะขอย่าเล่น
ยังไม่เคยอาบน้ำตัวปล้ำเป็น เขาจะเห็นแก้วอย่ากรนฉันทนอยเลข
อนิจจาอยู่แต่เจ้ากับตัวพี่ ไม่มีใครเห็นดอกเจ้าพิมเอ๋ย
อามทั้งผ้าไม่ทำอะไรเลย พลายก็เผยผ้าอันองออกจากทรง
พระจันทร์ลอยสีลาเวเนห้อย สอดส่องต้องเต้าดูขาวขวง
น้ำกระทั้งหลังไหลกระทบทรงวง ดังเพชรร่วงหรูปต้องกระจายพราย”

ความงาม ของ วัน ทองจะเห็นได้ชัดเจนจากคำ
ของขุนแผนอีกตอนหนึ่ง เมื่อสะกดเข้าไปถึงใน
ห้องของขุนช้าง เห็นพิมเข้าเท่านั้น ก็อุทานอย่าง
แสนเสียดายว่า

“โอ้เจ้าวันทองหมองมัวไป ทุบไล่อ่อนอ่อนละมุนมือ
มือที่อย่างนี้ดอกควรต้อง กับเนื้อน้องนุ่มน้มควร จะถือ
ถนอมรักหนักนิกหนึ่งไม่คิด แต่อุ้งมือค่อยประทับดังทองเปลว”

1910/1911

W. H. H. H.

สุวรรณมาลี

สุวรรณมาลีเป็นราชธิดา ท้าวสีลราชและ นางมณฑา แห่ง เมือง
ผลัด... “พระนามท้าวเจ้าบุรินทร์สีลราช พระนางนาฏนามมิ่งมณฑา
สวรรค มีบุตรศรีวิลาสคังควงจันทร์ ชื่อสุวรรณมาลีมีมรดก” นี้เป็น
ขบพรรณาความงามของนางสุวรรณมาลีอย่างรวบๆ แต่ทว่า “ศรี
วิลาสคังควงจันทร์” นี้ก็ทำให้มักมลเห็นว่างามนัก

สุวรรณมาลีศรีวิลาสนี้ ออกจะพิเศษ ที่พระบิดาได้หมั้นนาง
ให้กับบุตรคนโต เจ้าสีลราช นี้ก็ขำดี ฉะนั้นสุวรรณมาลีเป็นเจ้าหญิง
ไทยไปหมั้นกับเจ้าชายฝรั่ง

ความงามของนางสุวรรณมาลี เมื่อแรกกล่าวมีเพียงเล็กน้อย
แต่สุนทรภู่ท่านคงได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว เห็นว่าไม่จำเป็นต้อง
กล่าวให้ละเอียดนัก เพราะถึงจะบรรยายไป ก็เป็นคำพูดของผู้แต่ง
เอง ดูจะไม่มีความหนักเท่าไร รอจังหวะให้พระเอกขยับมาเป็นคู่ชมโฉม
ดูจะมีน้ำหนักมากกว่า ดังจะเห็นได้จากตอน พระเอกขยับเข้าคลอง
เข้าป่าให้ท้าวสีลราชฟัง จนทำให้ท้าวสีลราช นางสุวรรณมาลี ตลอดจน
จนไพร่พลหลับไหลไปหมด พระเอกเลยขมนางสุวรรณมาลีว่า

“พระเพ่งพิศดูกายพาพิศดู ดูนารีกรูปรสงสังฐาน
ช่างเปล่งปลั่งยังไม่มียากีพาม น้ำสงสารชบหนึ่งไม่คิงกาย
พระเลือนนงก็ลงจากบังลังก์อาสน์ หัวงวาทว่าจะโลมนางโฉมฉาย
กรันเขี้ยวซิกคิดได้ไม่ไท่ถักกราม แต่เดินชายชมนางไม่วางตา
พระโอบอุ้มเอี่ยมเทิ้มสลันจิ้ม เป็นลักขมแค้นพรายทั้งชายชวา
ขนงนครเทศกรกัลยา ดังเลขาสุดผ่องละออองวาล
ทำโฉมหนอจะไฉนดวงสมร ร่วมทีนอมเนมน้องประคองสงวาม
แล้วรั้งรักหักใจ ไม่บังควร ให้เป็นป่วนเกล็ดมานั่งข้างหลังคู”

แม้แต่สินสมุทรเด็กตัวเล็ก ๆ ก็ยังลงความเห็น ว่า นางสุวรรณ
มาลีสวย ออกได้เป็นแม่ของคน ดังจะเห็นได้จากตอนนางสุวรรณ
มาลีแก้ตั้งตามสินสมุทรว่า

“แล้วโฉมงามตามหลอกคะคอกเล่น
เจ้าจะเป็นตุ๊กตาเหมือนว่าขาน
หรือลวงล่อพ้อได้สร้อยสังวาล
จงให้การตามจริงอย่าเียงความ”

สินสมุทร ตอบว่า

“สินสมุทรพูดจาประสาชื้อ
ชุกนี้หรือจะไม่รักอย่าพักถาม
ขอตาจะใครได้แม่ที่รูปร่าง
พึงสมความปรารถนาเวลานี้
จะหาไหนได้เหมือนพระรูปโฉม
งามประโลมล้ำฟ้าในราศี
เมื่อนหาผู้คู่ได้ฉันให้ดี
จริงนะจำฟ้าฝ่าเถิดมารดา”

ศรีสุวรรณแรกเห็นนางสุวรรณมาลี ก็ชมว่า
“ถ้าอย่างเอี่ยมเทิ้มเทพธิดา สำคัญว่าเทวีเป็นที่สะใจ”

ทั้ง ๆ ที่รู้ว่านางเป็นที่สะใจ ศรีสุวรรณก็อดเกล็ดเคล็ดในความ
งามของนางเสียมิได้ คังกลอนว่า

“พระอัมพลาทางเพดานเห็นเม่นพัดศรี
ข้าเลื่องลัดแลขนน้ำดูสายสมร
ทั้งลมฟ้าธำธางอย่างกนิร
แสงขมงามพร้อมไม่ผสมพิ
ดูเหมือนสาวราวสักยี่สิบถ้วน
ทั้งน้ำนวลผิวผ่องเป็นทองสี
แต่ดูชยาอายุได้แปดปี
นางจะมีลูกคำแต่เท่าไร
รับจวนจิตพิศดูเป็นกรู่นัก
แล้วกลับหักทวนห้ามความสงสัย”

ตามกลอนที่ท่านได้อ่านมาแล้ว พอสรุปได้ว่า นางสุวรรณมาลี
นั้นมีลักขมสองแฉก ผิวเนื้อผ่องสองสี ที่นี้ดูตามเรื่องจะเห็นว่านาง
ออกจะเป็นคนงอนมากอยู่ และขี้นิ่งไม่มีใครสู้ จนนางละเวงต้อง
ออกปากว่า “มเหสีขี้นิ่งเหมือนหนึ่งเสือ จะลักเนื้อน้องก็เหมือน
ขี้นมู” แปลว่าขี้นิ่งนวล นอกจากนั้นยังเป็นคนเจ้าคารม นี้แหละ
หญิงมีลักขมสองแฉก ผิวผ่องเนื้อสองสี จะเป็นอย่างนี้เหมือนกัน
ทุกคนหรือเปล่า ไม่ทราบ

ตอนได้คารมกับพระเอกขยับ เมื่อนางจะหนีพระเอกขยับออก
บวช (เพราะงอน) นั้น คารมเปรี้ยวก็มาถึง

พระเอกขยับว่า
“แต่จะถนอมความจริงสักสิ่งหนึ่ง จะถือโทษโกรธขึง ไปถึงไหน
หากจะว่าถ้าพี่มิให้ไป จะขี้นใจหรือสมระจะผ่อนทาน”

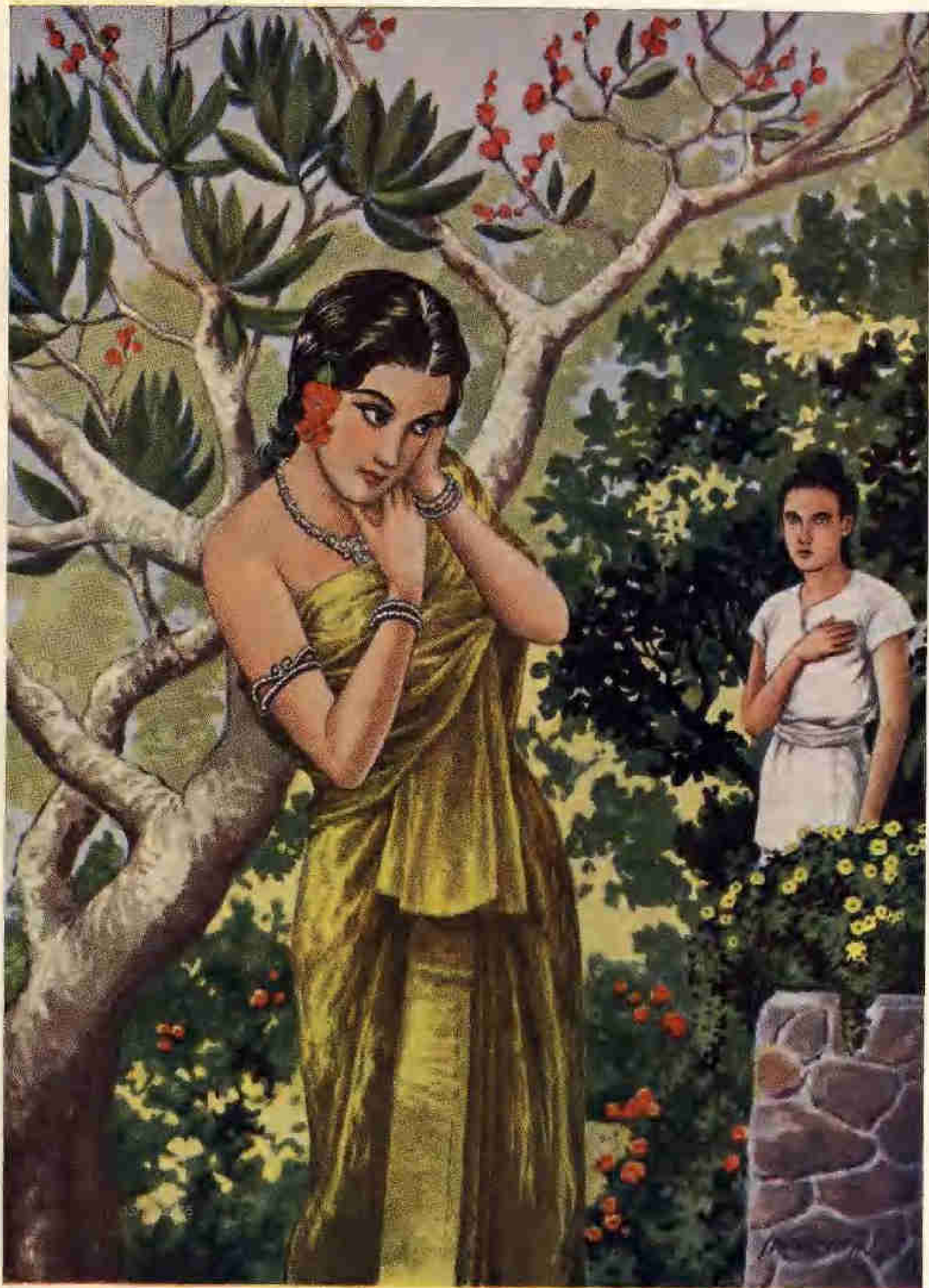
นางตอบว่า
“นางหม่นอบคอบว่าดีในซันนั้น กระทบมดนั้นก็จะต้องสนองถาม
ว่าเกี้ยวขี้นิ่ง โฉมโฉมใจความ จึงห้ามปรามโปรดเกล้าให้เข้าใจ”

พระเอกขยับจึงเล่าเรื่องที่มาไปรับสมอั้ง ไว้ที่เมืองรมจักร
“พระอัมพลาทางตนเองว่าน้องรัก ที่รมจักรเจ้าไปเล่าบอกเขาโฉม
นางก็ตอมเลียงแบบโวหารว่า

“นางว่าเล่าเขาก็จริงทุกสิ่งไป แต่จริงใจนี้จริงซึ่งกว่าคำ”
พระเอกขยับขี้นิ่งไปโดยโวหารว่า
“นี่แน่นางต้องขี้นิ่งว่าขี้นิ่ง ส้ม ข้อมนิยมนจะเอางาราคา
คนเจรจาเล่าเขาก็จำ เล่าดีอ้อมคำเมื่ก็รู้คู่ด้วยกัน”

นางก็ไม่จนคู่อ้อมคำ ขี้นิ่งไปว่า
“นิจจาพระจะมานักก็ทักเอาว่า นึกก็นำใครหัวเราะเพราะเคราะห์ฉิน
ก็เป็นไรไม่เอาคำที่รำพัน จะหวงกันกายาไว้ว่าไร”

นี่ นางได้ว่า ถ้าจะขี้นิ่งอ้อมคำเป็นสำคัญ ก็ขี้นิ่งแต่อ้อมคำซิ จะ
มายึดตัวคนไว้ทำไมกัน ในที่สุดนางก็ออกไปบวชจนได้ทั่วทุกเขารุ่ง
ยอดเมือง เลขนั่งพระทัยล่องลอย อย่างภาพที่ เหม เวชกร วาดให้
ชมกันแล

เกษรา

“จึงบอกความตามจริงทุกสิ่งไป นักรุงไกรกรมจักรนักรา
อันองค์ผู้ดำรงอาณาจักร
มีโฉมขององค์ราชธิดา นามพระบาทท้าวทศวงศา
ด้วยเนืองนางอย่างกลิ่นสุคนธ์ริน ชื่อนางแก้วเกษราวิลาวัณย์
เมื่อเดือนสี่ปีก่อนน้ำโลกกันต์ เป็นที่ชื่นชมโฉมประโดมขวัญ
พระรูปโฉมก็ประโดมสถานสวาท เดือนนี้ชนชาติมาปี
คู่ผูกผาดฟุ้งรุ่งเจริญศรี”

ข้างคันทันนั้น เป็นคำพูดของนายด่านเมืองรมจักร
พูดให้ศรีสุวรรณฟัง เกี่ยว กับ พระรูป โฉม เจ้า นายผู้
หญิงของเขา นางเกษรา เป็นธิดาท้าวทศวงศา เจ้า
เมืองรมจักร ท้าวอุเทนเจ้าเมืองชาวให้ทูตมาขอ แต่
ท้าวทศวงศาว่า ท้าวอุเทนเป็นคนนอกศาสนาเลยไม่
ยอมให้ บ้านเมืองจึงอยู่ในระหว่างเดือดร้อน เพราะ
ท้าวอุเทนจะยกทัพมารบ

ว่าถึงความงามของนางเกษรา ก็พอจะนึกเห็นได้ว่างามอย่าง
อ่อนหวาน ไม่เค็งสา คังคำที่สี่ที่เลื่องกล่าวถึง ดังนี้

“ต่างเพ่งพิศพระธิดาวิลาวัณย์ สารพันไม่มีราคีพาน”

ความงามของนางเกษราจะเห็นได้อีกตอนหนึ่ง ก็ตอนแต่ง
ตัวออกไปชมสวนดังกลอนว่า

“มรรทมคืนแต่งองค์อลงการ ผลัดภูษาจัดจิบกลับประจง
ทรงสะพักสไมกรองราชทองรั้ว สัมผัสผิวพระนลาฎวาดขนง
สร้อยสังวาลบานพับประดับองค์ ดั่งอนงค์นางสวรรค์ชั้นโสฬส”

พราหมณ์สามคน เมื่อเห็นนางเกษราเป็นครั้ง
แรก ก็ถึงกับตะลึงงันมองดูนางจนตาไม่กระพริบ
ดังคำกลอน

“พอเห็นสี่ที่เคียงเคียงช้อชวา

พระธิดาเดินกลางคางนางสวรรค์
ตะลึงหลงงงวายไปตัวอกัน
ดูผิวพรรณผ่องเหมือนคังเดือนเพ็ญ
ทั้งกายกร้ออมละมุนฟุ้งรื่นสวาท
อายุราวสักสิบสี่ปีมะเต็ง
ไม่เหลือขวหลังตั้งแต่จะแลเล็ง
ดูปลั่งปลั่งปกายปลั่งปลั่งพริบตา”

ศรีสุวรรณนั้นแรกๆ เกลียดผู้หญิงเป็นนักหนา
พบผู้หญิงก็เดินหนีไปเสียคือๆ แต่พอมาพบนาง
เกษราเป็นครั้งแรกเท่านั้น ศรีสุวรรณก็กลายเป็นคน
ละคนไป ถึงกับลืมองค์หลงไหลนางเกษราปานใจ
จะขาด ดังคำกลอนว่า

“ศรีสุวรรณนี้แห่งผินพลังนึ่ง เสียงผู้หญิงหวานไหวฤทธิหาว
ซ้ำเลื่องเห็นพระธิดาพรางาม ให้มีความพิศวาสระชาใจ
ด้วยคู่สร้งปางหลังแล้วอย่างนี้ พอเห็นกันก็ให้คิดพิสมัย
จนลืมองค์หลงแลตะลึงไป เหมือนนางในคฤหาสน์มาดิน
ดูจิ้มลิ้มพริบเพราดังเหล่าหล่อ พระทรงสอดส่องขงคังวงศัลย์

นวลละของสองปรางอย่างถูกอิน ช่างงามต้นสรรพางค์ลำปางองค์
ยังพิศพิศเพ่งให้เปล่งปลั่ง ใจกำลังรุ่มนุ่มให้คุ้มหลง
กระแอมพลาทางออกให้เห็นองค์ ดูโฉมชองอยู่แต่ไกลมิให้เคื่อง”

ว่าถึงคุณสมบัติอื่น ๆ นางเกษราก็เป็นหญิงที่
ชวนให้ชื่นอกชื่นใจ สมชื่อเกษรา เกสรดอกไม้ เป็น
หญิงอ่อนหวานเย็นๆ โกรธไม่เป็น หึงไม่เป็น แล้ว
ก็ซื่อตรงจงรัก มีคุณสมบัติอย่างหญิงแท้ ๆ

หนังสือรัก ที่ศรีสุวรรณเชื่อนถึงมีความตอนหนึ่งว่า

“ฟ้อลลอลดเอวเรศเกษรา ช่างโสภานันนึ่งละของนวล
ประไพพร้อมน้อมนัยกลอยลวาท ดั่งนางในไกรธาสมาเล่นสวน
เสด็จกลับลับไปให้รัญจวน เผ้าอกช้วนอวรณ์ร้อนฤทัย”

นางได้อ่านหนังสือฝากรัก ก็นึกอดสูใจ แต่ก็
ได้เขียนหนังสือตอบ สำนวนหวานๆ เย็นๆ สุภาพ
เรียบร้อย และมีหวานๆ กลัวๆ มีอยู่คำหนึ่ง ที่ใคร ๆ
ก็กังจำได้ว่า

“ซึ่งเสี่ยงหาหมายเกศสวาทมา มิเผลดชาวันจะบรรลย์
ทั้งรำพันสรรเสริญเห็นเกินนัก ถึงจะรักก็ไม่รักจนคักขัย
ที่ซ้อ้นนั้นครั้นจะเชื่อก็เหลือใจ เขาว่าไว้หวานนักก็มักกรา
ถ้ารักนักมักหน้าขกล้อออิเหนา ต้องจากเขาอยู่หินจินตะหรา
แม่นพระองค์ทรงเกษรเจตนา จงครวครครครองความตามบุราณ”

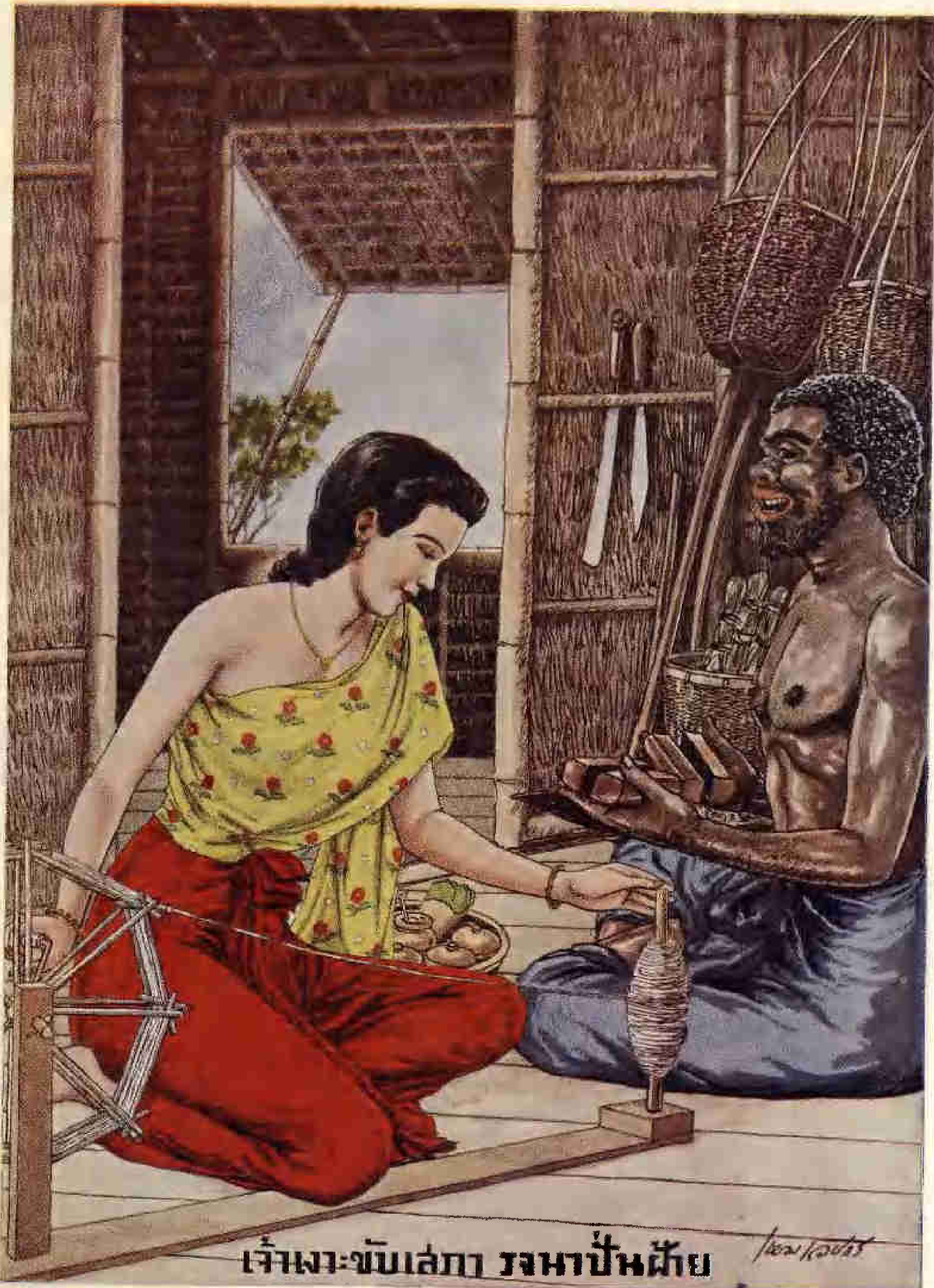
เกษราครองสุขอยู่ไม่นาน ศรีสุวรรณก็จากไป
ลังกา เพราะเรื่องนางละเวง ตอนนั้น บทบาทของ
เกษราก็เงี่ยหายไปนาน จับอีกที่เราจึงรู้ว่า ศรีสุวรรณ
ได้จากเกษราไปถึง ๘ ปี จึงได้มีหนังสือบอกมาจาก
ลังกาว่า ศรีสุวรรณไปได้ช้ชายใหม่ คือนางรังกา
สาวงามป้าดาลแห่งเมืองลังกา เกษราพอได้ข่าว ก็

“เมเหตมิรู้หึงตะลึงนิก ชนะศึกเสียดองค์นำสงสาร
นางฝรั่งซึ่งจะรู้จักอยู่ชาน ให้สำราญหรือจะยากลำบากองค์
ไอ้พระคุณทุกกระหม่อมตนมอมสัคคี เพราะผิขักผูกไว้จึงโหดหลง
จะมัวมอมลอมชูปทั้งรูปทรง ให้แสนสงสารสะอื้นกลืนน้ำตา”

ดูซิ ไม่รู้จักหึงสักนิดเดียว หาที่ไหนได้ ยิ่งกว่า
นั้น ยังพลอยแก้ตัวให้เสียอีกด้วย ตอนพระญาติ
พระวงศ์ปรึกษากันนั้น เห็นอชยาศย์ดีนัก พระมาร-
ดาของเกษราว่า

“พระมารดาว่าผิวของตัวรัก มันหาญหักชิงช่วงไม่ทางแทน
ขอมช้หน้าค้ำมันให้ทันแก่น ทำหัดแทนจึงจะถูกชู้ถูกรัก
ท้าวทศวงศา (เสย) ทรงพระสรวลเสียดคักคัก ทำนยายยักษ์
อย่าไปสอนลูกอ่อนเลย”

ชายใดมีภรรยา โกรธไม่เป็น หึงไม่เป็น เรียก
ว่าเป็นคนโชคดีที่สุด

เจ้าผา:ขับเล้า ราม่าปั่นฝ้าย

1/22/2015

รจนา

“น้องเขยน้องรัก
โฉมนางแกร่งน้อยช้อยชด
บุญที่กับนางได้สร้างสม
ที่อยู่ถึงนอกฟ้าหิมพานต์

ผิวพัศตร์เพียงจันทร์อันทรงกลด
อย่ากำสรดเศร้าหมองไม่ต้องการ
อภิรมย์ร่วมรักสมภักศมาน
เพ็ญบุณกาลให้เทีขวมา”

นี่คือความงามของรจนาใน สายตาของเจ้าเงาะ หรือพระสังข์

นางรจนาเป็นนางงามอีกคนหนึ่ง ที่รู้จักกันแพร่หลายมาก ความงามของนางรจนาเมื่อแรกเกิด และ ตอนเป็นเด็ก ก็มิได้พรรณนาไว้ เหมือนนางบุษบา หรือนางสีดาที่กล่าวมาแล้ว ตอนที่กล่าวถึงนางรจนาครั้งแรกในวัยสาวนั้น แสดงว่าความงามของนาง ก็ไม่ค่อยเลย คือ

“อันองค์เอกอัครราชา
มีจิตนารวีร่วมอุทร
เมืองนุชสุดทิวช็อรจากา

ชื่อมณฑาเทวีศรีสมร
ทั้งเจ็ดนามกรต่างกัน
โสกาเพียงนางในสวรรค์”

ตอนเลือกคู่ครั้งแรก กษัตริย์ทั้งร้อยเอ็ดหัวเมือง ได้ชมความงามของพระธิดาทั้งเจ็ดองค์อย่าง เลิศลอลอยว่า

“เห็นเจ้าคพระธิดาฮาใจ
คังใจดูนางไม่วางตา
งามโฉมระอ้อนอ่อนเวยองค์
บ้างพูดกับเพื่อมสนิทไม่กิดอวย

ให้กิดพิสมัยในรูปทรง
แสนหารุมริงคะลิ่งหลง
งามขนงวงพัศตร์โสกา
อันน้องนุชสุดทิวคองคชาข้า”

เจ้าเงาะหรือพระสังข์ทอง เมื่อได้พบนางเป็นครั้งแรก เมื่อตอนเลือกคู่ก็ชมว่า

“พิศโฉมพระธิดาวิสารัมย์
งามละม่อมพร้อมสิ้นทั้งอินทรีย์
แสรังท่าแลเคียงเมียงเมื่อน

ศุคผาดผิวพรรณดั่งดวงเดือน
นางในรณมิไม่มีเหมือน
ให้พื้นเพื่อนเดือนจิดกิดปอง”

น่าน้อยใจแทนนางรจนาเป็นอย่างยิ่ง ที่กวีพรรณนาความงามของนางไว้ น้อยจริงๆ ไม่เหมือนนางอื่น ทั้งความงามอีกเล็กๆ น้อยๆ ที่เกี่ยวกับปาก ตา แก้ม ผม ฯลฯ ก็ไม่ได้กล่าวถึงเลย และเมื่อได้อยู่กินกับเจ้าเงาะแล้ว ก็มีแต่เจ้าเงาะเท่านั้น ที่ชมนาง และก็มีเพียงเล็กน้อย เช่น

“น้องเขยน้องรัก
และ “น้องเขยน้องรัก

ผิวพัศตร์เพียงจันทร์อันทรงกลด”
งามพัศตร์ผ่องเหมือนดังเดือนหงาย”

แต่ว่านั้นแหละ เมื่อ “โสกาเพียงนางในสวรรค์” แล้วก็เป็นอย่างอื่นต้องเข้าใจว่าสวยยิ่งกว่านางมนุษย์ คิดไปอีกที ออกจะเห็นได้ว่า ผู้สร้างนางรจนา นั้น เพิ่งจะให้รจนาสวยในทางน้ำใจเป็นแน่ ดูจะเป็นคนช้อๆ ไม่เดียงสา และมีอารมณ์ขันอยู่พอใช้ เช่นที่ชมเจ้าเงาะว่า

“น้อยหรือน่ารักอยู่ชกไซ หุหนตาใดทำไข่ห่าน
รูปว่างช่างกระไรเหมือนชกขั้มาร ถ้าสนับจันสักรั้เท้าพ้อม”

แล้วในเรื่องความรักความใคร่ รจนาก็ไม่พิศวาสร้อนแรงอย่างคนอื่น ๆ เขา ดูเย็นๆ อย่างที่กวีเขียนไว้ว่า

“อัศจรรย์บันดาลในกลางหาว เดือนดาวต้องแสงแจ้งกระจ่าง
เอ็นชახอบละอองน้ำค้าง ค่อยสะสร่างเศร้าหมองทั้งสองรา”

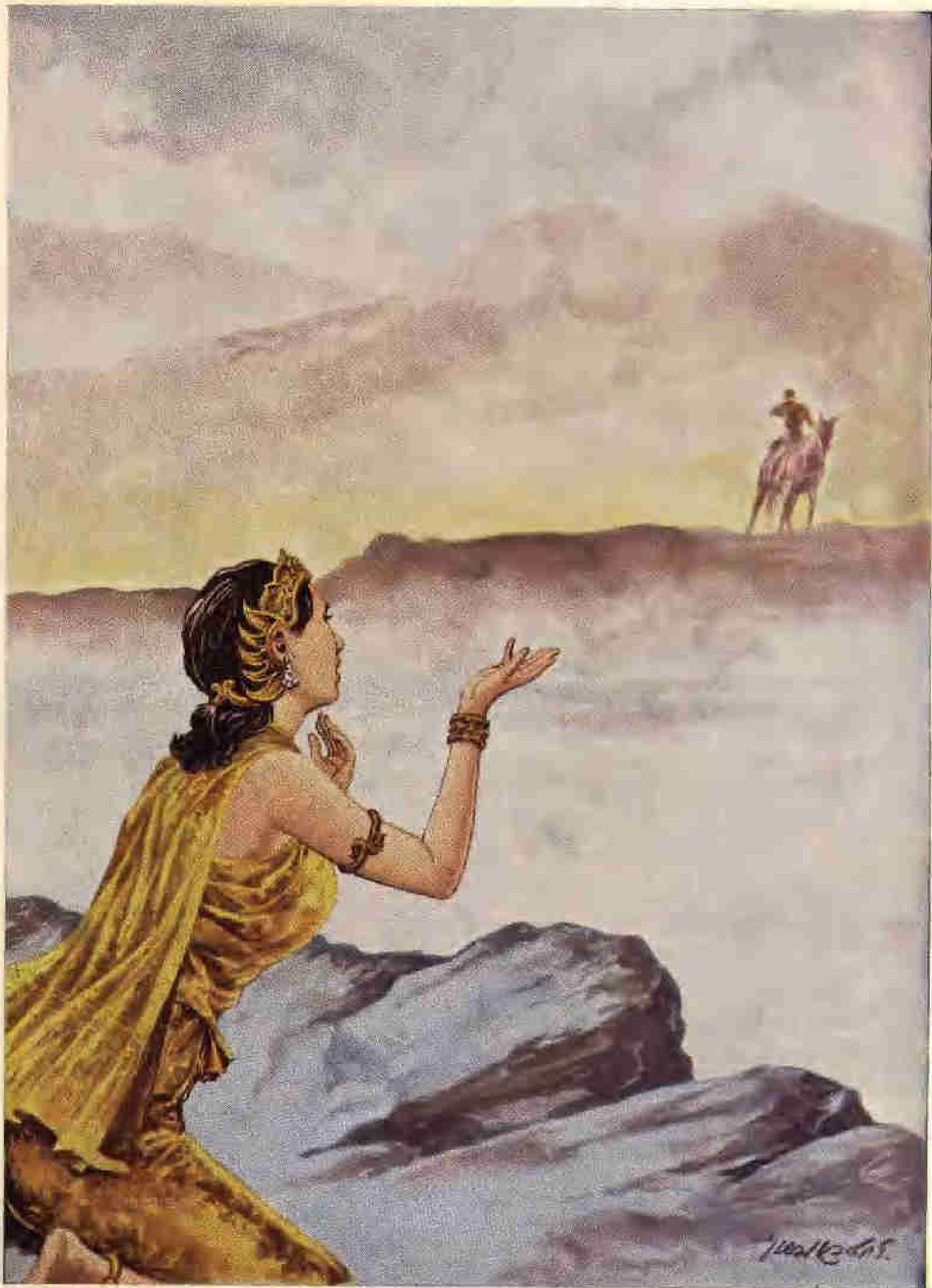
รวม ความว่า ความงาม ของ รจนา หนัก ไปในทางธรรมมากกว่าทางรูป

เรื่องสังข์ทอง ที่เรารู้กันโดยมากก็คือตอนเลือกคู่กับหาเนือหาปลา ซึ่งเป็นตอนที่มืบบทบาทของรจนา ที่จริงสังข์ทอง เริ่มที่เมืองยศวิมล เมืองพระบิดาของพระสังข์ และไปจบตอนที่ท้าวยศวิมล มารับพระสังข์กลับเมือง

บทบาทของ รจนามีน้อย กว่านางงาม ในเรื่องอื่น ๆ และกวีก็ดูเหมือนไม่จงใจจะวาดรูปของรจนาอย่างขรรเจ็ดบรรจงอย่างนางงามอื่น แต่ดังกล่าวแล้ว ได้ใส่คุณสมบัติดีๆ ไว้ให้มากอยู่ เช่น ตอนนางจะลาพระบิดาพระมารดาไปเมืองยศวิมลกับพระสังข์ นางมณฑาสั่งและสอนว่า

“เจ้าสายใจไกลคางของแม่แล้ว จงฝากตัวผัวแก่นะโถมศรี
ทั้งพระชนกชนนี อช่าให้มีเคืองชดอชธา
แม่บผัวพิไรชอช่าไกรรคอบ จงเคารพนบยอมเสียดคักว่า
น้กบ้องกรองตัวของลูกชธา ไกลคางแม่แล้วแก้วกลอยใจ”

ส่วนรจนาก็ส่นองคำพระมารดาว่า
“ลูกมีกรรมทำทุกช้ให้พระแม่ ดั่งสองกรังตั้งแต่ละห้อยหา
จงชกไทยไปรดเกล้าชูกชธา อช่าให้เป็นเวราช้างหน้าไป”
กนที่ไม่ให้ร้ายบ้ายไทยแก่กนอื่นอย่างรจนา กวรนับได้ว่างามใจ

นางเมรี

พิศเนื่อเนื่อเตดียง พิศนมนมเพื่อง เต่งเต่าตริงครา
พิศขงษ์ขงษ์แก้วงามนวย พิศพระกรระสวย คุองวงไอยรา
พิศพิศกรือจันทรโสกา พิศกรกลยา ประคจกลีบบัวทอง
พิศครานคือเถลา พิศไรเพริศเพรา ทอกสมลาของ
พิศควักกวงก็อวงเกาพิศพิศ พิศคาตามัน ประคจทรายทอง
พิศแก้มแก้มก็อปรางทอง พิศโอมรู้ห้วยว้อง ก็อคำลึงสุกใส
พิศแห่งโองงามสม ยิงพิศนารม สมบุรุษบัวใคร
พิศรูปแก้วกรพชง พิศเฮวเฮวบาง นำพิงทอใจ
สะเม็บคละไม ละม่อมจริงนระอรัย ใต้ฟ้าไกรปาน
แสงทนต์ยะยับ เมื่อพิงสรวลศัพท์ ไพเราะอ่อนหวาน
กลิ่นแก้วกวงวังเวง รวยรวยหอมเอง ไพเราะหอมหวาน
พูดเสียงขมเกล็ขมสาร รุ้ระบอบชอบกร ใจลากใจดี
โถมแก้วกุดระสีก เมรีมีลักขณ์ เบญจกัลยาณี
เป็นขอคดลงสาร พิศกรอบบปาน ในโลกนมนมถึงสอง
พิศโถมเมรี เลิศล้ำโลกีย์ กามาฤกถก

ข้างบนนี้เป็นภาพเขียนไม้ เรื่องพระรถ เป็น
ตอนชมโฉมนางเมรี ยังไม่ทราบว่ากวีผู้แต่งตอนนี้เป็น
ผู้ใด แต่น่าจะเป็นคนรุ่นเก่าสมัยต้นกรุงศรี-
อยุธยา ด้วยสำนวนและถ้อยคำที่ใช้สั้น ๆ ดูเก่ามาก

นางเมรี เป็นนางงามของชาวบ้าน ชาวบ้าน
ไม่ว่า เหนือ ใต้ ตก ออก รู้จักนางเมรีกันดี พวก
ที่ให้นางเมรีมีชื่อเสียงแพร่หลาย ก็คือ พวกละคร
ลิง บทที่ว่า “สามจอกสี่จอกกรอกเข้าไป นางเมรี
ขเมานอนหลับไหล” นี้ ดูเหมือนใคร ๆ จะเคยได้
ยิน ละครลิงชมเล่นเรื่องนี้ และถึงหลายตัวได้
เป็นดารา เพราะเรื่องนี้ บทที่ว่า “เมรีขเมานอน
หลับไหล” นั้น ดาราลิงทำให้คนดูซาได้เสมอ

คุณข้าคุณยายยุคก่อน ชอบเล่าเรื่องนางเมรีให้
ลูกหลานฟัง และคำที่ว่า “ลูกตานางสิบสอง.....
มะม่วงไม่รู้หาว มะนาวไม่รู้โห่ (บ้างว่า มะม่วง
หาว มะนาวโห่)....ฤกษ์แปลงสาร” เหล่านี้เป็นวลี
ที่เด็กรุ่นก่อนเคยได้ยินได้ฟัง

นางเมรีเป็นลูกสาวกษัตริย์ ชื่อ สนธมาร (หรือ
สันธิ) อยู่เมืองศุภบุรี มียาวิเศษ และนางเมรี
(หรือ กังรี) รักษาความลับสำคัญอย่างหนึ่ง คือ
ห่อลูกตานางสิบสอง ซึ่งนางสนธมาร แม่ ส่งมาให้
รักษาไว้

พระรถ (หรือ รถเสน) เป็นโอรสท้าวรถสิทธิ์
มารดาคือนางน้องคนสุดท้องในสิบสองคน ซึ่งเป็น
ชายาของพระรถสิทธิ์ แต่ว่านางทั้งสิบสองนี้ได้รับ

เคราะห์กรรม ก็คือ นางกษัตริย์สนธมาร ได้จำแลง
ตัวมายัชวนให้พระรถสิทธิ์หลงใหล จนถึงสั่งให้เอา
นางสิบสองไปขังไว้ในอุโมงค์ และให้ควักลูกตา
เสียด้วย นางคนสุดท้องเคราะห์ดีหน่อย ที่ถูกควัก
ลูกตาเพียงข้างเดียว เมื่อนางคลอดลูก จึงเสียดูกลูก
ไว้ได้ เมื่อเติบโตขึ้นก็มีฤทธิ์มาก ชื่อ พระรถ
(รถเสน)

พระรถเสนนี้แหละ ที่นางสันธิออกอุบายให้
ไปเอายาวิเศษที่นางเมรี และได้ให้ถ้อยหนังสือลับไป
ด้วย ในหนังสือนั้นว่า พระรถไปถึงวันไหนให้นำ
เสียในวันนั้น ในระหว่างเดินทาง พระรถไปพัก
ค้างที่อาศรมพระฤกษ์ พระเจ้าตาเห็นพระรถ ก็
สงสาร แล้วก็เลยแปลงสารเสียใหม่ว่า “พระรถไป
ถึงวันไหน ให้นำนางเมรีอีกเขกเป็นสวามีวันนั้น”

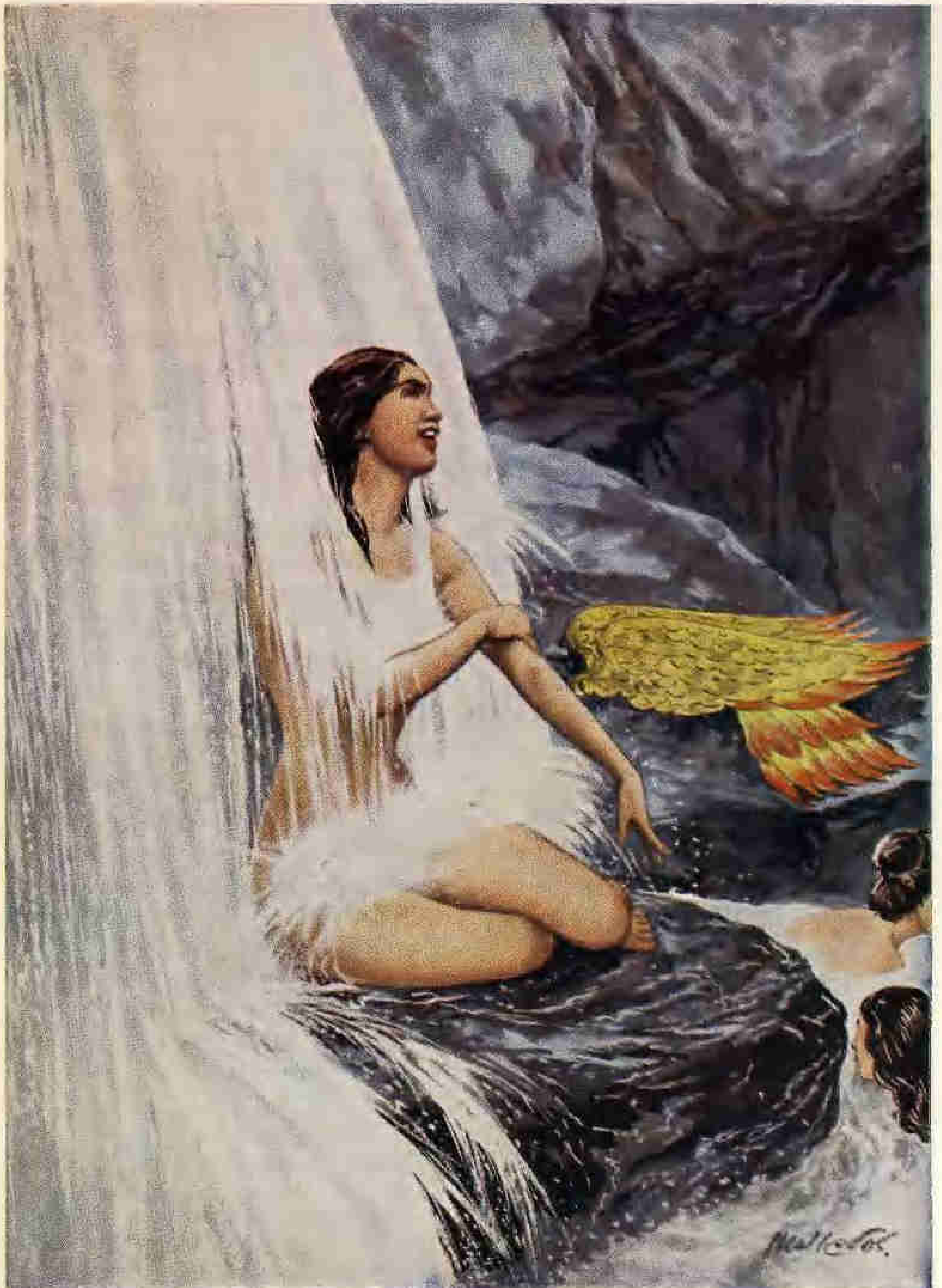
พระรถก็ได้นางเมรีเป็นชายาด้วยประการฉะนี้
นางเมรีเป็นลูกสาวกษัตริย์ ดูตามคำพรรณนา นับว่า
เป็นลูกกษัตริย์ที่มีความงามพิเศษ พระรถจึงหลงใหล
ถึงกับล้มแม่ แต่พระรถมีม้าวเฝ้า คอยเตือนสติ
ดังนั้น คันทิ้งพระรถจึงมอมเหล่านางเมรี จนมา
มาย แล้วขโมยห่อตา ยาวิเศษและของวิเศษหนี
ออกจากเมืองศุภบุรี

นางเมรีตื่นขึ้น สร้างเม่า พอรู้พระรถหนีไป
ก็รีบออกติดตาม แต่พระรถมีของวิเศษ ขัดออกไป
เป็นภูเขาบ้าง ไฟบ้าง ขวางหน้า แต่นางเมรีก็ทำ-
ลายของวิเศษนั้นได้ ในที่สุดพระรถขัดของวิเศษ
อันสุดบ้ายเป็นแม่น้ำไฟกรดขวางหน้า หมดบังญญา
ที่นางเมรีจะข้ามไปได้ นางก็ร่ำร้องโอดครวญให้
พระรถคืนกลับไปหานาง แต่พระรถก็พระทัยแข็ง
ไม่ยอมฟัง นางก็กลืนใจตายต่อหน้าพระรถ

นี่คือ ความรักของหญิงคนหนึ่งในวรรณคดี แต่ความรักเช่นนี้
จะไม่มีในหญิงทุกสมัยดอกหรือ

เรื่องความรักของนางเมรี เป็นที่จับใจของคนไทยแต่ก่อน
มากอยู่ เนื้อเรื่องของนิทานนี้ก็แปลกประหลาดพิศดาร แะะออก
จะเป็นเรื่องขลัง ๆ อยู่ด้วย กวีจึงได้ประพันธ์เป็นภาพเขียนไม้ ซึ่งใช้
ขับในพระราชพิธีสมโภชเวลาพระมหากษัตริย์ขึ้นเสวยราชย์

เรื่องพระรถ มีอยู่ในปัญญาสาขาค กชื่อ รถเสนชาดก
ภาพที่ เหม เวชกร เขียนให้ท่านชม เป็นตอนที่นางเมรีร่ำ-
ครวญอุทธรณ์พระรถเสน ที่ริมแม่น้ำไฟกรด

นางมะโนรา

นางมะโนราออกจะเป็นนางงามชาวบ้าน เพราะหาบทกวีชมโฉมเพราะๆ ไม่ค่อยได้ เรารู้จักนางมะโนราจากเรื่องละอรรมากกว่าจากอ่านในหนังสือทางภาคใต้มีมหรศพเรียกว่า “โนรา” ก็เข้าใจกันว่ามาจากชื่อนางมะโนรานั่นเอง

กวีที่พรรณนาโฉม นาง มะโนรา อย่าง พิศดารคือพระยาอิสราณุกาพ (อัน) แต่ฟังแล้วออกรู้สึกเนือยๆ

เมื่อพระสุชนได้ชลโฉมนางมะโนรา ก็นรินทร์กนน้องสุด ที่ตาพรานบุญคล่องมาได้ พระยาอิสราณุกาพได้แต่งชมโฉมนางในทัศนะของพระสุชนว่า

“เมิลมุขไขแย่ง	รุจิรชเคื่อนววรรณ
แจ่มจันทรอับพรณ	ศศิรัชาวีเรื่องรอง
นวยน้อมขมขงก่ง	กลกนกุกุทัณฑ์ทอง
ไรโรมกมุปอง	กลปึกภมรมัน
ศรเนตรเสมอศร	นิลเนตรของขรร
ยงชลยชัยพรณ	ระลูงกามกามา
ปรางเปรียมกำโบลบง—	กษรตันรจนา
นาลิกคือขอพา—	ทนต์พค้ำกล
พิศเศศระกลเกษ	สรทิพโกมถ
กลีบบุษบันบล	กตสตีบศกการณ
โอบรู้เอื้อมชชัยแย่ง	จำรายวิมประพรางพรณ
เดกษาคระบาอวระ—	ณ นิโครรงอมงาม
เปล่งปลีพระศอสุน—	ทรหล่อลำทองทาม
อ้งมารำไพกาม	กรทอครระหวายชล
บัวบงนิยุศลวง	กมลเศศระการกล
เดกบุษปเบ็กชล	แลขระถันระบอภบรรณ
อรองกระแฉ่งทวย	ทิพลักษณ์วิไลวรรณ
คือฉัตรลดาอัน	อภิลาสถมพาน
ขงชาติลาเลอ	อุรุรัตนเส็งลาน
แน่นน้อมดำเนินปาน	ละทลิสล้าทอง
วรพางค์อุพินภากค์	สุภลักษณ์ล้ำยง
มือหม่นประจงปอง	อรองกองค์กาม
คือจันทร์จากอำ—	พรทิพพิมานงาม
ศิวคำยไปดกคณ	คำหนักดั่งประไพชล
ฤาโอบพระศรีศรี	อภิลาสกามน
แปรจากณิรชล	ทิพอาสนเอองค์

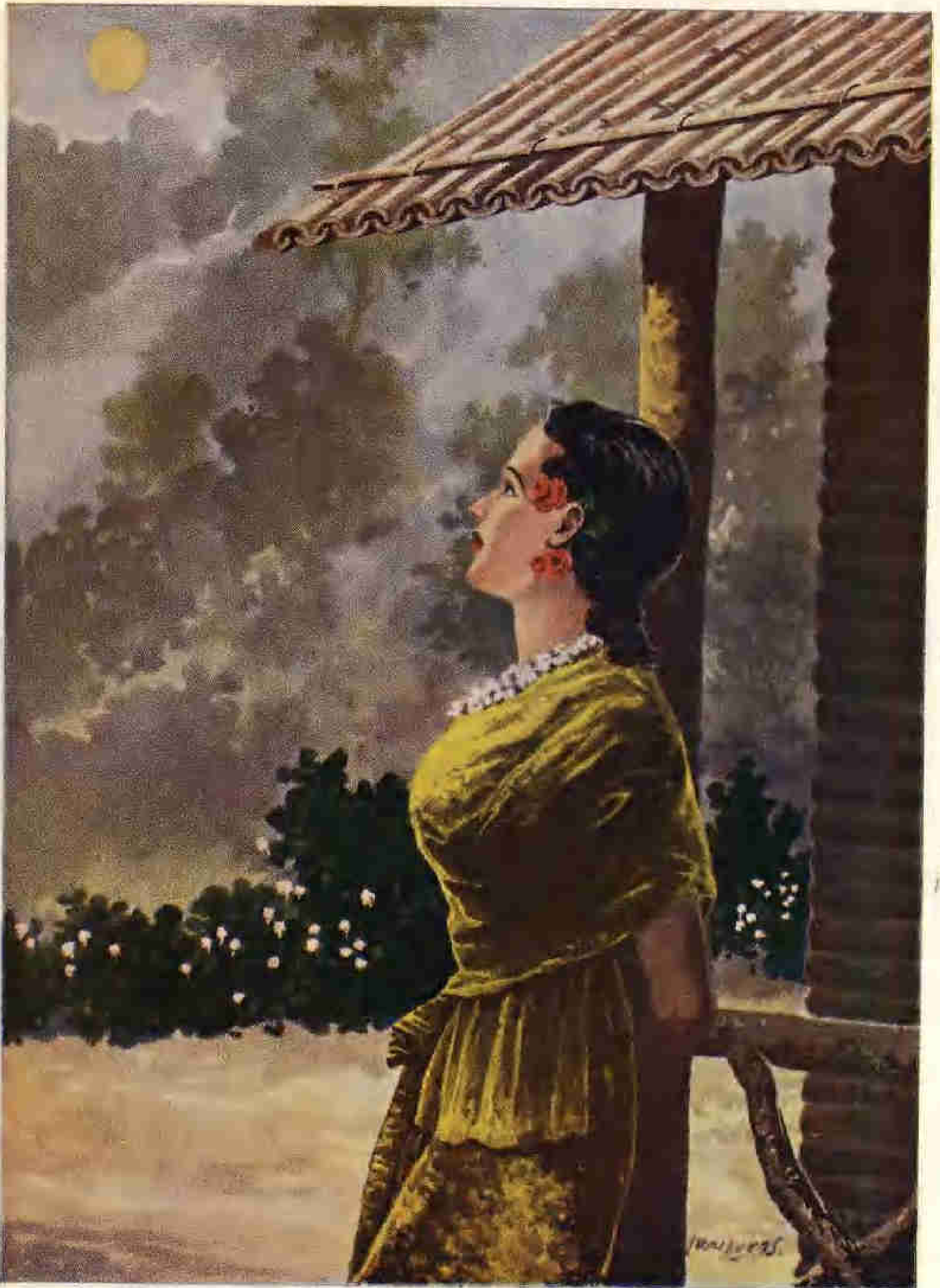
ฤาโอบอุมา—	ดรเทพแปลงปลง
ทิพลักษณ์มรรจง	อุพรเศกให้ลาญ
ฤาอินทรอัปสร	แลมถ้างอสุรพาด
บันถาอุษปี่แบ่งบาน	อรองกเป็นองค์
เลอลักษณ์ประโดมไตร	กพพิศแลพิศวง
ใจเทพฤกง	คำรวิรากรมทรง”

นี่คือความงามของนางมะโนรา ดังที่กวีสมัยรัชกาลที่ ๕ พระยาอิสราณุกาพ (อัน) ได้วาดให้ท่านชมเป็นลายอักษร เมื่อท่านอ่านแล้วคงจะนึกไม่เห็นว่านางมะโนราจะงามฉนั้นใด เพราะพระยาอิสราณุกาพได้วาดไว้ใน ลักษณะ ของ นามธรรม ยิ่งกว่ารูปธรรม ยิ่งกว่านั้นท่านยังใช้ศัพท์โบราณและลีลาในถารพรรณาก็ทำตามแบบครูเก่า เราก็เลยเห็นภาพนางมะโนราอย่างรั้วๆ รางๆ อย่างไม่ก็ตาม เราก็ต้องเหมาเอาว่า นาง มะ โนรา งาม อย่าง นำ พิศวง เพราะนางมะโนราไม่ใช่นางมนุษย์ เป็นนางกนิกร

เมื่อ พรานบุญ ไป คล่อง นาง มะโนรา มาถวายพระสุชน พระสุชนก็รักอย่างสุดสวาท และเมื่อเกิดวิบัติในความรัก นางมะโนราต้องหนีออกจากนครอุดรปัญจาล อันเป็นนครของพระสุชน พระสุชนก็ออกติดตามนางไปยังเมืองกนิกรในพิมพานต์ใช้เวลาถึง ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน โดยไม่ย่อท้อต่อความลำบาก ในที่สุดก็ได้นางคืนมาร่วมเส่นหา

ความพิศواسระหว่างพระสุชน กับนางมะโนรา นี กวีมักยกขึ้นอ้าง เมื่อจะพูดถึงความรักอันไม่มีวันสลาย

หากท่านอ่านคำพรรณนาแล้ว ยังนึกไม่เห็นความงามของนางมะโนรา ก็ขอเรียนอีกครั้งว่า เชิญชมภาพ ซึ่งเป็นภาพนางมะโนราถอดปีกหางสละสมานกาย ณ แท่นศิลาในสระพิมพานต์ นั้น เทอญ

มัทนา

มัทนา นางงามและนางเอกในเรื่องมัทนะพาธา เป็นนางฟ้าจุติจากสวรรค์ลงมากลายเป็นดอกกุหลาบในกลางป่า โดยคำสาปสรรคของสุเทพณะเทพบุตร แต่ทุกเดือนในคืนวันเพ็ญ นางจะกลับกลายเป็นมนุษย์ เมื่อใดนางเกิดความรักในบุรุษ เมื่อนั้นนางจึงจะคงรูปมนุษย์อยู่ได้ นางลงมาเกิดในกลางหิมวัน ใกล้อาศรมพระกาละทรรศิน พระมุนีแห่งราวไพร

ที่จริงแล้ว มัทนาก็คือราชธิดาบรรณคดี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้กำเนิด และทรงวาดโฉมของนางงามไว้โดยพระจินตนาการแห่งศิลป์ ดังนั้น จึงไม่ต้องสงสัยว่านางจะทรงศุภลักษณะอันเลิศ ดังคำพรรณนาปรากฏในเรื่องต่อไป

ศุภางค์ นายทหารคนสนิทของพระเจ้าชัยเสน เมื่อแรกพบนางที่อาศรมพระฤกษ์กาละทรรศิน ชมนางว่า

“ผิวหน้านั้นผุดผ่อง เกศาดำมั่นแท้ สองเนตรเหม่อมคารา- สองแก้มเปรี้ยวอมชมพู เอออันว่าชายใด ใจคงไม่มีกล้า จะรัก ฅ ดวงแด”	กละนวลสะกาวแซ กละฟ้าธราตรี กระโนนกะศาตรี พระอรุณแอร่มฉาย ผิวจะได้ประสมสาย ระสรัก ฅ ดวงแด”
---	--

ท้าวชัยเสน เมื่อได้ทอดพระเนตรมัทนาเป็นครั้งแรก ก็ทรงจ้องจนตะลึงและตรัสกับศุภางค์ ว่า

“เอ๊ะกุสุบินเห็น คูเทวะนารี และเจ้าก็แลเห็น จะเป็นสุลาฟ้า ท้าวชัยเสน ทรงหลงใหล ในความงาม ของนาง และทรงคร่ำครวญต่อไปว่า	ฤวะจริงนะเมื่อ ชเสด็จ ฅ ศาธา ? เพราะกะนั้นเกิดออกมา ฤวะเป็นนารีใด ?”
--	---

ท้าวชัยเสน ทรงหลงใหล ในความงาม ของนาง และทรงคร่ำครวญต่อไปว่า

“พหูประคามี จะหาวิไลปาน	ฅ บุรีฤไพโรลาณท์ ฤก็ภูเบศย์ถิ่น
----------------------------	------------------------------------

แลหากจะดูได้
จะรักและชกเป็น
ทิวาเสระตรี
จะเร้าระตรีม-

ก็จะวันฤดีเขิน
ภริยาภริมย์สม
ขมิหน้าขมิเหมายม
ขระวันระรอยใจ”

ความงามของนางมีกล่าวไว้อย่างละเอียดลออ ตอนที่ท้าวชัยเสนรำพึงถึงนางมัทนา ที่หน้าลานพระอาศรม เวลากลางคืนว่า

“พิศโฉมมัทนาม
จนสุดจะหาพจน์
องค์วิเศษกรรมัน
พอเสร็จก็เทพไท
ขึ้นเพ่งและนั่งพิศ
งามใดงามเกิน
แลวิเศษกรรมัน
แบบอีกก็ไม่งาม
เหตุนี้สิ่งนคราญ
จึงไม่ประสพที่
งามเกินมนุษย์จริง
จนแรกประสพนั้น
นึกว่าสมิทนิทร
แต่นัดก็ออกถลัว
ครั้นเมื่อสดับศัพ
ราวคัมภีร์ทุกพิณ
เสียงเจ้าสิเไพกว่า
ฟักฟ้าสุราลัย
ยามเดือนมเงินจัด
กรายกรก็เร้ารม-
ชาหนึ่งกึ่งนั่งเรียน
แขนอ่อนฤเปรียบด้วย
พิศโฉมและทั้งเสียง

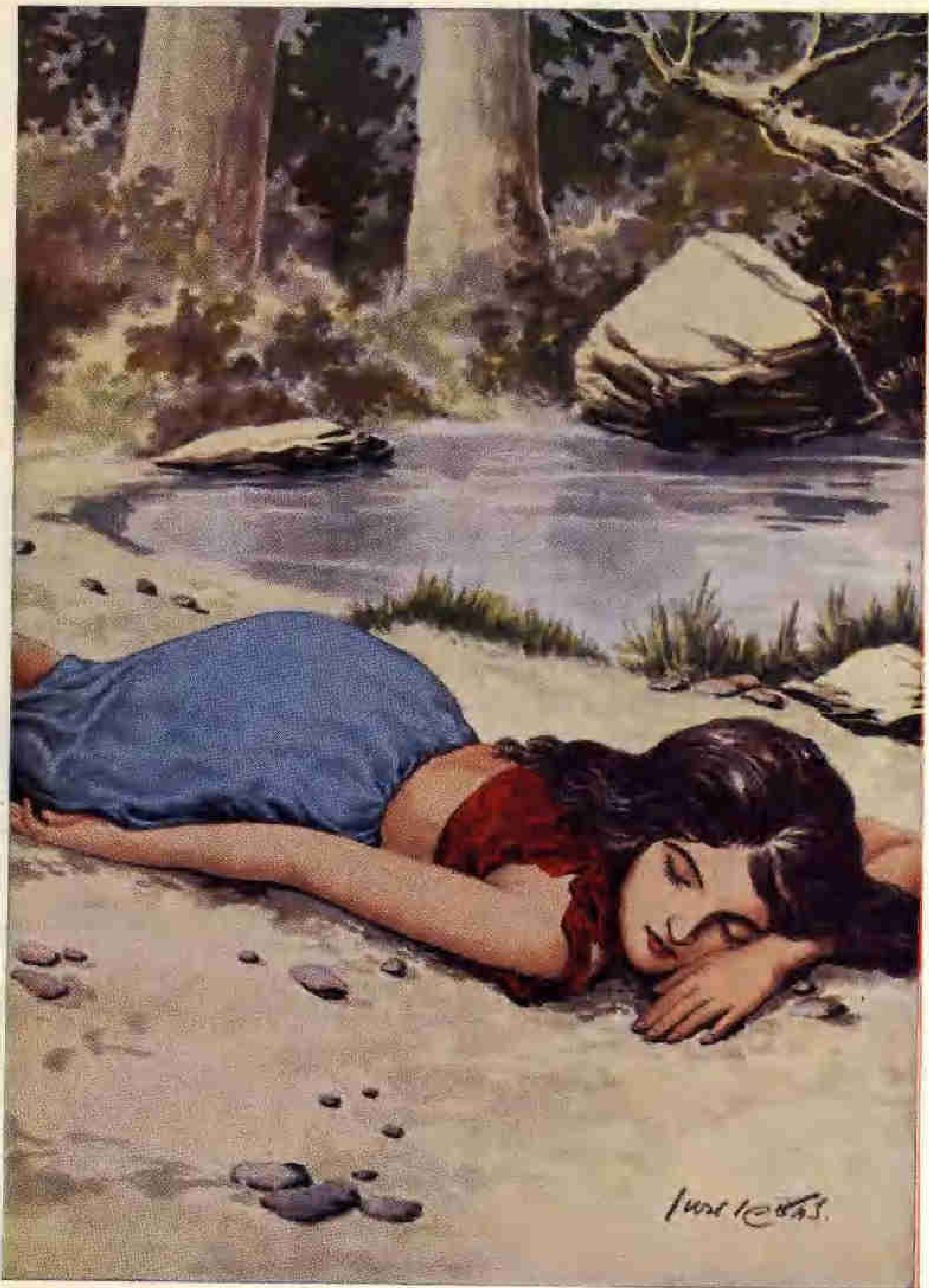
ระงูงามสง่าหมด
สรเสริญเสมอใจ
นะตีบ้นวะภูไซรี
พิศรูปสุรางค์เพลิน
วรพักตรบหมางเมิน
มะทะมา ฅ โลกสาม
หิจะบ้นวะภูตาม
ดูจะโฉมอนงค์น
ฅสถานพิภพตรี
สิริรูปะเทอมพัน
กละหญิงนิมิตฝัน
คนุจวนจะปลุกคว
นยนาถก็แนวมัว
จะหว่าและ ไม่เห็น
ทะสำเนียงก็เชือกเขิน
ระวันระรอยใจ
คูริช่างคดีศโน
สุรศัพทะเรงมย์
ถละนัจจะนำชม
ยะประหนึ่งระบำสาว
และระเบียบบเงินชวย
ชนุก่งกระขับไว้
ละก็เพียงจะขาดใจ”

ภาพที่ เหม เวชกร สร้างจากจินตนาการนั้น เป็นตอนมัทนากลับร่างเป็นมนุษย์ และนางเกิดความเสน่หาในท้าวชัยเสน จนต้องออกมารำพึงกับตัวเองต่อดวงเดือน ว่า

“คราวนี้ตีพบชาย
ใจวายแลหวานปาน
ก็เป็นคำรำพึงของนารี
ก็ความรักชายเข้าเกาะ
กุมใจเป็นครั้งแรก

วรูปวิเศษวิสาธ
ฤคินันจะโลดจะล่อ”

ก็ความรักชายเข้าเกาะกุมใจเป็นครั้งแรก

Just letters.

กนกเรขา

กนกเรขา เป็นนางนิมิต ผู้มีนิมิตนางคือ น.ม.ส. ความงามของสตรีตามความคิดเห็นของ น.ม.ส. นั้นปรากฏเป็นรูปร่างขึ้นในนางกนกเรขา ในพระนิพนธ์เรื่องกนกนกร ซึ่ง น.ม.ล. ได้ทรงเขียนเป็นรูปกลอนละครและกลอนหก ความงามของกนกเรขาเป็นความงามที่แปลกกว่านางงามอื่น เช่นเดียวกับหนังสือกนกนกร ที่แปลกกว่าวรรณคดีเรื่องอื่นๆ

กนกเรขา เป็นนางที่ต้องได้รับความทรมาณ เพราะความงามของนางเอง เดิมทีนางเป็นนางฟ้าเป็นชายาของกนธรรพ์ ชื่อ พญากรมลมิตร ผู้บำเพ็ญตบะแรงกล้า จนพระอิศวรต้องมาประทานพร พญากรมลมิตรขอให้ได้ชายาที่มีตาดำเหมือนสอ พระอิศวรแต่ให้มีแสงสุกใสเหมือนจันทร์ ที่ปัก ณ เถียรพระอิศวร

พญากรมลมิตรก็ได้นางตามพร เป็นนางฟ้าชื่อ อมนุษย์นี เมื่อได้นางมาเป็นชายาแล้ว พญากรมมิตรก็วชงงหลงไหล ที่อวคูดความงามของเมีย จนกนธรรพ์อื่นๆ พากันหมั่นไส้ เลยแกล้งทำว่าถ้านางอมนุษย์นีงามจริง ก็ต้องไปทำลายตมะพระมหาฤๅษีป่าปะนาศน์ได้สำเร็จ

พญากรมมิตรมั่นใจว่าความงามของเมีย จะทำให้พระมหาฤๅษีถ่มตมะได้จริงๆ ก็มอดนางว่า ได้ทำพินันไว้กับเพื่อน ๆ โดยเอาหัวตนเองเป็นเดิมพัน นางอมนุษย์นีเสียฮ้อนวอนของสามีไม่ได้ ประกอบทั้งตัวเองก็ขี้ในความงามของตน จึงพากันไปยังที่พระมหาฤๅษีนั่งหลับคาบ้ำเพ็ญตมะอยู่

ผลของการไปขี้วพระฤๅษี ก็คือ ทั้งคู่ถูกสาปให้ลงมาเกิดในเมืองมนุษย์ และเมื่อใดทั้งสองคนฆ่ากันเอง ก็จะฟื้นสาป

นางอมนุษย์นีจุติลงมาเกิดเป็นธิดาท้าว ชยทัต ได้นามว่า กนกเรขา ซึ่งมีความงามอันน่าพิศวง

“หลายจิตพิศขนงนงลักษณ์ แปลกนักหากันสรรเสริญ
เหมือนเมฆข้อยอยู่ดูเพลิน ลอยเห็นบังพระศศิธร

บัดเดี้ยวเธอถ่มนัยนา
ดวงจันทร์เข้บมยอศอัมพร
วิศมีสีนิลกลมห้อง
ต่างตนต่างดะถึงอึ้งพลัน
จักบุญกลางฉายพรายแพรว
สายส่องผ่องพันมลทิน
โชติช่วงคังดวงเดือนฉาย
เป็นที่เจ้าเรณูเพลินรัก

เหมือนเมฆในฟ้าเปิดกอน
สองนิกาสกรพร้อมกัน
ไสส่องถือโคมโสมสรรค
ฤๅจันทร์ส่องฟ้ามาดิน
สองแก้วใสจริงยังถ่มนัย
แสงเนตรลันลแปลกนัก
แกละนัยพระศรีมีศักดิ์
ต่างนั่งตั้งพักตร์ภักดี”

ท่าทางเดินเห็นก็น่าพิศ

“วาดวงของก็อรอันแอ้น
เรื่องรามงามจิตจรลี
ม้ออมกลมเกลายพราเพริศ
อุไรโชติขลุไป
มยุรชาครมาครอ้อนซ้อ
สุรีศรีหล้าลาวณย์

งามแขนถือวงวคชสีห์
ทรงฉวีผ่องสุดสุดใจ
ล้ำเลิศรังสีศรีไล
ทลันไกรตลิ่งสมุทรคุดกัน
ดงย้อยจากฟ้ามาผืน
หาเทียมฤๅษณ์เทวี”

อมรสิงห์ คือ พญากรมลมิตร ที่จุติลงมาเกิดพร้อมกัน เมื่อแรกพบนางกนกเรขา ก็ให้รู้สึกหวิวใจ

“เมื่อนั้น
เห็นราชบังอรองงาม
โศภาอรณย์อ่อนซ้อ
หิวทองผ่องเพ็ญเห็นขวาง
งามกรรมงามแก่นแน่นกัม
งามพระน้อนนารี
รัศมีสีนิลด้นภพ
จะระทมฤๅษีไม่เว้น

อมรสิงห์กุมารขุณฺสนาม
วิหวิวใจป่วนอ้วนทรวง
ดงย้อยจากแก้วนแดนสรวง
นางปางงามไกลไปมี
พักตร์พริ้มเพราองค์ทรงศรี
รังสียังจันทร์วันเพ็ญ
บานพบนุ่มไทรได้เห็น
คือเป็นทาสนางอย่างกู”

ภาพที่ท่านเห็นนั้น เป็นตอนที่นางกนกเรขา ระหกระเหินพลัดพรากจากพระนคร นางล้มหลับที่ริมสระในป่าแห่งหนึ่ง กลอนพรรณนาว่า

“สาวสวรรค์บรรทมล้มหลับ อัจฉลลับคือเขมแลฉาย
แฉ่มแจ่มแสงจันทร์พรณราย งามละม้ายรัศมีสีคราม
โสมส่องมองพักตร์รักรูป ลอจอนนางนอนอ่อนชาม
ใช้แสงส่องโสมโฉมงาม นงรามหลับไหลได้พฤกษ์”

งามละม้ายรัศมีสีคราม
ลอจอนนางนอนอ่อนชาม
นงรามหลับไหลได้พฤกษ์”

15/03/2585

1941/10/15

วาสิฏฐี

เราได้รู้จัก โฉมงามแห่ง วรรณคดี คนนี้ ไม่เกิน สามสิบห้าปี และเป็นนางงามคนสุดท้ายที่ปรากฏใน จักรวาลวรรณคดีไทย และหากไม่มี “เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป” เราก็ไม่แน่ใจว่า วาสิฏฐีจะเข้ามาอยู่ในสารบบนางงาม ที่บันดาลความอภิรมย์ให้แก่เรา

ความงามของวาสิฏฐี ที่พรรณนาออกเป็นภาษาร้อยแก้วอันพิริบเพริศนั้น ก็ดูจะซาบซึ้งเข้าไปในความรู้สึกของคนรุ่นใหม่ได้ดีกว่าภาษากลอน อีกประการหนึ่ง รักสลายของวาสิฏฐี ก็ชวนให้เป็นที่เห็นอกเห็นใจ

เธอเป็นออกศพหูแห่งกรุงโกสุมภ์ ในรัชสมัยพระเจ้าอุเทน เป็นธิดาเศรษฐีช่างทองผู้มั่งคั่ง เธอมีความสามารถในการทอ และการเดินระบำเคาะทตี ในพิธีบวงสรวงเจ้าแม่แห่งเขาวินธัย เป็นการประจำปีนั้น เธอแสดงได้อย่างวิเศษ ไม่มีใครสู้ “โขนกลีพองหนึ่งคู่ แล้วเคาะให้ขยับงอยอย่างรวดเร็ว จนดูเป็นสายทอง ตั้งแต่พื้นเวที ลอยขึ้นไปบนอากาศ ตัวหนักก็ช่างเข้าจังหวะกับเสียงอาภรณ์ที่ประดับกาย ถ้าจะเปรียบเทียบความเร็วของกลี ก็คือ เห็นเป็นสายทลาย ชั่วทอง และนางนั้นก็อ่อนน้อม ซึ่งกระโดดเดินไปมาอยู่ในทรงทองปานเดียวกัน”

เมื่อกามนิลประสมเธอเป็นครั้งแรกในพิธีเคาะกลี ณ อุทยานนอกเมือง ริมฝั่งแม่น้ำทงกานั้น กามนิลได้กล่าวว่

“ถ้าจะพูดถึงความงามของนาง ก็เกรงว่าถ้อยคำของข้าพเจ้าอาจหาญอยู่สักหน่อย เพราะถ้าจะกล่าวให้ท่านรู้สึกซาบซึ้ง ได้ดังหลับตาเห็น ข้าพเจ้าจะต้องเป็นมหาภิกษุเสียก่อน และถึงจะมีความสามารถปานนั้น ท่านก็จะเห็นความงามได้เพียงรางๆ เท่านั้น รวมความว่าข้าพเจ้าพอจะบอกได้เลาๆ ว่า สาวน้อยที่อยู่กลางเวที มีดวงหน้าประหนึ่งแสงจันทร์อันอ่อนๆ รูปประหงทรงอรชร หาดำหนิมได้ทรงทรมวยทั่วสรรพางค์ จนทำให้ข้าพเจ้าเผลอสติคิดว่านางคือพระลักษมีเทวีอวตารลงมา บังเกิดความยินดีซาบซ่านทันทีที่ได้มาเห็น”

กามนิลรู้สึกพิศวงตัวเองเป็นอันมากว่า ทำไมตัวจึงมีชีวิตขึ้นอยู่ได้ ในเมื่อได้เห็น นัยน์ตาของวาสิฏฐี “....นับตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ ข้าพเจ้าสงสัยยังเข้าใจไม่ได้ว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงไม่ตายล้มลงขาดใจตาย เพราะสายตาของนางเสียในขณะที่นั้น....”

วาสิฏฐี ไม่เพียงแต่จะเลิศโฉมความงาม แต่ความรู้ทางอักษรศาสตร์ก็เป็นเยี่ยม สามารถแต่งกลอนกลอนอย่างยากได้แคล่วคล่อง และที่นำมาชม ก็คือ ลายมือ ที่เขียนตามที่กามนิลได้พรรณนามาว่า

“แท้จริงลายมือก็สวยอย่างเช่นว่า ข้าพเจ้าได้เห็นอยู่ตรงหน้าแสนจะดีใจจนใจตันพูดไม่ถูก ถ้อยคำที่เขียนเป็นภาพย์ ต่อจากของ ข้าพเจ้ามีลีลาเหมือนกัน ตัวอักษรงามราวกับช่อดอกไม้ที่พั่งตูมต้องลมอ่อนๆ ในฤดูร้อน โบกสะบัด ดูประหนึ่งพัดมาติดอยู่ละนั้น”

ความงามอื่นๆ เท่าที่เก็บได้จากคำพรรณนาหลายแห่งในวรรณกรรมเรื่องนั้น มีดังนี้..... หัตถ์ดั่งดอกบัวทอง.....ดวงตาดูราวกับตากวางเมื่อตกใจ..... แขนที่เรียวงาม และอะไรอีกดั่งที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว กามนิลจึงต้องสารภาพต่อเธอว่า “ในวันที่แรกเห็นดวงใจราว ด้วยต้องสรดอกไม้มอง กามเทพแผลงมาคังห้าฝน”

เหนือความงามทางรูป และความสามารถในทางอักษรศาสตร์ วาสิฏฐียังมีความรอบรู้ทางโบราณคดีและปรัชญา นางได้พูดถึงพระนล พุคถึงพวกป่าดงพงและเการพ ที่ทำสงครามใหญ่ ณทุ่งกุ และเมื่อพูดถึงเรื่องทวารวดี เธอได้กล่าวกับโสมทัต ว่า

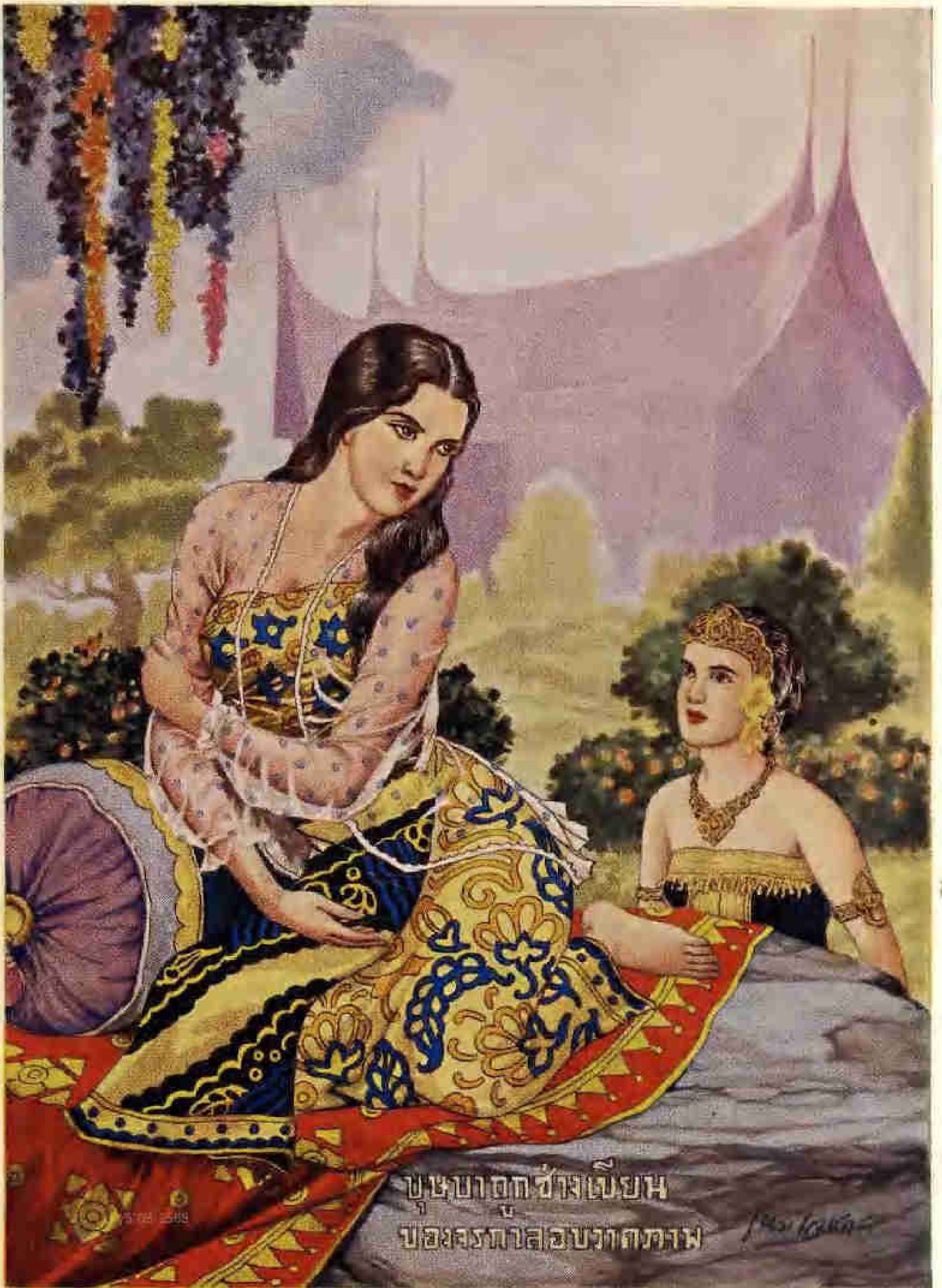
“ความรักที่แท้จริง ต้องสามารถต้านทานพิษแห่งชีวิต และต้องเต็มใจยอมล้มรสที่ขมขื่นที่สุด เพื่อเสียสละให้ผู้ที่เรารักคงชีพอยู่ และเพราะความขมขื่นที่สุดนี้ ความรักยอมเต็มใจเลือกเอาสันนิล คือความขมขื่นไว้ ดีกว่าจะเลือกเอาสันนิล คือมุ่งแต่จะหาความบันเทิงสุขอย่างเดียว”

ถ้าพูดดังนี้แสดงให้เราเห็นว่า วาสิฏฐีเป็นผู้กล้าแกร่งคนหนึ่ง และโดยที่เธอยึดคติดังนี้ เธอจึงยอมรับความขมขื่นในการที่ต้องพรากกามนิลอย่างสิ้นคา

วาสิฏฐีได้พบกับความรักที่แท้จริง และซาบซึ้งใจเสียในเวลาอันสั้น การจากไปของกามนิล เป็นดาร์จากไปตลอดกาล เราไม่อาจจะคาดคะเนเหตุการณ์ได้ว่า ในตอนที่ตามนิลได้กลับมายังกรุงโกสุมภ์ และเห็นยอดรักนั่งบนหลังช้าง เพื่อเข้าสู่ความเป็นภรรยาของสาตาเกียรณ์นั้น ถ้าเขาแสดงตนให้รู้ว่า ตัวเขายังไม่ตาย เหตุการณ์จะผันแปรไปในรูปใด

ความงามของวาสิฏฐี เป็นความงามที่นั่นเสียตาย เพราะความพลาดรักและความระทมใจที่ต้องมาอยู่กับคนที่เธอไม่รัก เธอจึงเสวยพชชาตามคตทางโลก มอมตัวให้แก่พระศรสมา โดยออกบวชเป็นภิกษุณี และในกรณีของวาสิฏฐีนี้ เราจึงได้กำสอนอันมีชื่อเสียงของพระพุทธรองค์ ซึ่งประทานแก่วาสิฏฐีว่า

“ที่ใดมีความรัก ที่นั่นก็มีความทุกข์”

บุษยามาศ ช่างเขียน
บอจกการลือบรรดกกรม

1951/3/20

บุษบา

เจ้าหญิงผู้เฉิดโฉมแห่งนครตาทา ความงาม
ของนางทำให้บุรุษล้มความตาย ทำให้โอเหินต้อง
เผาเมือง ทำให้ผู้ได้เห็นต้องสลบไปเหมือนถูกสาย-
ฟ้าฟาด แต่นั่นแหละ นางได้รับความพรمان เพราะ
ความงามยิ่งของนางเอง

บุษบางามนำอัสจรรยียิ่ง ใครได้ยลโฉม จะ
ต้องตกตะลึงล้มตัว บางที่ถึงกับสลบไปเลยก็มี

แรกเริ่มกล่าวถึงนางบุษบา คือ ตอนประสูติ
นั้น ก็ว่างามนัยงามหนาอยู่แล้ว เช่น

“จึงประสูติพระธิดาไร	งามวิไลล้ำเลิศเหนือพราย
อันอัสจรรยี่ที่บันดาล	ก็อันทรธานสุญหาย
ยังแต่กลิ่นหอมรวยชวยชาย	จึงถวายพระนามตามเหตุบัง
ชื่อระเด่นบุษบาหนึ่งพรดี	ลออเอี่ยมเทิ้มทศนางสวรรค์
นางในธณัไม่มัทน	ผิวพรรณผุดผ่องคังทองทา”

ช่างเขียนฝีมือเอกของจรกา ซึ่งตามปรกติ
สายตาของเขาย่อมคุ้นเคยกับสิ่งสวย ๆ งาม ๆ มามาก
ต่อมาก เมื่อแรกพบนางบุษบาในลวน ก็ถึงกับ

“ให้ตะลึงล้มตัวมัวแต่ดู	จะวาทรูปโฉมครูกี่หาไม่
จนทางยุวธรรคลาดคล้อยไป	ก็โกรธใจตัวองไซ่พอดี”

จรกาหนุ่มผู้อาภัพ เห็นรูปนางบุษบาตอนต้น
บรรทมเข้าเท่านั้น ก็ถึงกับสลบไป ดังคำกลอนว่า

“เมื่อนั้น	ระดูจรกาเรืองศรี
คล้ทระดาชรูปนางนารี	ให้แปรมปรีดีปฏิบัติทุกพัน
พิศทวันรลภษณ์พิศทรา	คังหยาดฟ้ามาแต่กระอาพจน์
รสรักตรึงใจคังไฟกลับ	ทรงธรรม์ชวนชบสลบลง”

โอเหินเอง ซึ่งได้ชื่อว่าได้เคยพบเห็นนางงาม
มามากต่อมาก ทั้งได้เป็นเจ้าของความงามของนาง
จินตะหรา นางมาหารัศมี และนางสะการะวดี ซึ่ง
ล้วนแต่เลอโฉมมาแล้วทั้งนั้น เมื่อได้เห็นนางบุษบา

เป็นครั้งแรก ดอนหันไปรับไหว้ นางบุษบาก็ถึงกับ
“เสโทหลังไหลทั้งกายา” กลับเกล้มไปที่เดียว:—

“เมื่อเห็น	ระเด่นมนตร์เรืองศรี
เหลียวไปรับไหว้ทางทวี	ภูมิดูนางไม่วางตา
งามจริงยิ่งเทพนิมิต	ให้คิดเสียดายเป็นหนักหนา
เสโทไหลหลังทั้งกายา	สะบัดปลายเกศาเนื่องไป
กรรอกคอบุขาก็ตกลง	จะรู้สึกพระองค์ก็หาไม่
มัทเวียนจุมสือระดาไร	ถ้าคัญพระทัยว่าเทวี
ความรักมจิมจิตพิศวง	จนลืมนองกัลิมชายนางโฉมศรี
ไม่เป็นอารมณ์สมประดี	ภูมิตองชบชบดับพลัน”

โอเหินหลงคลั่งไคล้ในความงามของนางบุษบา
จนไม่เป็นอันกินอันนอน จะไปพูดจากับนางก็ทำ
ไม่ได้ ประกอบกับตนได้ทำความผิดอย่างร้ายแรง
ไว้อีกด้วย จึงได้แต่เพียงด้อม ๆ มอง ๆ ลอบชมโฉม
นางบุษบาแก่กลุ้มไปพลางๆ ดังตอนบุษบาลงสร่งว่า

“พิศครัน้องละอองนวลปลั่งปลั่ง	ดังดวงจันทร์วันเพ็ญประไพศรี
อรชรอ่อนแอ้นทั้งอินทรีย์	ดังกนิ่วลงสร่งกงดาลชัย
งามจริงพริ้งพร้อมทั้งสรรพางค์	ไม่ขัดขวางเสียดรงที่ตรงไหน
พิศหลงปฏิบัติทศกำหนดไฉน	จะใครไปโอบอุ้มองค์มา
ดูเค็นคังคำเนมหมรรษา	งามประหลาดเลิศล้ำลสา
พิศไหนให้เหลินจำเรอฤตา	พระราชาชมพลงพวงทองใจ”

เมื่อ นางบุษบา กลับ จากใช้ บน กับ ท้าว ดา หา
โอเหินก็อดใจไว้ไม่ได้ อุตส่าห์แอบไปลอบชมโฉม
นางจนได้

“งามพิศครัน้องคังพองทา	จับแสงจันทร์ในนกลางคัง
อรชรอ่อนแอ้นเฮวองค์	ชวดพวงสารพัดไม่ขัดขวาง”

นี่เป็นส่วนหนึ่ง แห่งคำพรรณนาความงามของ
บุษบา ท่านพอจะนึกเห็นภาพได้หรือไม่ ถ้ายังนึก
ไม่เห็น ก็เชิญดูภาพ แล้วนึกไปถึงใจของท่านว่า
ภาพกับคำนั้นให้ความรู้สึกแก่ใจของท่านอย่างไร

15/03/2000

M. KAWA

เดี่ยวเสียน

“หญิงรูปงามขบเสียงเพราะ ล้นจ้แต่ริมฝีปากชูสีขึ้น แลหยกสองอันถึงมาตรว่าไม่แกะเป็นรูปสิ่งใด ก็แอบเนื้อเป็นใจ พริกไทยนั้นเมลดเล็กก็จริง ถ้าลิ้มเข้าไปถึงดินแล้วก็มีพิษเผ็ดร้อน”

ข้างมนนี่เป็นเนื้อเพลง ถันมีความหมายเป็นนัยๆ ซึ่งเดี่ยวเสียนขับบ่าวร้องโต้ะ เมื่อตั้งโต๊ะได้รับเชิญมากินข้าวที่บ้านของอึ้งอู้นบิดาเลี้ยงของนาง ทำให้ตั้งโต๊ะลุ่มหลงในทันที และถึงกาลอวสานในที่สุด

เดี่ยวเสียน เป็นนางงามที่มีบทบาทสำคัญขงคนหนึ่งในเรื่องสามก๊ก เป็นผู้ช่วยให้อึ้งอู้นเกิดความคิดสว่างแวบขึ้นในฉับพลัน ราวเทพเจ้าดลจิตวางแผนการทำลายตั้งโต๊ะ ตั้งโต๊ะผู้ทรงอำนาจใหญ่ยังมีลิโป้เป็นอาวุธ ซึ่งผู้ขายออกสามศอกทั้งหลายไม่อาจต่อกรได้ แต่ต้องมาปราชัยเดี่ยวเสียน ตรีณ์เพิ่งแตกเนื้อสาว “รูปงาม ขบร้องก็เพราะ อายุได้สิบหกปี”

หนังสือ สาม ก๊ก พรรณนา ความ งาม ของเดี่ยวเสียนไว้เพียงไม่กี่คำ มิได้หมายความว่า ความงามของนางมีคุณค่าการกล่าวถึงหาไม่ได้ แท้จริงแล้ว ความกลังได้ลิ้มรสของลิโป้ ขุนศึกนามกระเคื่อง ความรักและลุ่มหลงของตั้งโต๊ะที่มีต่อนาง จน “ไม่ได้ถือว่าราชการเป็นเวลาเดือนเศษ” นั้น ย่อมเป็นเครื่องประกันความงามของนางพอเพียงแล้วมิใช่หรือ เดี่ยวเสียนงามทั้งรูปสมบัติและคุณละมับดี เพียบพร้อมด้วยความเสียสละและกตัญญูอย่างน่าสรรเสริญ

เรารู้จักเดี่ยวเสียนในยามที่เมืองจันก้ากำลังเดือดร้อนทุกเส้นหญ้า เพราะตั้งโต๊ะขุนนางกังฉินได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีใจกำเรียบทำการต่างๆ หยาบข้าทหารขึ้นกว่าแต่ก่อน สถาปนาตนเองขึ้นเป็น “ช่องอู” แปลว่าบิดาเลี้ยงของพระเจ้าเหียนเต๋ เวลาตั้งโต๊ะจะไปไหน ก็ให้ตั้งขบวนแห่แหนอย่างพระมหากษัตริย์เสด็จ ยิ่งกว่านั้นยังบรรจุพวกพ้องของตนเป็นขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยส้น เป็นเหตุให้ขุนนางทั้งปวงยังเกลียดชังมากขึ้นทุกวัน และตั้งโต๊ะจะได้เกรงกลัวต่อคำสั่งของผู้น้อยก็หาไม่ กลับแสดงอำนาจมากขึ้น โดยเรียกขุนนางมากินโต๊ะแล้วเอาคนมาตัดแขนตัดคอให้ดู เป็นการรื่นเร้งบ้าง ไม่ชอบใจใคร ก็ให้ลิโป้ ตาก ตัว เอาไปฆ่าเสียเฉยๆ บ้าง

อึ้งอู้นเสนาบดีตั้งฉิน ถึงกับร้องไห้ เมื่อรำพึง

ถึงชาตากรรมของบ้านเมือง ก็ใครเล่าเป็นผู้เชิดน้ำตาให้อึ้งอู้น มิใช่เดี่ยวเสียนดอกหรือ การอาสาสมัครของนาง กระทำไปด้วยความกตัญญูอันแรงกล้า “ถึงมาตรว่าชีวิตจะตาย และกระดูกจะแหลกเป็นผงก็ดี ข้าพเจ้ามิได้เสียตายแก่ชีวิต”

อึ้งอู้น มีความยินดี ถึงกับคุกเข่าลงคำนับเดี่ยวเสียน ในอาการที่ให้การเคารพแก่ผู้มีคุณอันยิ่งใหญ่ต่อตน พร้อมกับชี้แจงแผนการสำคัญให้ลูกสาวฟังว่า

“ถ้าเจ้าจะช่วยกู้แผ่นดินแล้ว พ่อจะคิดเป็นกลอุบายยกเจ้าให้แก้ลิโป้ แล้วจึงจะไปบอกตั้งโต๊ะให้มารับเจ้าไปเป็นภรรยา เมื่อเจ้าไปอยู่ด้วยตั้งโต๊ะนั้น จงลอบทำกลมารยาต่างๆ ให้ลิโป้มีความรักใคร่ในเจ้า แล้วเจ้าจึงลอบบอกแก่ตั้งโต๊ะด้วยกลมารยาความคิดของเจ้า นานไปเห็นตั้งโต๊ะกับลิโป้ จะมีความสงสัยกินแหนงแก่กัน ลิโป้ก็จะฆ่าตั้งโต๊ะเสีย เมื่อศัตรูราชสมบัติตายแล้ว บ้านเมืองก็จะอยู่เย็นเป็นสุขสืบไป ตัวเจ้าซึ่งได้อาสากู้แผ่นดิน ก็จะมีชื่อปรากฏไปชั่วฟ้าดิน”

อุบายของอึ้งอู้นจะสำเร็จได้ ต้องอาศัยการเสี้ยมสะอั้นใหญ่หลวงของเดี่ยวเสียนเท่านั้น แทนที่สาวน้อยผู้กำเนิดต่ำแต่จิตใจสูง จะคิดเออนั่งเลแต่ประการใด กลับตอบว่า “อย่าว่าแต่จะเสียตัวเพียงนี้เลย ถึงจะตายก็ไม่เสียตายชีวิต”

แผนการของอึ้งอู้น คือ เอาสุตเสียงคนงามล้วนตริ้งทั้งตั้งโต๊ะและลิโป้ แล้วจับบังคับด้วยการรั้งให้คนทั้งสองเข้ามาพบกันตรงจุดที่จะให้หันหน้าหันกันเอง จนในที่สุดลิโป้ก็ฆ่าตั้งโต๊ะในที่ประชุมขุนนางด้วยมือของตนเอง ก็บรรลุผล

ตั้งโต๊ะไปมีองผิแล้ว ต่อมึงงเข้าใจเนื้อเพลงของเดี่ยวเสียนละว่า

“เจ้ายืนอยู่ ตรีณ์ผู้แน่น้อยเออ ริมฝีปากสีล้นจ้ของเจ้าสด พันของเจ้าหมดจดเหมือนไข่มุกวาง สมหทัยอันหอมระรื่นของเจ้าอาบอ้อมไปด้วยความรัก แต่กระนั้นลิ้นของเจ้าคือดาบ มรณะอันเยือกเย็นดอกเป็นบำเหน็จในการที่จะรักเจ้า โอแม่ นางตรีณ์”

นี่ก็เป็นเพลงที่เดี่ยวเสียนขับ ให้ตั้ง โต๊ะ ฟังเหมือนกัน แต่เป็นฝีปากของ “ยาขอบ” ถอดจากสามก๊กฉบับภาษาอังกฤษ ของ บริวิทท์เพเลอร์

เมี่ยมะนิก

ในหนังสือเรื่องราชาธิราช ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แห่ง พระยาอินทอัครราชหนึ่ง พระภริมรศมีหนึ่ง พระศรีภู่ปรีชาหนึ่ง ร่วมกันเรียบเรียงขึ้นจากพงศาวดารรามัญนั้น จะหาหญิงใดที่รูปร่างงาม และมีโชคดีเสมอเมี่ยมะนิกเป็นไม่มี เมี่ยมะนิกมิได้ถือกำเนิดภายใต้เสวตฉัตร หรือบนกองเงิน กองทองอย่างนางงามอื่น ๆ แต่เป็นสามัญชนธรรมดาอย่างเราเอง หากเป็นด้วยบุญพาวาสนาส่ง ประกอบกับความงามของนางซึ่ง “ใครได้เห็นแล้วก็รักใคร่ไม่เว้นคน” เมี่ยมะนิกสาวน้อยแห่งเมืองตะเกิง จึงได้ก้าวจากสามัญชนขึ้นไปครองตำแหน่ง พระอัคร มเหสีฝ่ายซ้าย ของ พระเจ้าราชาธิราช (พระยาน้อย) นางได้รับพระราชทานนามว่า พระนางปิยราชเทวี เพราะว่าเป็นที่รักของพระยาน้อย

พระยาน้อย เดิมชื่อมั่งสุรมณีจักร เป็นโอรสพระเจ้าข้างเฝือก กับพระนางศิริมายา แต่พระราชมารดาถึงแก่สวรรคาลัย ตั้งแต่มั่งสุรมณีจักรกุมารยังเยาว์อยู่ พระเจ้าข้างเฝือกจึงให้พระมหาเทวีผู้เป็นพระพี่นางเธอเอามั่งสุรมณีจักรไปเลี้ยงไว้ ครั้นมั่งสุรมณีจักรทรงพระเจริญวัยขึ้นมา พระเจ้าข้างเฝือกจึงให้ชื่อพระยาน้อย พระยาน้อยนั้นพระบิดาเกลียดถึงกับเคยตรัสว่า “อ้ายพระยาน้อยนั้นมันเป็นบุตรกูก็จริง แต่รูปร่างของมันหาเหมือนกูไม่ ผมก็หยิก น่องทุ้ ดาพอง ลักษณะกนสามหาวยาบเข้าใจฉกรรจ์”

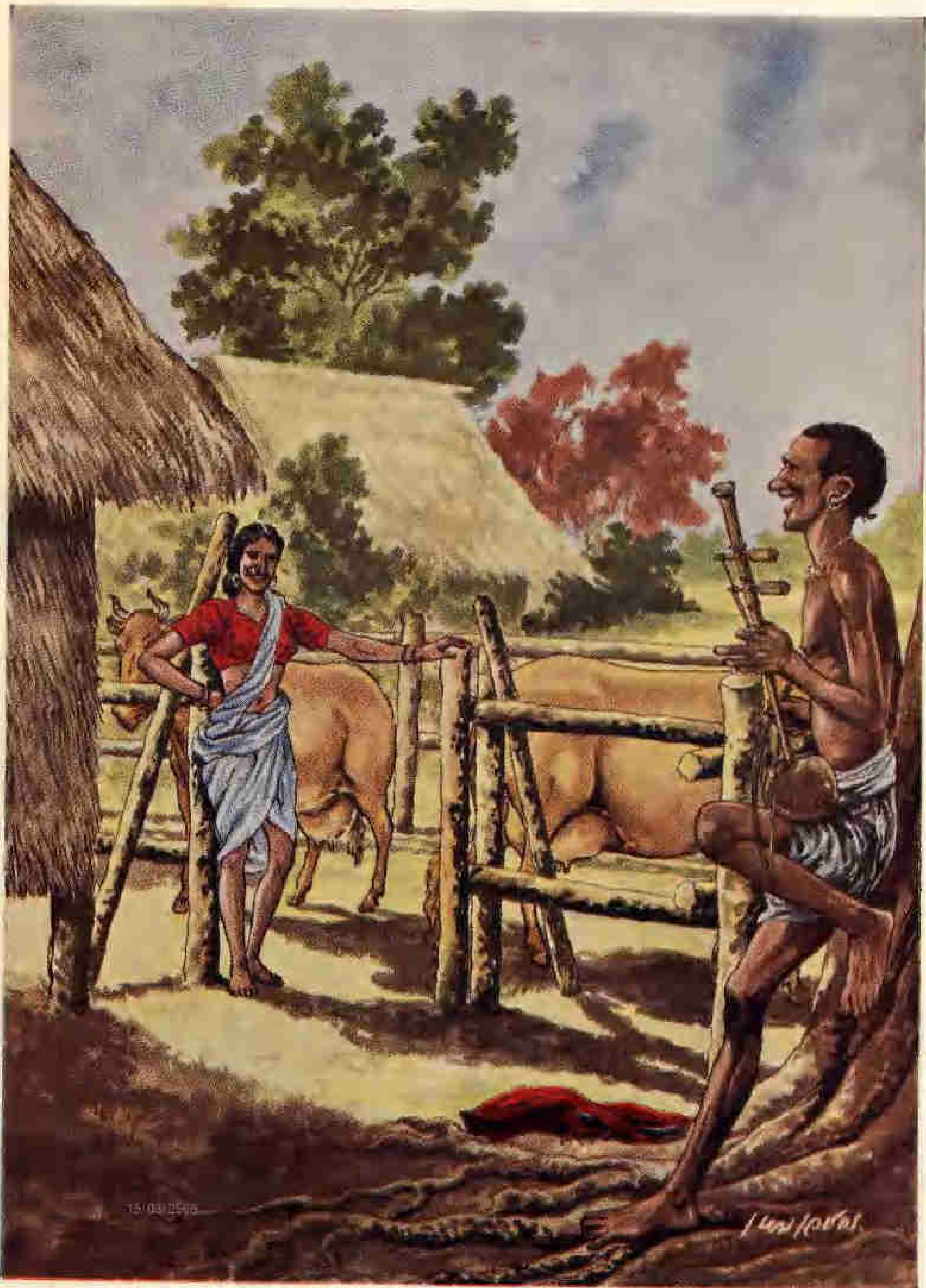
พระยาน้อย ใคน้องร่วมพระบิดาชื่อตะละแม่ท้าวเป็นพระมเหสี มีโอรสคนหนึ่งชื่อพ่อลาวแก่นท้าว ต่อมาพระมหาเทวีเล่นชู้กับสมิงราหู และพอดีเวลานั้นพระเจ้าข้างเฝือกก็ทรงพระประชวรหนัก พระมหาเทวีเตรียมจะบอบราชสมบัติให้สมิงราหู และพยายามที่จะกำจัดพระยาน้อย แต่พระยาน้อยรู้ตัวเสียก่อนจึงระวางตัวอยู่ พอพระยาน้อยได้มั่งกันขึ้นกับปราชญ์ผู้มีปัญญาหลักแหลมมาเป็นที่ปรึกษา มั่งกันก็แนะนำให้พระยาน้อยเสด็จไปตั้งชองสุ่มผู้คนในเมืองตะเกิง เพื่อคิดชิงราชสมบัติต่อไป

ในเมืองตะเกิงนี้เอง พระยาน้อยได้พบกับสาวน้อยเมี่ยมะนิกผู้เลอโฉม เมี่ยมะนิกงามเพียงไหนและมีบทบาทเพียงไร ขอเชิญท่านพิจารณาจากข้อความในเรื่อง ดังนี้

“ครั้นรุ่งขึ้นเวลาเช้า พระยาน้อยเสด็จไปนมัสการพระบรมธาตุมนาด นอกเมืองตะเกิง ทางสิบเส้น ขณะนั้นมีหญิงคนหนึ่ง ชื่อเมี่ยมะนิก รูปร่างงามยิ่งกำลังสาว ชั้นษาประมาณสิบหกปีเศษ ประกอบด้วยกิริยามารยาทอันแจ่มช้อย รูปร่างของนางนั้นเป็นเสน่ห์ที่แก่คนทั้งปวง ใครได้เห็นแล้วก็รักใคร่ไม่เว้นคน แต่ตกมาเป็นภรรยาของมะจัดคิดถึง พังอยู่กับตัวด้วยกันใหม่ ๆ นางนั้นนั่งร้านขายเบ็งขายน้ำมันอยู่ที่บ้านริมทางที่พระยาน้อยจะเสด็จไป และนางนั้นขายของดีมีกำไรมาก เพราะคนพอใจมาซื้อที่ร้านนั้นคิดจะชุกชุมหวังจะได้ดูรูปนาง เพราะเหตุว่าเป็นหญิงรูปร่างงามต้องใจคน พอเวลาวันนั้นพระยาน้อยเสด็จไป ทอดพระเนตรเห็นนางเมี่ยมะนิกรูปร่าง ก็ชอบพระทัย แต่หยุดยั้งที่ใจโหมแดงอยู่มิใคร่จะเสด็จดำเนินต่อไปได้ ส่วนนางเมี่ยมะนิกเหลือบเห็นพระยาน้อย ก็ขายทางตามาทางพระยาน้อย ถ้อยที่ถ้อยมีความปฏิบัติแก่กัน เป็นเพราะบุญนิยม ก็อุปเพศกันนิวาสของชนทั้งสองได้สร้างสมมาด้วยกัน แต่บุริมชาติปางหลังจึงเคยญได้เห็นกันแล้วก็มีความผูกพันรักใคร่ซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบัน ชาติอกุศลนิยมซัดให้เมี่ยมะนิกตกไปเป็นภรรยามะจัดคิดถึงเสียก่อน แล้วจึงจะได้เป็นบาทบริจาริกาพระยาน้อยต่อภายหลัง ส่วนพระยาน้อยเสด็จไปนมัสการพระบรมธาตุมนาดแล้ว จึงให้คนไปตามหาตัวเมี่ยมะนิกมา แล้วก็เสด็จกลับเข้าเมือง พระยาน้อยมีความรักใคร่ในนางเมี่ยมะนิกนัก ถึงทราบอยู่ว่าเมี่ยมะนิกมีสามีแล้วก็มิอาจอดกลั้นรังสัดไว้ด้วยความเสน่หาเป็นกำลัง ก็อยู่ร่วมสมภักดิ์สงวาสด้วยนางเมี่ยมะนิก แล้วเลี้ยงไว้เป็นนางสนมเอก เป็นที่สนิทเสน่หานัก”

ขณะนั้นพระยาน้อยหลงด้วย นางเมี่ยมะนิกรูปร่างงาม แทบประหนึ่งจะลุ่มคิดถึงตะละแม่ท้าวผู้เพื่อนชาก และพ่อลาวแก่นท้าวอันเป็นที่รัก แต่นางเมี่ยมะนิกนั้น ตั้งแต่ได้มาเป็นหม่อมห้ามพระยาน้อยแล้ว มีความปลื้มจิตนัก ลุ่มมะจัดคิดถึงสามีเก่าที่เดียว อุปมาดังคนกำพร้าไร้ทรัพย์ ครั้นได้ทองแสนตำลึงแล้วก็มีคามยินดีขงนัก

เมื่อพระยาน้อยตีเมืองพะโคคืนได้แล้ว ก็ทรงกระทำพิธีปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าสุริยราชาธิราช อภิเษกเมี่ยมะนิกเป็น พระนางปิยราชเทวี อัครมเหสีฝ่ายซ้าย

15/03/1946

J. S. K. K. K.

แม่โคตัวหนึ่งกับลูก เดินผ่านถิ่นแห่งหนึ่ง บังคุดได้ยินเสียง
ลูกเสียงแม่หนึ่งไว้ให้ทอดอกท้าวโพยร้อาของแม่กิน แม่โคจึงเอ๋ย
แต่ลูกโคมีความสงสาร วิงวอนแม่ให้บิธจากแม่ให้ลูกเสียงกิน แม่โค
ก็ยอม ครั้นให้กินนมจนใจแม่ก็ ลูกเอ๋ยรู้เด็กบุญคุณแม่แม่บงออด จึง
ชักชวนให้อยู่ด้วยกันในถ้ำ บอกว่าบิธเวลานั้นมีน้ำพุร้อนวิงวอนแม่ บิธ
ขอวังงแม่ของนมแม่ให้ทำถ้ำถาวรและจะรักลูกโคถ้ำเหมือนน้อง แม่โค
ตกลงอยู่ด้วย แม่เอ๋ยครั้งแรกก็ทำถ้ำ ถ้ำถาวรก็สร้าง ถ้ำถาวรก็สร้าง
ลูกเอ๋ยและลูกโครู้ความจริงจึงได้โกรธ ช่วยกันฆ่าแม่เอ๋ยเสีย แต่
ตัวบิธทั้งสองก็ชวนกันไปหาที่อยู่อื่น

ลูกโคตัวหนึ่งกับลูก เอ๋ยลูกรักอาชวณแห่งหนึ่ง พระฤๅษี
แปลงโทษมาทุกที่เห็นสัตว์ทั้งสองเป็นมิตรกัน จึงเรียกมาถาม ครั้นรู้
เรื่องราวแล้วเกิดสงสารเอ๋ย และขับให้ไปเป็นมนุษย์ ลูกเอ๋ยบิธก็ ให้
ชื่อว่า หลววิชัย ลูกโคเป็นน้อง ให้ชื่อว่า คาวี และให้อยู่ด้วยถ้ำ
ถ้ำถาวรวิชัย

เวลาต่อมา หลววิชัยกับคาวีเดินโดยมีหนุ่น พระฤๅษีต้องการ
จะให้ไปปกครองเมืองมัจฉะ จึงมอบพระขรรค์ให้คนละหนึ่งเล่ม ท้า
พิธถือขวานไปใส่ไว้ในพระขรรค์นั้นเพื่อไม่ให้ใครขโมยได้ कुमारทั้งสอง
ก็อำลาพระอาจารย์เดินไปตามทิศทางที่พระฤๅษีบอกให้ไป

ทั้งสองได้มาถึงเมืองหนึ่ง มีคนว่า จันทบุรี เจ้าเมืองชื่อว่า
ท้าวเมษราช เวลานั้นผู้คนที่กำลังถือขวาน เมืองด้วยมีภัยภัยต่าง
ลาภที่อยู่เมืองนอกเมือง ถูยจับคนกินเป็นอาหารเสียมากสุดมาก จน
ไม่มีใครกล้าไปใกล้ท้าวเมษราชแล้ว หลววิชัยกับคาวี ไม่ทราบเรื่อง
ก็ไปพักที่โคนต้นไม้ใกล้บ้าน หลววิชัยนอนหลับ คาวีก็ตื่นเช้า
นอน ก็ออกไปขึงมุ้งจะตักน้ำมาไว้ให้ล้างหน้า ภัยภัยเห็นคนมา
มาจับ คาวีตื่นสะดุ้งตื่น แล้วออกท้าวเมษราชมาไว้บนหลัง คนในเมษ
เห็นคนจับก็รีบมาช่วยจับท้าวเมษราช ท้าวเมษราชเห็นว่ามีบุญ
สองคนจึงมีลูก จึงมีลูกชื่อว่าไปนวัน ครั้นเห็นคนจับก็รีบมาช่วย
ประตักจะประตักพระขรรค์ให้แก่ผู้มาจับ คาวีก็เอ๋ย อ้าวเวลาน
เป็นนวัน สวรรคตให้แก่พี่ชาย ซึ่งมีลูกชื่อไปนวัน ท้าวเมษราชเห็น
ชอบด้วย จึงอภิเษกพระขรรค์สาวให้กับหลววิชัย

เมื่อหลววิชัยได้รับตำแหน่งอุปราชเมืองจันทบุรีแล้ว คาวีก็ลา
พี่ชายออกเดินทางแสวงโชคต่อไป ก่อนจะจากกัน หลววิชัยให้พี่ชาย
เสียงดอกบัว โลกอันฐานว่า หากใครเห็นดอกบัว ก็รีบมาบอกให้ดอก
บัวของผู้นั้นแก่เขาเถิด อีกฝ่ายหนึ่งจะได้คิดความไปช่วยกัน

คาวีออกเดินทางหาโชคด้วย มาถึงเมือง ๆ หนึ่ง ภายนอก
สวนงามดี แต่แปลกที่ไม่มีผู้คนอยู่เลย จึงเดินเที่ยวตรวจจนปราสาท
ราชวัง ทยกกลดงโงกหนึ่ง ลอดเข้าไปเห็นสิ่งหนึ่ง สงสัยว่าจะมีอะไรอยู่
ข้างใน จึงเอาพระขรรค์มาขว้างขว้าง พบบึงน้ำว้างโสมกู่หนึ่ง
ครั้นได้ถ้ำถาวรความว่า เมืองนี้ชื่อ จันทนคร เจ้าเมืองชื่อ
ท้าวพรหมจักร นางเป็นธิดาชื่อ จันทิสรา กษัตริย์จะตั้งราชโอรส
เพราะมีภักดีหรือสองตัวตัวเมีย บินมาโดยเห็นเขาคนในเมืองไปกิน
ทุกริม จึงพาภักดีไปอยู่ใกล้กันหมด พระบิดามารดาของนางก็ถูกคน
อื่นหรือโดยเขาไปกินด้วย อังนางนางจึงซ่อนอยู่ในถ้ำถาวร นกอินทรีไม่
เห็นจึงลงมาจับมาได้ คราวนั้นว่า นกอินทรีอยู่ที่ไหน นางบอกว่า
อยู่ในน้ำพุ หากกินน้ำพุไฟเมื่อใดเป็นต้องบิธมา คาวีจึงให้นาง
ซ่อนตัวเสียแล้วกลับไปขึ้น นกอินทรีตัวเมื่อนั้นมาถามจะจับตัวเอา
ไปกิน ก็บอกนางว่าถ้าเอาทั้งสองตัว

เมื่อนางนกอินทรีเอ๋ย คาวีได้ชวนนางจันทิสราลงสระสระใน
แม่น้ำ นางจันทิสราได้รวบรวมสิ่งของที่ไว้ซ่อนเอาไว้ซ่อน ปลัด
ให้ลอบไปค้นหาแม่ไป และของนางนั้นซ่อนที่สระสระถาวรวิชัยอัน
จึงเกิดเรื่องใหญ่ขึ้น ก็คือคนของท้าวเมษราชไปให้เมือง พิศวิชัย
เห็นเมืองชื่อ สันนิราช นกอินทรี นางจันทิสรา อยู่ด้วยกับนางเม
สรา คาวีได้ ๑๐ ปีปราศ ท้าวสันนิราชนั้น เมสราจะแก่ แต่ใจยังหนุ่ม

ก็จะมีเด็กสาว ๆ ไว้ชม แต่ยังไม่มีโอกาส เสด็จวันหนึ่งลงไปเห็นเม
ษราชทักท้วง ทักเตือนไปให้เห็นคนของของของนั้น ทักท้วงทักท้วงไป
เห็นเมษราช พศบิธเห็นเมษราชก็ถามว่าของอะไร ก็บิธก็ความรักพี่
ของแม่เป็นอันมาก เสร็จแล้วจึงบิธบิธสาวและสาวด้วย จึง
ประกาศการคำแห่งแห่งที่ของนางเมษราช ท้าวโพยร้อและนางเม
ษราชได้ด้วย จะประกาศรางวัลให้ต่ออำนาจ

ยังมีหญิงสาวคนหนึ่ง ชื่อ พิศประสาธ แต่เดิมเป็นไพร่อยู่ใน
วังเมืองจันทนคร ได้กินกับอินทรีมาอยู่ที่มีเมืองที่ถาวรวิชัย ครั้นความ
ประกาศก็รู้ได้ทันทีว่านางเมษราชนั้น คือ นางจันทิสรา สาวงาม
โลกอย่าหะได้ข่าวของนางเมษราช จึงเข้ามา รับอาสาจะพาไปให้ พิศ
ขอเอ๋ยหรือเอ๋ย และมีพาไปให้ชายชราเพื่อไปรับนางเมษราช ท้าว
สันนิราชเห็นดีนัก มอบเรือกระดานให้คนคนคนคน

ชายหนุ่มที่สประสาธเดินทาง ๒๕ วันก็ไปถึงเมืองร้างจันทนคร
เมสราได้ทราบข่าวนางจันทิสรา จึงอยู่กับพศบิธ ชายชราคิดว่าต้อง
หาบุตรชายผู้ชายเสียก่อนจึงจะพาไปได้ จึงแสวงหาเป็นพี่ กับนางเมษ
ด้วยเพื่อวันได้ ครั้นเห็นสาววิเศษพระขรรค์ก็คิดว่าสมควรแล้วเวลานอน
ก็ดูให้นางจันทิสราตามความลับ คาวีก็บอกความจริง ข้าพเจ้ายก
กับเมสราด้วยหากเอาไปหาพระขรรค์เมื่อใดคนก็จะตายเมสรา

ชายหนุ่มที่สประสาธพรหมเรื่องนี้ ก็ดูนางเมษราชให้ไปขอพี่ชาย
สวามี อยู่ทางนั้นทางที่เอ๋ยไปขึ้น แล้วขอขมาพระขรรค์ไปเอาเสีย
พระขรรค์อยู่ในสวามีก็เกิดความแค้นใจ ก็รู้ว่าหากพี่ชายเอ๋ยก็คิดวิชัย
จะฆ่าเขาแล้ว จึงหนีไปคิดคิดด้วยเมสราของตน

หลววิชัยมาลงชายหาด พระขรรค์ก็ลงลงลง นางจันทิสรา
ให้ภรรยาของอินทรีไปด้วย ชายหนุ่มเห็นเป็นโอกาสอันดีรีบขึ้นเขา
ลหรือ พาไปวังเมืองที่ถาวรวิชัยทันที แต่เมื่อนางจันทิสราเห็นคนสติ
จึงมาแล้ว ท้าวสันนิราชก็ไม่สามารถเอาความชราของนางเมสรา
นางได้ แม้จะให้เสียแต่ก็กลับประสาธได้ จึงคิดว่าเมื่ออยู่ทางแล้ว
เท่านั้น ที่จะทำให้นางจันทิสราวิชัย คือขบขบให้เป็นคนหนุ่ม

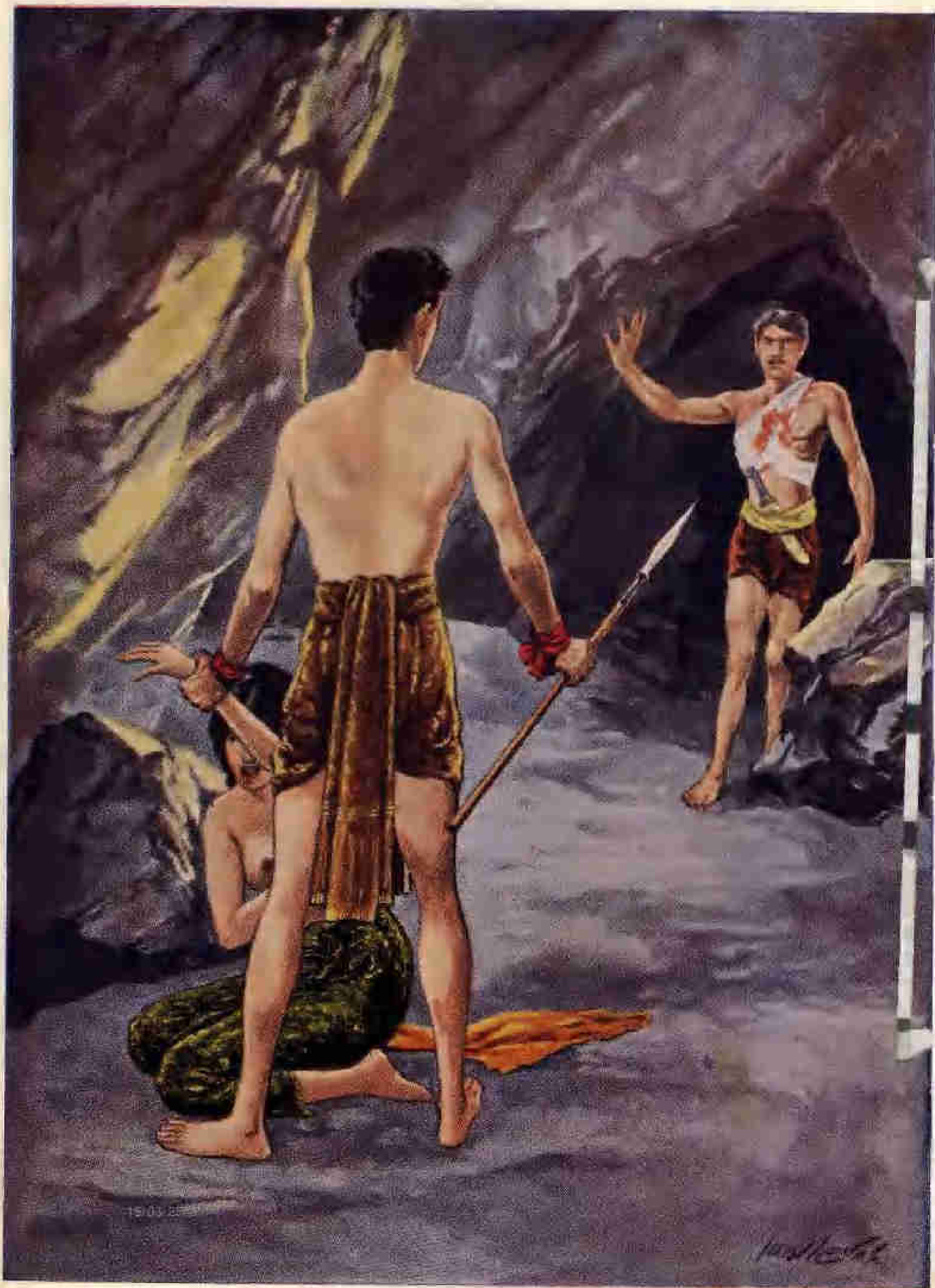
คาวีกับหลววิชัย วันหนึ่งถึงถ้ำถาวรวิชัยแล้วเข้าไปให้พี่ชาย
ไป ก็รู้ว่าเมสราเกิดเกิดเกิดนางเมสรา จึงรีบออกคิดความมา เมสรา
ถึงหนึ่งเดือน จึงได้พบพระขรรค์ก็อยู่ในกองน้ำ ในเมืองจันทนคร
เห็นสาวที่นางนพเพศสาววันอนสายอยู่ จึงตั้งสติอันฐานเมสรา
เอ๋ยเอ๋ย เขาพระขรรค์มาพิศ เขาบิธพระขรรค์ก็ให้เมสรา เมสรา
ก็บอกให้พี่ชายฟัง ก็สองได้เห็นความหมายนางจันทิสรา
เมืองที่ถาวรวิชัย หลววิชัยเอ๋ยเอ๋ยเป็นฤๅษี และแปลงตัวมาไว้กับ
ศูติดา เขาใส่ไว้ในถ้ำ เดินเข้าไปในเมือง เวลานั้นประจวบกับพวก
เมสราแล้วสาวสวามีพระฤๅษี ก็จะมีชายชราขบขบเข้าหาของสวามีให้
หนุ่ม เมสราบิธบิธบิธ ท้าวสันนิราชอินทรีขบขบ โดยกันเมสรา ๔
ชั้น และถือถองไฟไว้ในหลุม

ท้าวสันนิราชขอภักดีเป็นหนุ่ม ถอนน้กลินสาสาวมา พนมมือ
นั่งอยู่ พระคาบสนิมลอมเห็นได้ก็เกิดลงไปในหลุมเพลิง พระขรรค์
ออกมาจากถ้ำเมสราแล้วเป็นท้าวสันนิราชที่ขบขบแล้ว

นางคันทิสราคิดว่าเมสราเป็นพระสวามีของนางก็ขบขบ ก็สพความ
ถึงหวงถาวรจันทิสรา ซึ่งได้รับคำบอกกล่าวจากหลววิชัย และเห็นว่า
เป็นพระขรรค์คน เมสราที่สประสาธที่พระขรรค์ได้ จึงบอกความ
จริงต่อนางคันทิสรา นางก็โกรธ รับบิธบิธบิธบิธบิธบิธบิธบิธ
ที่สประสาธมาไม่ให้บิธบิธ

ไวศคิดเป็นหลานเมสราสันนิราช รู้ว่าพระสวามีถูกฆ่าตาย ก็
ก่อกบฏมาขอจะจับพระขรรค์ เมสราไม่ได้ พระขรรค์ก็พาภรรยา
มี นางคันทิสรา ย้ายมาที่สประสาธ และไวศคิดประหารเมสรา แล้ว
พร้อมด้วยนางจันทิสราภรรยาของเมสราที่ถาวรวิชัย เมสราบิธบิธ

ภาพประกอบหน้าตอนคำขวัญพระคณิศรของพระจันทิสรา

ไกรทอง

เศรษฐีคนหนึ่งในเมืองพิชัย มีบุตรสาวสวยสองคน ชื่อตะเกาทองกับตะเกาแก้ว วันหนึ่งนางตะเกาทองกับน้องสาวลงไปอาบน้ำที่ท่าหน้าเมือง ถูกจระเข้ใหญ่คาบหายไป บิดาให้คนเที่ยวตามหาศพก็ไม่พบ จึงประกาศให้รางวัลแก่ผู้จับจระเข้ใหญ่ตัวนั้นได้

จระเข้ตัวที่คาบนางตะเกาทองไปนั้น ชื่อ ชาลวัน มีตาอยู่ใต้หน้ากายไม่ถ้ามืดแก้ววิเศษอยู่ดวงหนึ่ง ทำให้เกิดแสงสว่างประดุจกลางวันได้ตลอดเวลา จระเข้ตัวใดเข้าไปในถ้ำจะกลายเป็นมนุษย์ อัมฤทธิ์ไม่ต้องกินอาหารเลย แต่เดิม ท้าวรำไพ เป็นเจ้าของถ้ำ มีบุตรชื่อ ท้าวโจร ท้าวโจรไปวิวาทกับพระเข้ราช ชื่อ ท้าวแสนศก กับพระยาพันวัง เลยกัดกันตายทั้งสามตัว เหลือแต่ชาลวันลูกท้าวโจร ท้าวรำไพเห็นว่าคนชราแล้ว จึงมอบถ้ำและบริวารจระเข้ ให้หลานชายครอบครองแทนต่อไป

ชาลวัน เป็นจระเข้อันธพาล ชอบกินเนื้อมนุษย์ แต่มิได้กินนางตะเกาทองที่ตนคาบไป เพราะเห็นว่าสวยดี จึงพาไปไว้ในถ้ำ นางตะเกาทองเห็นชาลวันเป็นชายหนุ่มรูปงามก็รัก เดชตกเป็นเมียจระเข้ ชาลวันนั้นมีภรรยาอยู่แล้ว เป็นจระเข้เหมือนกัน ชื่อ วิมาลา กับ เลื่อนไถยวรรต

หมोजระเข้ทั้งหลาย พยายามจับชาลวัน แต่ไม่สำเร็จ เพราะชาลวันมีเขี้ยวกายสิทธิ์ อาวุธธรรมดาไม่สามารถทำอันตรายได้ พวกหมอเหล่านั้นจึงถูกกัดฟัดตายเสียมากต่อมาก จนพากันขยาด เศรษฐีขัดใจ ประกาศว่า ถ้าใครจับจระเข้ตัวนี้ได้ จะยกลูกสาวคนหนึ่งให้และแบ่งทรัพย์สมบัติให้ครึ่งหนึ่งด้วย ขณะนั้น ไกรทอง ชาวเมืองทนทบุรี คุมเรือขึ้นไปค้าขายที่นั่น ไกรทองเป็นคนรักเรียนวิชามาแต่พ่อ ยศศึกษาวิชาอาคมกับพระครูที่เมืองพิชัยเมื่ออายุ ๑๘ ปี กรันทราบประกาศกับอาสา แล้วไปหาอาจารย์ อาจารย์ให้ทอแก้วเสปชื่อสลดโทะ เพื่อเอาชนะเขี้ยวกายสิทธิ์ของชาลวัน

ไกรทองตั้งโรงพิธีร่ายเวทเรียกชาลวันให้ขึ้นมาถือน้ำ กินน้ำชาลวันสิ้นภัย ให้ปู่ทนาย ท้าวรำไพเตือนให้ระวังตัวว่าระมัดระวังซ่อนตัวเงียบอยู่ในถ้ำ แต่ทนเวทมนตร์ของไกรทองไม่ไหวจึงต้องขึ้นมา พบไกรทองอยู่บนแพ ก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นหมोजระเข้ จึงถวักเข้าพ่นน้ำพ่นมาจะกัดให้ตาย เกิดการต่อสู้กันขึ้น ชาลวันถูกแทงบาดเจ็บหลายแผล ทนไม่ไหว ต้องค้ำน้ำหนีกลับไปอยู่ที่ถ้ำ ไกรทองจุดเทียนระเบิดน้ำติดตามลงไปจนถึงถ้ำ บริวารจระเข้กลัวพากันหนีไปหมด ไกรทองเข้าไปในถ้ำพบนางวิมาลาเป็นหญิงรูปงามก็จับตัวเอาไว้ แล้วถามหาชาลวัน ชาลวันได้ยินเสียงร้องของเมียรีบออกมา ไกรทองเห็นชายหนุ่มร่างโศกนารัก ร่างกายเต็มไปด้วยบาดแผลโลหิตเปื้อนระเบิด ก็รู้ว่าชาลวันแน่ เข้าคือผู้จับตัวไว้ได้ ก็นำไปจนพบนางตะเกาทองซึ่งถูกรังควานเข้าสิงพูดไม่ได้ จึงเอาขึ้นหลังชาลวันพาตัวไปมอบให้เจ้าเมืองและเศรษฐีผู้บิดาของนาง เศรษฐีเห็นบุตรสาวเป็นใบ้ก็อ้อนวอนให้ไกรทองช่วยแก้ไข ไกรทองบอกว่าต้องฆ่าชาลวันเสียก่อนจึงจะหาย ชาวเมืองจะเอาอาวุธอะไรมาฟันแทงไม่เข้าทั้งนั้น ไกรทองให้เอาทอสลดโทะไปแทง ชาลวันจึงตาย นางตะเกาทองหายเป็นใบ้แล้ว เศรษฐีก็ยกให้แต่งงานอยู่กับไกรทองพร้อมด้วยนางตะเกาแก้วน้องสาว

อยู่ต่อมา ไกรทองนึกถึงนางวิมาลาที่ตนเคยพบในถ้ำ เห็นว่า

นางนี้รูปร่างงามสะสวยนักหนา ช้าเป็นหม้ายอยู่ด้วย จะลองไปเที่ยวพาดู จึงแต่งบอกเมียว่า จะไปปฏิบัติพระกรผู้ดีในอาจารย์สักพักหนึ่งแล้วจะกลับมา นางทั้งสองหาข้อก็ยอมให้ไป แต่ไกรทองแอบไปร่ายเวทจุดเทียนระเบิดกลางไปยังถ้ำจระเข้

นางวิมาลาโกรธแค้นเจ้าไกรทองนักที่นำผัวของตน แต่ต้องเล่นที่ก็กลับหลงรัก ยินยอมเป็นเมียไกรทองอยู่ด้วยกันในถ้ำช้านาน ไกรทองคิดถึงบ้าน จึงชวนนางวิมาลาไปอยู่ด้วยบนบก นางวิมาลากลัวจะไปทะเลาะกับเมียคนก่อน ไกรทองพูดรับรองในเรื่องนี้ แต่นางบอกว่า นางออกไปนอกถ้ำ ก็จะต้องกลับกลายเป็นจระเข้ตามเดิม ไกรทองรับรองอีกเหมือนนั้นก็จะมีให้กลับกลายเป็นคนได้ โดยเสกแหวนเพชรเอาใส่ไว้ในมวยผม ลงเลขยันต์ปิดกระหม่อมเสร็จแล้วก็ชวนกันขึ้นบก พอมาถึงสามของเศรษฐี ไกรทองมอกนางวิมาลาให้พักอยู่ในห้องที่ศาลาก่อน ตนจะไปเจรจาปรองดองกับนางตะเกาทองและนางตะเกาแก้ว ขณะที่พูดกันอยู่นั้น คนเฝ้าสวนแอบเห็นเข้า ก็นำความไปบอกนาง นางตะเกาทองกับนางตะเกาแก้ว พอได้ฟังเช่นนั้น โมโหพุนหัน ขวนป่าไพร่ ๒-๓ คน รีบเดินมาที่ศาลา เห็นเงิบเขียนประศูปีตลงกลถนน ก็ตะโกนเรียกให้เปิด ไกรทองไม่ยอมเปิด นางทั้งสองสั่งให้บ่าวพังประตูเข้าไป พอเห็นหน้าเจ้าไกรทองเท่านั้น ก็ขึ้นเสียงค่อว่ากันเฮ็ดอึ้ง นางตะเกาทองจำวิมาลาได้ก็ชี้หน้ามอกน้องสาวว่า นี่แหละคือเมียชาลวัน ชาลจระเข้

ตอนนี้ไม่มีใครยอมฟังเสียงไกรแล้ว สองสาวพี่น้องหันไปเล่นงานนางวิมาลาด้วยถ้อยคำเหน็บแนมเจ็บแสบ นางวิมาลาได้ตอบไม่ลดละ นางตะเกาทองนางตะเกาแก้วและบ่าวไพร่รุมกันเข้าตบตีทั้งหมว ไกรทองเข้าห้ามปรามไม่ยอมฟัง นางวิมาลาตัวคนเดียวสู้ไม่ไหว จึงแก้แหวนในมวยผมเล็กขึ้นดื้อออก กระโจนลงจากศาลากลายร่างเป็นนางจระเข้ดำมาทำตาแดงเข้าโลกิด ทั้งนายทั้งบ่าวร้องกรีดหวีดผวา หัวพุ่งหัวทิ่มหลุดล้วยิ่งหนักกระจัดกระเจย ไกรทองนั่งมองดูเฉยอย่างสมน้ำหน้าอยู่พักหนึ่ง จึงลุกขึ้นเดินมาที่จระเข้วิมาลา บอกให้กลับไปยังถ้ำก่อน ตนจะตามไปภายหลัง นางวิมาลาใจหายด้วยอาลัยรักสามี

พอถึงริมฝั่ง นางจระเข้วิมาลาดีกระโจนตบลงไปน้ำคำตั้งสู่ตัววิเคบ กลายร่างเป็นหญิงสาวโฉมงามสุดห่อหุ้ม เดินร่ำไห้คร่ำครวญเข้าสู่ห้องนอนของตน

ไกรทอง เมื่อนางวิมาลาไปแล้ว ให้หยอหยางเจ้าลูกด้วยความคิดถึง และสงสาร ใจคอไม่สบายไปหลายวัน แต่แล้วหันกลับมาทำดี เอาอกเอาใจสองสาวพี่น้องอีกสักหนึ่ง เห็นว่าค่อยคลายความเกลียดชังทิ้งหวงลงไปมากแล้ว ก็ขออนุญาตไปเยี่ยมนางวิมาลา ตอนนี้นางตะเกาทองตะเกาแก้วยินยอมโดยดี ไกรทองไปยังถ้ำด้วยเทียนระเบิดน้ำอีกตามเคย พบนางวิมาลากำลังบ่นบักลุ่มอกลุ่มใจ อยู่คนเดียวก็เข้าไปปลอบโยน นางวิมาลาแค้นเคืองไม่หายที่ไกรทองพาไปถูกค้ำว่า จะไม่ยอมคืนดีด้วย

ไกรทองพยายามร้องขอดี จนนางเลื่อนไถยวรรตชกวิภาณูหุออกมาห้ามปราม เรื่องลงเขยกันตอนที่ไกรทองเป็นานต์คับไม่โหนางวิมาลาเสียได้ แล้วคืนดีอยู่กับเป็นผัวเมียกันต่อไป

ภาพประกอบตอนไกรทองตามชาลวันไปพบวิมาลาในถ้ำได้น้ำ

มณีพิไชย

มีเมืองหนึ่ง ชื่อ ป่าตลิ่ง กษัตริย์ผู้ครองนคร ชื่อว่า ท้าววราภรณ์ นางบุษบง เป็นพระมเหสี มีธิดาชื่อ นางเกษณี พอนางเกษณีอายุ ได้ ๑๖ ปี พระบิดาต้องการให้มีคู่ โดยพิธีศุภุมพร ได้อัญเชิญบรรดา โอรสกษัตริย์มาให้เลือก แต่นางไม่พอใจเลือกองค์ใด พระบิดากว้าง จึงโปรดให้ชาวเมืองเข้ามาให้พระบิดาเลือก ร้องถึงพระอินทร์ เถิง ทิพยเนตรลงมา ทราบว่านางนี้เป็นคู่สร้างของพระองค์ จึงจำแลงเป็น ชาวป่าน้ำใบ้ ประปนไปกับชาวเมืองด้วย และตั้งแตรองศ์ให้นางเกษณี รู้ เมื่อนางเลือกแล้วพระอินทร์ก็พาพาไปอยู่ด้วยกันบนนิวมาราชันฟ้า

ต่อมาครบถ้วนทศมาส นางเกษณีมีพระภักพอใกล้จะคลอด พระอินทร์เห็นว่า จะคลอดบนสวรรค์ไม่ได้ เพราะไม่เคยมีธรรมเนียม จึงพาไปไว้ในป่าใหญ่ นางคลอดทารกเป็นหญิง มีเนื้อหอมมาแต่ กำเนิด จึงตั้งชื่อให้ว่า ขอพระกลั่น ครั้นจะเอาไปเลี้ยงบนสวรรค์ ก็ เกิดชวยทวดตา พระอินทร์จึงเอานางไว้ในปล้องไม้ไผ่ เนมิตเครื่อง ทรงให้ และตั้งสัตย์อธิษฐานไว้ มีให้นางเป็นอันตราชจากมนุษย์และ สัตว์ป่า ผู้ใดเป็นเนื้อคู่จึงจะได้พบกัน

ฝ่าย พระมณีพิไชย โอรส ท้าวพิไชยบุราข กรองกรุงศรีอยุธยา พระชนนีชื่อ นางจันทร์ เมื่อชันษาแรกรุ่งครุณด้วยได้ ๑๕ ปี พอ พระทัยในการประพาสป่า ลำเนาเป็นนิจสิน

วันหนึ่ง พระมณีพิไชย รับสั่งให้เสนาอำมาตย์ตระเตรียมไพร่พลออกเที่ยวป่าอย่างเกษมมา ขณะเดินทางไปถึงที่แห่งหนึ่งใกล้ป่าไผ่เชิง เขาอยู่ชาน เป็นที่ราบรื่นมีธารน้ำไหลสบายดี เทวดาคลใจให้พอ พระทัยที่จะพัก ณ ที่นี้ จึงให้สร้างพลับพลาขึ้น

คืนนั้น ขณะพระมณีพิไชยมรทหลับฝันไปว่ามีดอกฟ้าดอกหนึ่ง คลื่นหอมหวานซาบซ่านนาสาตกลมมาบนพระที่ ท้าวเมอกล่าวเอา ไว้ได้ กรันตื่นขึ้นมา ไม่เห็นดอกไม้นั้น ให้เสียดายนัก แต่กลิ่นหอม ยังคงโรยชวยมาเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งเช้า

รุ่งขึ้น พระมณีพิไชย พร้อมด้วยข้าราชการบริพารใกล้ชิดคิด ตามกลิ่นหอมนั้นไป จนกระทั่งถึงกอไผ่พบไม้ไผ่ต้นหนึ่งสูงใหญ่ผิผิปรกติ รู้สึกแปลกพระทัยว่าคงมีอะไรซ่อนอยู่ในนั้น จึงรับสั่งให้ทหารตัด แต่ไม่มีใครตัดได้ ขัดพระทัยชั้พระขรรค์ออกฟัน ไม้ไผ่ก็ถูก ฟันที่เดียวกับขาด มีนางหนึ่ง ตกลงมาจากปล้องไม้ นางนั้นเป็นหญิงสาวโสดกาน่ารักประดุจนางฟ้า ทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ พระมณีพิไชย ไล่ตาม ชื่อเสียงเรียงนาม บิดามารดา นางก็เล่ากำเนิดของนางให้ฟัง พระมณีพิไชยมีความรัก จึงพานางไปซ่อนไว้อย่างปราสาท

กล่าวถึงพระเจ้ากรุงจีน ครองเมืองปักกิ่ง มีพระบิดาเจ็ดองค์ มีคู่แล้วหกองค์ เหลืออยู่แต่องค์สุดท้าย มีนามว่า จินตะหระ ยังเป็น โสด ครั้นทราบว่า เจ้าเมืองไทย มีโอรสรูปร่างอย่างเทวดาซึ่งไม่มีคู่ เหมือนกัน ก็ส่งทูตนำสาส์นมาขอไปอภิเษกกับพระธิดา และว่าถ้าให้ ไป เมืองทั้งสองจะได้เป็นไมตรีแน่นหนา หากขัดข้องคงจะขัดใจกัน ท้าวพิไชยบุราขอินดี ตอบไปว่า เวลานี้เข้าฤดูฝน ไร่เดือนห้าหน้า แล้งจะส่งตัวโอรสไปแต่งงานด้วย เมื่อทูตกลับไปแล้ว ได้เรียกตัว โอรสมาปรึกษา พระมณีพิไชยปฏิเสธอย่างว่ามีพระชายาแล้ว เป็นธิดา พระอินทร์ นางจันทร์พระชนนีไม่พอพระทัย ด้วยความโศกอยากได้ ทรีหทัยสมบัติพระธิดาพระเจ้ากรุงจีน จึงอุบายนำแมวเอาเลือดมาทา ปากนางล่อพระธิดาขณะนอนหลับ ตัดเอาหางแมวมาซ่อนไว้ในผม กล่าวหาว่านางเป็นกระตือ พระมณีพิไชยหลงเชื่ออุบายคืน ๆ ขอมให้

เขาเอานางขอพระกลั่นไปปล่อยไว้ในป่า

พระอินทร์ร้อนอาสน์ตามเคย ทราบว่าพระธิดาถูกกลั่นแกลัง ก็ลงไปช่วยบอกว่าจะทำการแก้แค้นให้ โดยบันดาลให้ฝูงหิมขบที่ระ นางจันทร์แม่เจ้าอุบาย โกรธรักษาไม่ทาย นอกจากดูกรักของพระ องค์เอง แล้วก็สอนเวทมนต์วิเศษต่าง ๆ และแปลงเพศนางขอพระ กลั่นเป็นพราหมณ์น้อย ไปกยอยู่ที่ยี่บรรณศาลานอกกรุงศรีอยุธยา

นางจันทร์ถูกขบถึงสลบ หมองทั้งหลายรักษาไม่ฟื้นคืนสติ ต้องเที่ยวคั่งร้องร้องป่าวหาเมอ พราหมณ์น้อยรับอาสา จึงพาเข้าวัง พระมณีพิไชย ได้เห็นพราหมณ์ ให้ประหลาดพระทัยนัก สงสัยว่าเป็น ชายาของพระองค์ สืบค้นแต่กลั่นตัวที่หอมนี้หายไ้ เข้าเป็นชาย จึง แสร้งข้อยู่ลุดลุดแค้นไม่เห็นแบบขลว่าหญิง

พราหมณ์น้อยขอพระกลั่น ให้พระมณีพิไชยทำสัญญาว่า ถ้า รักษาพระมารดาหาย พระองค์จะยอมเป็นทาสให้ช่วงใช้ พระ มณีพิไชยยังทรงรักนางขอพระกลั่นอยู่ หวังมั่นใจว่าคงจะใช้นางแม่ จึง ขินยอมรับสัญญา นางใช้กาลาตอนเพ็ญนางจันทร์จันทหายแล้ว ก็พา พระมณีพิไชยออกจากวังเข้าป่า ไปอาศัยอยู่ที่ศาลา พระมณีพิไชย ต้องลุดลุดมาเป็นทาส ทำหน้าที่ป้อนนบิตพราหมณ์น้อย

พระพลอดตัว จับมือนางแล้วสวมกอด เจ้าพราหมณ์สะตั้งต้น ตามว่าอะไรกัน พอรู้ดีของก็กลไลอายุพระทัย แก้มก้อว่าขงกิด เทลือว หน้าเหลือวหลัง กว้าเอาพัฒมานั่งโยกตามเดิม

รุ่งเช้า ขอพระกลั่นแกลังบอกว่า วันนี้จะเข้าป่าหาสมุนไพรมา ทำยา พระมณีพิไชยจะไปไหนไม่ได้ต้องเฝ้าที่พิศ จะให้น้องสาวมา อยู่เป็นเพื่อน และสั่งพระมณีพิไชยไม่ให้ทำกลานลามกับน้องสาว ว่า แล้วยักจากไป แค่แอบไปร้ายเวทกลายร่างเป็นหญิงเหมือนขอพระกลั่น

พระมณีพิไชยเห็นแล้วสะตั้งคคละสิ่ง พระวงสงสัยนักหนาวัว เป็นนางขอพระกลั่น ให้นึกรัก แต่หวนคิดว่าเป็นน้องสาวของ พราหมณ์ตามทีบอดไว้ พระองค์ถ้อมันตามคำสั่ง จึงนั่งกอดเจ้าเจ้าจุก ไม่กล้าเงยหน้ามองสบตา สาวน้อยก็กระแอมกระ โยเข้ามานั่งใกล้ ขวาเขี้ยวด้วยประการต่างๆ

พระมณีพิไชยนั้น แม้ถูกนางขอพระกลั่นเข้าชวนเพียงใด ยัง เลขเสียได้ เมื่อนางเห็นพระสามใจกอมันกงเช่นนี้ ให้รู้สึกสงสาร กลับ รักอีกตามเดิม แต่จะบอกความจริงไม่ได้ ด้วยกลัวพระอินทร์จะโกรธ เอา จึงเพียงแต่ขอมปล่อยให้เป็นอิสระกลับไปเมือง พอพระมณีพิไชย เข้ากรุงเท่านั้น ก็ถูกส่งตัวไปอภิเษกกับธิดาเจ้ากรุงจีนทันที

เจ้าพราหมณ์ขอพระกลั่นรู้ข่าวเข้า ก็ขออาสาติดตามไปเป็น เพื่อนพระมณีพิไชย และช่วยแก้พาหนีออกจากเมืองปักกิ่งได้ ด้วย เจ้ากรุงจีนรู้ว่ามิใช่ชายาแล้วก็หาเหตุจะฆ่าเสีย มาระหว่างทางอยู่ในถถาง ป่า พระมณีพิไชยยังถูกขบกับแอบลักพาเอาตัวไปเมืองขกขัยอีก แต่ไม่ ถึงตาย เพราะถูกสาวกษัยเกิดรัก และบังกับให้เป็นคู่ นางขอพระ กลั่นตามไป รบชนะขกขัย ได้พบกับพระสาม ตอนนั้นเผดอไป ถึงกับ แสแดงตัวว่าเป็นนางขอพระกลั่น ไม่ใช่พราหมณ์ พระอินทร์ต้องเข้า ร่วมเป็นเจ้าก็เจ้าการ หากลับบ้านเมืองทั้งสององค์ เมื่อกลับคืนสู่ กรุงศรีอยุธยาแล้ว ท้าวพิไชยบุราข ได้อภิเษกพระมณีพิไชยกับนาง ขอพระกลั่น ให้อยู่ด้วยกันต่อไป

กเทพระกอบนั้น เป็นคอนพระมณีพิไชย ที่ตกเป็นทาสตาม สัญญา กำลังขมโถมพราหมณ์น้อย (เมื่อของตัวเอง) ที่หลบอยู่

รุไบยาด

ภาพเขียนนี้ สมมุติว่าเป็น โอมาร์ คัยยาม ปราชญ์และกวีเอกของเปอร์เซีย โอมาร์แสดงทัศนะแห่งชีวิตไว้ในกลอนของเขา ชื่อ รุไบยาด เขาแสดงไว้ว่าเกิดมาแล้วก็ต้องแสวงหาความสุขให้เต็มที่ เกียรติยศและความมั่งคั่ง มันเป็นเพียงความฝันชั่วแค้น ทัศนะของเขาที่ว่า สุราหนังสือกลอน และนารีเป็นความเกษมของชีวิตนั้น มีชื่อเสียงมาก ภาพที่เขียนขึ้นนี้ เป็นภาพที่แสดงทัศนะ ที่โอมาร์เขียนไว้เป็นกลอนว่า

Here with a Loaf of Bread beneath the Bough,
A Flask of Wine, a Book of Verse—and Thou
Beside me Singing in the Wilderness—
And Wilderness is Paradise now

Edward Fitzgerald แปลจากภาษาเปอร์เซีย

นั้นกระยาน่าอร่อยน้ำ อุ่นหอม โนนแม่
นี้สมุคกาพย์เพราะหอม อบเหล่า
ยังสดับนุชขับถนอม เสน่ห์เสนาะ ทรวงพิ
สวรรค์มनुย์สุดหล้ากว่า อันเอ่อมไถลไฉน
กรมพระราชาธิประพันธ์พงศ์ ทรงแปล

ได้รักขันธ์ร่วม มีขนมสักก้อน
พิเนบดวงสมร กับกลอนของถวี
พร้อมสุรายาใจ ถึงในพงพิ
ชีพพิเท่านั้น เหมือนสวรรค์แล้วนา
นายตำรา ณ เมืองใต้ แปลงความ

15/03/2556

15/03/2556

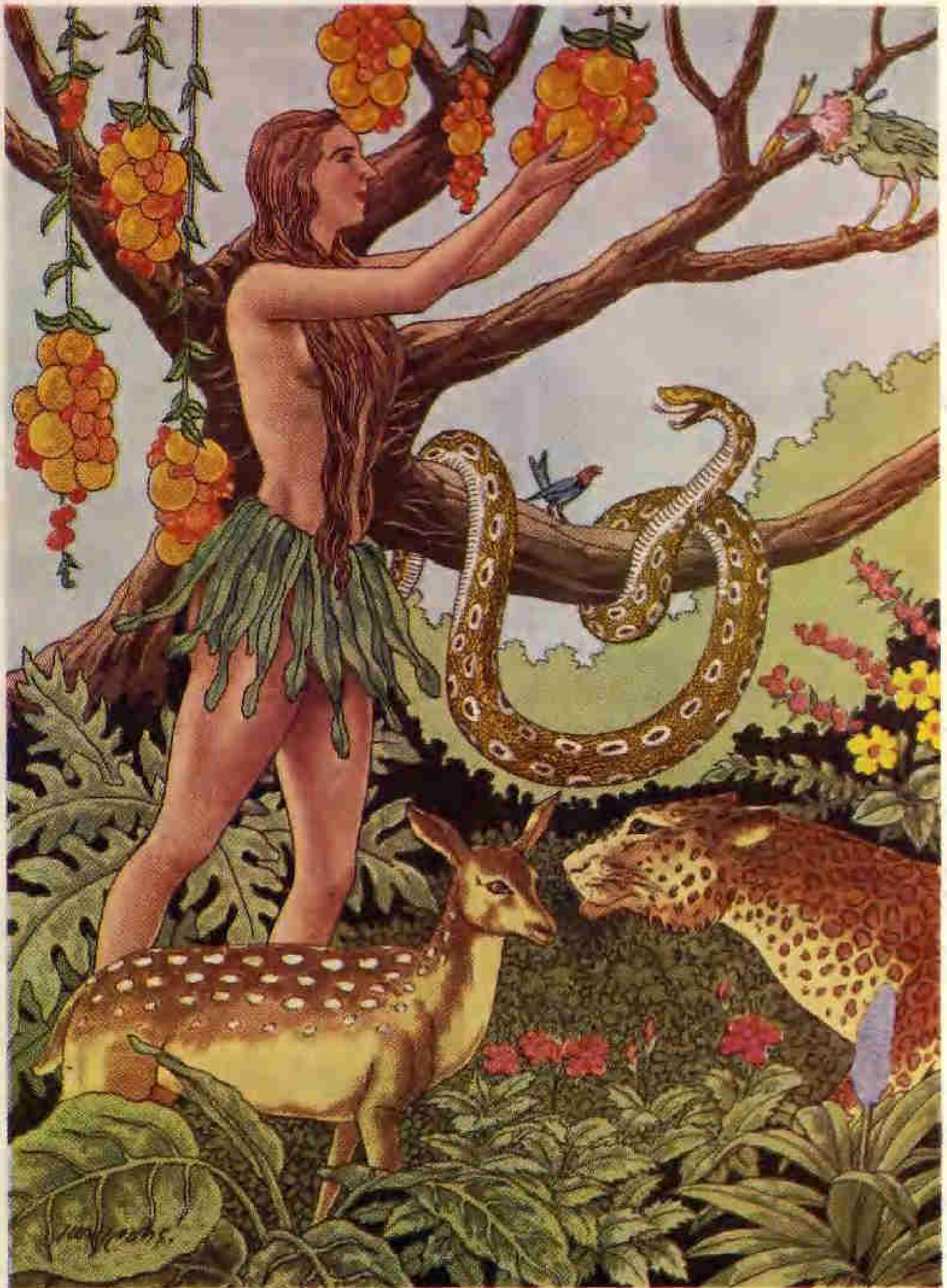
รูไบยาด

ดูละครข้าอกไอ้	ละครงน ไยแม่
เราก็เล่นละครคน	ก็กล้า
ตลกละครนางกล	ละครเล่น ละครพ่อ
แปลกแต่ซุกเร็วซ้ำ	เท่านั้นขวัญเอ๋ย
ดูหนังดูละคร	แล้วข้อนดูตัว
ข้าอราน่าหัว	เดินข้อย่างฝัน
ดอกเอ๋ย	เจ้าดอกพิตะวัน
ละครคนละครขัน	ประชันกันสนุกเอ๋ย

อุทยานชีวิตของโอมาร์ ที่ว่า ชีวิตคือละคร นี้ ก็เป็นที่นับถือนิยมชมชอบกันทั่วไปว่า เป็นทัศนะที่ประกอบด้วยสัจจะ วัลเลียม เชกสเปียร์ ซึ่งเกิดที่หลังโอมาร์นาน ก็ได้กล่าวไว้อย่างนี้เหมือนกัน เชกสเปียร์จะได้ทัศนะนี้ไปจากโอมาร์หรือเปล่าก็ไม่ทราบ ที่เชกสเปียร์ว่า “โลกเรานี้คือโรงละครใหญ่” นั้น มีคนนำไปกล่าวเสมอ

เป็นความจริงแท้ ละครบนเวที ก็คือ ละครแห่งชีวิต นั่นเอง ตัวที่แสดงเป็นเจ้าเป็นนายบนเวทีเมื่อเลิกแสดงแล้ว ก็กลับเข้าสู่สภาพเดิม คืออาจเป็นคนธรรมดา ๆ คนหนึ่งเท่านั้น เราทุกคนก็เท่ากับแสดงอยู่บนเวทีใหญ่ของโลก เมื่อกลับเข้าโรง (คือตาย) ก็กลับเข้าสู่สภาพเดิมเหมือนกันหมด เพราะฉะนั้น ถ้าเราใครจะประสบความสำเร็จในชีวิต ก็ควรแสดงบทบาทของเราให้สมตามลักษณะของตัวละคร ที่เราแสดงอยู่นั้นเถิด ถ้าจะพูดในทางโลกุตรก็แปลว่า เราหาควรยึดมั่นกับชีวิตไม่ เพราะมันไม่ใช่ของแท้จริงอะไร

ภาพที่ท่านเห็น โอมาร์รำพึงถึงชีวิตว่า เป็นสิ่งลวงตาทั้งนั้น

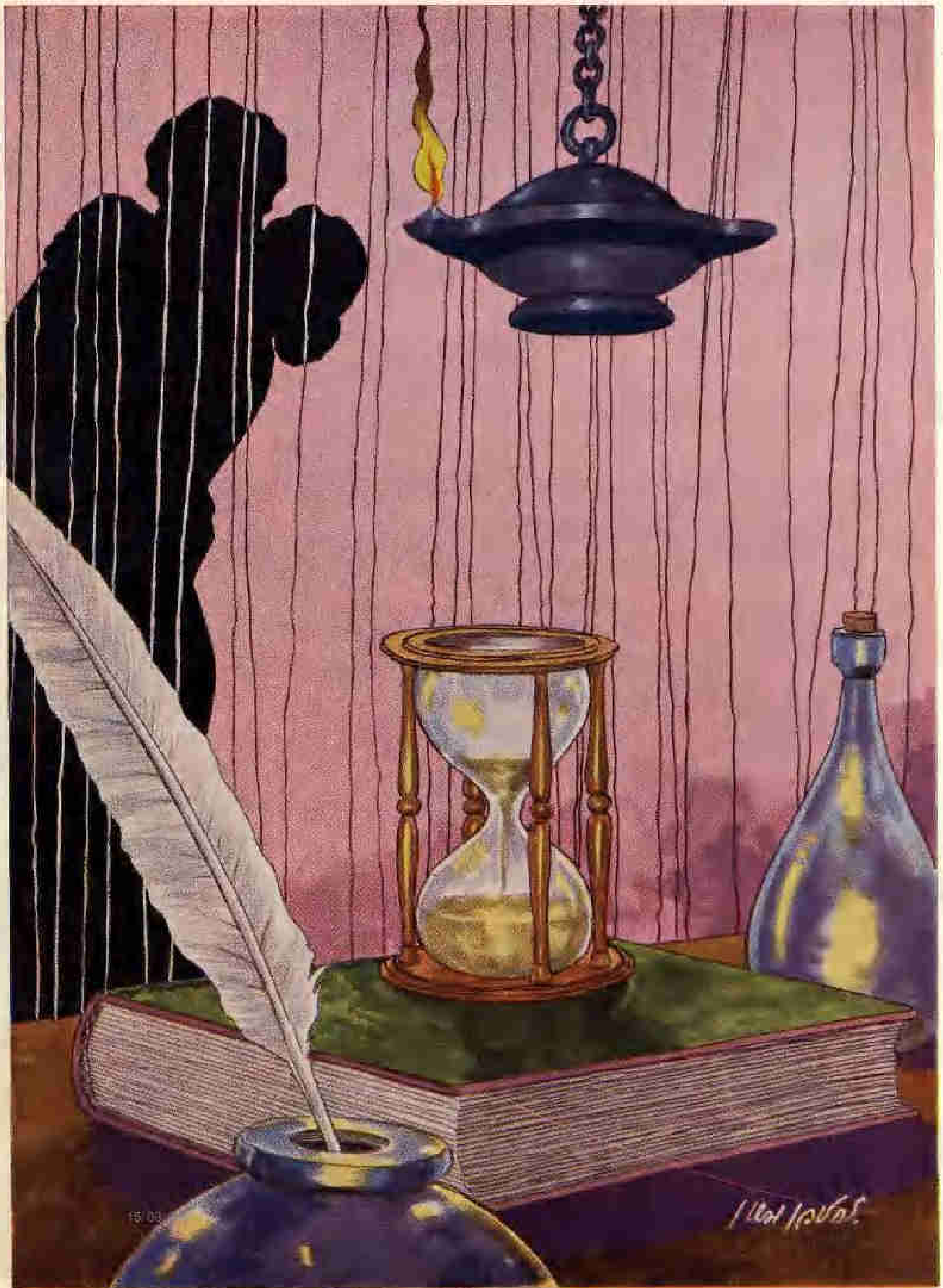
รุไบยัต

พระนิมิตผู้มนุษย์ด้วย	ดินทราม
มีหนำนิมิตอสรพิษตาม	ตอดผล้า
มนุษย์บาปเฉกฉาบคราม	เกลอะพักตร์ แล้วรา
ขอโทษโปรดอภัยข้า	แต่ข้างเดียวไฉนพระเอย

Oh Thou, who Man of baser Earth didst make,
And who with Eden didst devise the Snake;
For all the Sin wherewith the Face of Man
Is blacken'd, Man's Forgiveness give—and take!

ในคัมภีร์ไบเบิลมีว่า พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างมนุษย์แรกเริ่มคนหนึ่ง เป็นผู้ชาย ชื่อ อาดัม ต่อมาพระผู้เป็นเจ้าคิ่งซึ่งไครงอาดัมออกมาอันหนึ่ง แล่นิมิตขึ้นเป็นมนุษย์เพศตรงข้าม ให้ชื่อว่า ฮีวา เพื่อให้อยู่เป็นเพื่อนกัน ให้อยู่ในสวนสวรรค์ ซึ่งอุดมด้วยไม้ผลนานาประการ แต่มีอยู่ต้นหนึ่งเป็นไม้วิเศษซึ่งพระผู้เป็นเจ้าห้ามอาดัมและฮีวาไม่ให้เก็บผลกิน แต่ว่ามีงูตัวหนึ่ง ซึ่งสมมุติเป็นตัวมาร มาเกลี้ยกล่อมชักชวนอยู่ทุกวัน ในที่สุดฮีวาทนไม่ได้ ก็เอาผลไม้ต้นนั้นมากิน และชวนอาดัมให้กินด้วย นับว่าเป็นบาปครั้งแรกของมนุษย์ และเป็นบาปที่สืบเนื่องมาจนบัดนี้ พระผู้เป็นเจ้ารู้ว่า ทั้งสองคนไม่เชื่อคำห้ามของพระองค์ ก็ขับทั้งสองคน ออกจากสวนสวรรค์ ทั้งสองคนก็มาตั้งรกรากอยู่ในโลก และสืบเชื้อสายมนุษย์มาจนทุกวันนี้

โคลงข้างต้นมีเรื่องเกี่ยวข้องกับนิทานในคัมภีร์ไบเบิล แต่โอบาร์ ออกจะกล่าวโทษพระผู้เป็นเจ้าว่าเมื่อสร้างคนขึ้นแล้ว เหตุใดจึงสร้างงูคือความบาปขึ้นด้วย มนุษย์เราเต็มไปด้วยบาป จนหน้าตาคล้ายเช่นนั้นแล้ว มนุษย์ก็ควรจะให้และรับอภัยแก่กัน

15 03

1861/1862

รุไบยัต

อะไรมีพอที่ใช้	เฉลิมสุข ไฉนรา
นำจ่ายก่อนกายชุก	ชอกได้
ธาตุดินก็ดินบุค	ดินเบียด ดินนา
ดินตมดินคืนไร่	ชีพชนดินสูญ

Ah, make the most of what we yet may spend,
Before we too into the dust descend ;
Dust into Dust, and under Dust, to lie,
Sans Wine, Sans Song, Sans Singer and Sans End !

ทั้งโคลงภาษาอังกฤษและภาษาไทย ออกจะเข้าใจยาก เพราะ
โอมาร์ และในกรมพระนราฯ ได้เขียนในลักษณะที่อัดความไว้ คนอ่าน
ต้อง “ แก่ ” จึงจะแลเห็นความ ภาพย์รุไบยัต เป็นภาพย์โลกีย์ที่ฐุธรรมิก
คือ เป็นข้อคิดเกี่ยวกับชีวิตอย่างที่เราเป็นอยู่ ไม่ใช่เป็นโลกุตระ ซึ่ง
เป็นธรรมสูงสุด

ในบทนี้โอมาร์ก็ว่า เมื่อยังมีชีวิตอยู่ จะพอลากความสุขได้อย่างไร
ก็หาเสีย ก่อนที่ร่างกายเราจะแตกสลายกลายเป็นธุลี เมื่อตอนที่เราแยก
ธาตุกลายเป็นขี้เถ้ากลับลงไปกองอยู่ใต้ดิน มันก็สิ้นสุดกัน จะหาความ-
สุขอะไรกันอีกไม่ได้

รวมความก็ว่า อย่างว่าชีวิต นึกเห็นแต่ความทุกข์ จงนึกแต่
แง่ความสุขสบายไว้ดีกว่า เพราะชีวิตคนเราในไม่ช้า ก็กลายเป็นขี้เถ้า
ขี้ผงไป ไม่จริงขยับอะไร

ภาพที่เขียนประกอบนี้ ก็มีลักษณะเป็นปริศนาให้คิด นาฬิกาทราย
ก็ดี ตะเกียงก็ดี หมายถึงความสูญสิ้นสลายไป ชีวิตของเราเหมือน
หนังสือ ที่ล้นบุญแจ ใครเป็นคนเขียนชีวิตเรา เราไม่รู้ เมื่อฉะนั้นแล้ว
เหตุใดจึงไม่แสวงหาความเพลิดเพลินให้แก่ชีวิตเล่า (ที่จริงโอมาร์ ก็
สอนให้ละกิเลสต่างๆ นั้นเอง คือ อย่างว่าไปใครช มัวโลก มัวอิจฉา สิ่ง
เหล่านี้เป็นเครื่องบั่นทอนความสุขทั้งสิ้น)

รูไบยาต

ดากระดานหมากรุกเก่า	คืนวัน วนนา
หมากมนุษย์ชุดพนักนั้น	แข่งกัน
นี่โน่นอย่างโผนผัน	รุกฆาต โขมงแฮ
ต่างชนะต่างแพ้ผัน	ต่างตั้งกินใจ

Tis all a Chequer-board of Nights and Days
Where all Destiny with Men for Pieces plays
Hither and thither moves, and mates, and slays,
And one by one back in the Closet lays.

วันคืนเปรียบเหมือนตาหมากรุก และชาตากรรมจับเอาคนมาเดิน
ไปตามตาหมากรุกนั้น เดินถอยบ้างรุกบ้าง ให้ถูกเขากินบ้าง ให้กินเขา
บ้าง แต่แล้วในที่สุดทั้งสองฝ่าย ก็ถูกเก็บไปที่ละตัวลงตัวออกไปกอง
อยู่นอกกระดาน

ชีวิตคนเหมือนหมากรุก โอมาร์ เปรียบไว้เข้าที่เหมือนกัน ถ้า
เรามองถอยหลังดูชีวิตของเรา ก็จะเห็นว่ามีการรุกถอย บางทีก็เคย
ถูกรุกฆาตเล่มเอาเข้าเหยไปทีเดียว บางทีกลับตั้งตัวได้ เล่นเอาฝ่าย
หนึ่งเหยไปเหมือนกัน แต่อะไรที่ควบคุมการเดินหมากรุกในชีวิตของเรา
โอมาร์ว่า คือเจ้าโชคชะตาตนเอง ถ้าเป็นดังนี้ ชีวิตของเราก็เป็นไปตาม
พรหมลิขิต นึกเสียได้ดังนี้ ก็ดีเหมือนกัน จะได้ไม่ต้องเสียอกเสียใจ
มากมายในเมื่อเราประสบเคราะห์กรรม กตัญญู แม้มืดไปดูจะเป็นจริง แต่
ว่ามันไม่สู้จะเข้ากับสมัยปัจจุบัน ที่เราจะต้องบังคับโชคชะตาแห่งชีวิต
ของเราเอง

ภาพที่ท่านเห็นนี่ เป็นมือแห่งโชคชะตา ที่จับมนุษย์วางลงในตา
หมากรุก จะถูกเขากินหรือกินเขา ก็แล้วแต่เมื่ออันเรื่องฤทธานันจะ
บันดาล อย่างไรก็ดี สิ่งที่คุณจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็คือ เมื่อได้สู้รบตบมือกับ
ชีวิตสักหนึ่งแล้ว เราก็จะถูกกวาดไปจากกระดานหมากรุก คือ เวทีโลก
เหมือนกันหมดทุกคน

รุไบยัต

เด็วไฮไซหนึ่งเออน	เอ็ยเฉลย
โลมพื้นดินเคย	ขุดบั้น
แสนข่างบั้นเอ็ย	บั้นพี แล้วพ้อ
ไฉนกลับยุบยับกัน	พีเกินเป็นดินอีกรา

Then said another— “Surely not in vain
My substance from common Earth was ta'en,
That He who subtly wrought me into shape
Should stamp me back to common Earth again.”

ข่างบั้นหม้อเอาดินมาบั้นเป็นหม้อ เป็นภาชนะบรรจุสิ่งของ แต่ว่า
ข่างบั้นนั้น บางทีหม้อที่บั้นแตกกระจายกลายเป็นดินดังเดิม ก็
เหมือนพระเจ้าที่บั้นเราขึ้นมาเป็นมนุษย์ แล้วท่านก็ทำลายเรากลับกลายเป็น
เป็นดินดังเดิม

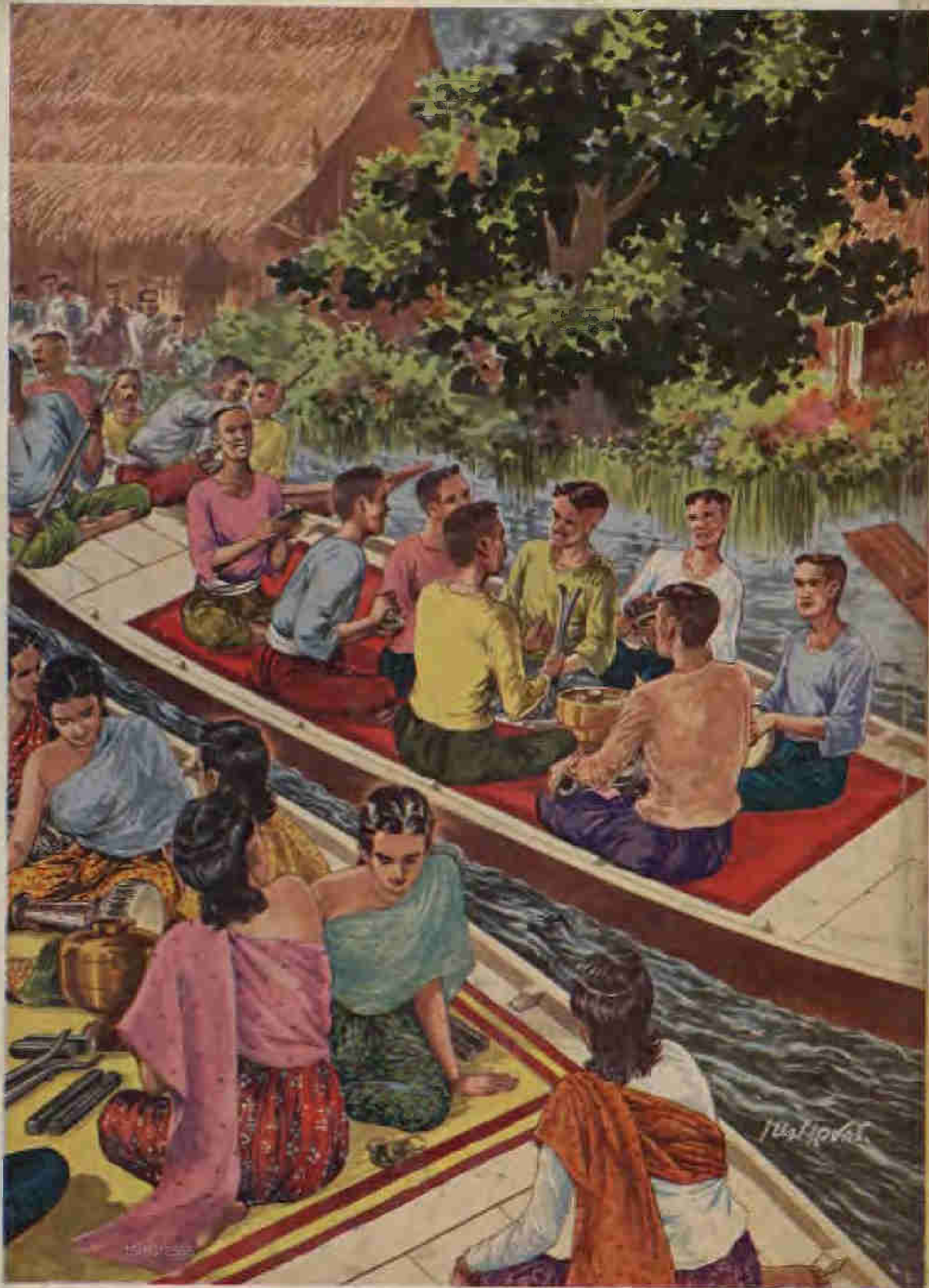
นี่เป็นคำเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งอยู่สักหน่อย แต่ที่จริงก็ไม่พ้นหลัก
พุทธศาสนา ทว่า อนัตตา คือว่าธาตุที่ประชุมขึ้นในตัวเรา เราจะไม่
ยึดเอาเป็นของเราหาได้ไม่ เนื้อหนังมังสาของเรา ในที่สุดก็จะกลับคืน
เข้าสู่ธาตุต่าง ๆ เราไม่อาจที่จะยึดรูปร่างของเราไว้ให้คงทนได้

ภาพที่ท่านเห็นนั้น เป็นกมมีปีกเหน็บเค็ว สมมุติเอาว่าเป็นกาล
เวลา ที่คอยผลาญสังขารของคนที่สลายไป

คติของโอมาร์บั้นนี้ เตือนเราให้แลเห็นความจริงของชีวิตว่า เรา
ก่อเกิดขึ้นจากธาตุทั้งหลาย แต่ในไม่ช้า ร่างกายของเราก็จะแตกสลาย
กลับกลายเป็นสู่สภาพเดิม เมื่อเป็นดังนี้ ฉันทิมนุญจะยึดมั่นอยู่กับชีวิต
ที่ไม่มีแก่นสาร

การสอนเช่นนั้น แม้จะมีความจริง แต่ใครเล่าจะตัดความเป็นห่วง
เป็นกังวลในชีวิตให้ขาดได้ เราต่างก็ตะเกียกตะกายหาสิ่งต่าง ๆ มา
สะสมและสุขไว้บนร่างอันหาความยั่งยืนไม่ได้ ด้วยกันทั้งนั้น

ว่าด้วยรุไบยัต อันเป็นกตชีวิตของ โอมาร์ คัยยาม ปราชญ์
เปอร์เซีย ก็ยุติลงด้วยประการฉะนี้

ภาพชุดประวัติศาสตร์ ซึ่งมีจำหน่ายแล้ว